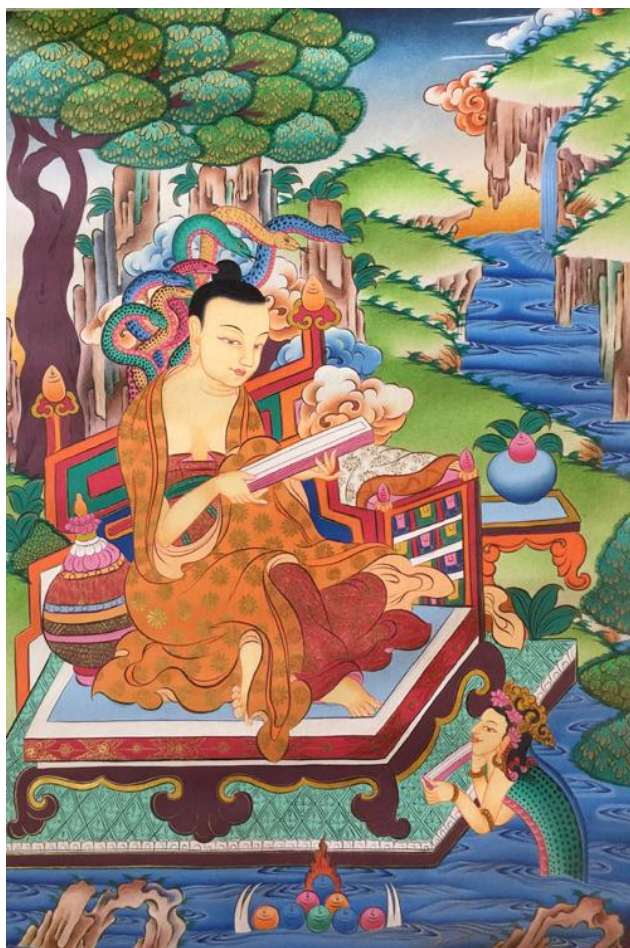

Epistolă către un prieten (Suhṛllekha)

compusă de Ārya Nāgārjuna

cu comentariul lui Je Rendawa

Reprezentare a lui Ārya Nāgārjuna predând Dharma unui nāga

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Introducere

„Epistolă către un prieten” (Suhṛllekha în limba sanscrită) a lui Ārya Nāgārjuna este o lucrare care rezumă foarte multe dintre aspectele esențiale ale Dharmei. Ea este compusă sub forma unei scrisori adresate unui rege (probabil Udāyibhadra), care i-a fost susținător și discipol, și al cărui sfetnic a fost o perioadă de timp. Acest text nu este o epistolă confidențială trimisă de un Ārya unui Rege, ci o operă compusă sub forma unei epistole, operă care se adresează de fapt tuturor ființelor.

Sfaturile din Epistolă sunt adresate în principal laicilor, și de aceea apar mai puține subiecte profunde decât în „Ghirlanda de nestemate” (*Ratnāvalī* în limba sanscrită), care este tot o operă compusă sub forma unei epistole trimisă unui rege, dar care este mai profundă și mai extinsă, și pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

Pentru laici, Epistola de față este un rezumat excelent al Dharmei, este mai ușor de parcurs și de înțeles decât „Ghirlanda de nestemate”, și poate ajuta la înțelegerea acesteia din urmă.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariul Venerabilului Rendawa, care este un comentariu extins și aprofundat, și pe care vă recomand să îl citiți. De asemenea, tot în versiunea cu comentariu veți găsi și o biografie amănunțită a lui Ārya Nāgārjuna, și multe alte informații legate de text. Deși mesajul este bineînțeles același, formularea (traducerea) unor versete din textul Epistolei diferă într-o anumită măsură între cele două versiuni.

Cuvânt înainte la ediția în limba română

Cu excepția Celui Trezit¹, marele maestru buddhist indian Nāgārjuna este considerat personalitatea cea mai de seamă, fiind renumit în special ca marele lămuritor al Madhyamikăi, învățătura Căii de Mijloc din buddhism. Lucrările sale conțin deopotrivă sfaturi foarte practice oferite oamenilor din toate categoriile, cum ar fi regi, miniștri, oameni obișnuiți și meditatori.

Textul numit „Epistolă către un prieten” (în sanscrită: Suhrillekha, în tibetană: shepai dring yig) este o operă de căpătâi care face parte din vasta colecție a lucrărilor majore ale acestui Maestru, lucrări ce acoperă toate domeniile cunoașterii: sutre, tantre, medicină, arte și filosofie socială.

Scrierea este compusă sub forma unor sfaturi oferite de către Nāgārjuna unui prieten foarte bun, și în același timp și discipol, regele Gautamiputra. Textul conține rezumatul întregii practici a buddhismului și este compus în special pentru laicii care doresc să integreze învățăturile lui Buddha în viața cotidiană.

Timp de multe secole, pe vremea când buddhismul încă prospera în India, acest text a devenit un fel de Biblie pentru toată lumea. Mulți oameni îl știau pe de rost datorită formei sale concise. Acesta a fost unul dintre textele buddhiste cele mai răspândite, o „carte a tuturor oamenilor” din India.

La fel, și în Tibet, în China, ș.a.m.d., oriunde a înflorit buddhismul Mahayana, acest text s-a bucurat mereu de prețuire și a fost și continuă să fie folosit ca îndrumător pentru adepții serioși. De asemenea, există o serie de comentarii scrise de mai mulți maeștri indieni și tibetani.

De aceea, mi se pare îmbucurător faptul că această operă prețioasă a maestrului Nāgārjuna este acum accesibilă și cititorilor români, datorită laborioasei traduceri a lui Alin Tocaciu.

Gonsar Tulku Rinpoche
Director al Centrului de Înalte Studii Tibetane
Mont-Pelerin, 22 august 2014

¹ n.t. Divinul Buddha.

Nota editorului tibetan

Tengyur-ul tibetan (Colecția de șāstre traduse) conține peste o sută de titluri atribuite lui Ācārya Nāgārjuna. Multe dintre ele au devenit foarte populare în Tibet, servind ca fundații și linii călăuzitoare importante în dezvoltarea celor patru mari tradiții ale buddhismului tibetan.

Una dintre cele mai practice și profunde lucrări ale lui Ācārya este Suhrllekha, sau „Epistolă către un prieten”. Însemnătatea ei în tradițiile tibetane este indicată de faptul că de-a lungul secolelor au fost scrise câteva duzini de comentarii, de diferite lungimi, de către mari lama cărturari din toate școlile. În general, aceste comentarii nu diferă radical în interpretarea textului rădăcină; însă, având în vedere că textul rădăcină prezintă în întregime viziunea, acțiunea și meditația ce constituie calea către Trezire, ele evidențiază și elucidează aspecte specifice ale Epistolei.

Volumul de față conține comentariul maestrului Rendawa, unul dintre cei mai iluștri lama ai tradiției Sakya, care a predat la sfârșitul secolului XIV și începutul secolului XV. Deoarece comentariul lui Rendawa prezintă o interpretare general acceptată de către toate tradițiile tibetane, sperăm că publicarea sa va fi apreciată de toți studenții și cărturarii buddhismului tibetan. Traducătorii Geshe Lobsang Tharchin și Artemus B. Engle trebuie să fie felicitați atât pentru meticulozitatea eforturilor lor cât și pentru claritatea și simplitatea exprimării.

Gyatsho Tshering

Director, LTWA (Biblioteca de Lucrări și Arhive Tibetane), Dharamsala

Prefață

Uimitoarea învățătură cunoscută ca „Epistolă către un prieten” a fost oferită regelui Dechö Zangpo de către Ārya Nāgārjuna, acel măreț fondator prezis mai devreme de către Buddha, drept un bărbat ce se va îngriji de învățăturile Mahāyāna. Aceste preziceri se găsesc în lucrări cum ar fi „Laṅkāvatara Sūtra” și „Tantra Elementară a lui Mañjuśrī”.

Comentariul prezent al lucrării lui Ārya Nāgārjuna a fost compus de venerabilul maestru Zhön-nu Lo-drö, „Kumāra Mati”, care a înțeles complet aspectele cruciale din cuvintele lui Buddha, și a cărui faimă a strălucit apoi atât de luminos.

Comentariul a fost tradus în limba engleză de către Geshe Lobsang Tharchin, care și-a desăvârșit studiile în Tibet, învățând de la numeroși cărturari de vază, în timp ce a studiat intens operele clasice ale buddhismului în decursul mai multor ani petrecuți în colegiul sMad de la Sera, una dintre cele trei mari universități monastice ale Tibetului.

Această publicare a Epistolei împreună cu explicația ei a fost pregătită de către Biblioteca de Lucrări și Arhive Tibetane pentru publicul larg, incluzând aici și oamenii de alte naționalități care manifestă un interes activ față de religia buddhistă. Mă rog și cred cu tărie că această lucrare va ajuta la răspândirea largă a unei bucurii, păci și fericiri fără egal, atât temporare cât și finale, și că va ajuta ființele din întreaga lume, indiferent de naționalitatea lor, să obțină ochii limpezi ai deplinei înțelepciuni, calea desăvârșită către stările superioare și către binele perfect.

Lobsang Yeshe,
Yongzin Trijang Trulku,
Tutore adjunct al Sfinției Sale Dalai Lama

Despre traducere

Pentru realizarea traducerii au fost folosite două ediții ale cărții tibetane bShes-pa'i springs-yig, însoțite de comentariul Venerabilului Rendawa. Prima, tipărită de pe xilogravuri, este alcătuită din 66 de foi și nu conține nicio informație despre publicare. Cea de-a doua, publicată în 1961 de Rang-dbang Printers din Darjeeling, India, este o carte de 175 de pagini, tipărită în scrierea dbu-med. Lharampa Geshe Lobsang Tharchin și studentul său american Artemus Engle au terminat traducerea în limba engleză și au adăugat biografiile lui Ārya Nāgārjuna și a Venerabilului Rendawa, compilate de către Geshe Tharchin din surse tradiționale și scrise.

Geshe Lobsang Tharchin s-a născut la Lhasa, în Tibet, în anul 1921. La vârsta de 8 ani a intrat la Internatul rGyal-rong din colegiul sMad de la mănăstirea Sera. El a fost hirotonit călugăr de către Dalai Lama al Treisprezecelea, și a petrecut 24 de ani în studii amănunțite despre fiecare ramură a tradiției buddhiste Sūtra. Ca o încununare a tuturor acestor activități, el a devenit unul dintre puținii membri ai clasei sale care a primit titlul râvnit de dge-bshes (Geshe), după dezbaterile și examenele orale finale. La festivalul anual de rugăciuni din Lhasa, Geshe Tharchin s-a remarcat printre ceilalți Geshe prin câștigarea unui titlu de Lharampa, oferit de guvernul tibetan câtorva dintre erudiții care dovedesc pricepere în dezbaterile deschise și în sesiunile de întrebări critice, care sesiuni sunt organizate de un grup format din cei mai mari experți ai țării. Dintre toți acești Geshe Lharampa, el a primit cele mai înalte onoruri și în plus și-a asigurat poziția în clasă intrând la Colegiul Tantric rGyud-smad.

Excelând și în studiile tantrice, Geshe Tharchin a fost ales să conducă acest colegiu în timpul anumitor ritualuri, și și-a încheiat studiile în cinci ani. Încă înainte de terminarea cursurilor, el a fost ales să intre în succesiunea administrativă care permite ocuparea celor mai înalte poziții scolastico-monastice din Tibet.

La scurt timp după aceea, în anul 1959, în timpul luptelor din Lhasa, Geshe Tharchin a scăpat de invazia comunistă chineză a Tibetului și a traversat munții până în India. Acolo, la cererea Sfinției Sale Dalai Lama, el și-a asumat responsabilitatea pentru instruirea religioasă a studenților din Școlile Centrale pentru tibetani din Simla și Musorie. În această perioadă, Geshe Tharchin a ajutat foarte mult la răspândirea cuvântului lui Buddha, prin predarea unui vast număr de subiecte, prin conferirea jurămintelor de novice tinerilor care acum reprezintă o parte importantă a mănăstirilor tibetane mutate în India, și prin compunerea de tratate despre domeniile majore ale științelor laice și religioase. Cele despre religie au fost publicate sub formă de manuale și se folosesc acum

atât în școlile tibetane cât și în Statele Unite (de către studenții lui Geshe Tharchin), și nu numai.

În urma intervențiilor pe lângă Sfinția Sa Dalai Lama ale unor persoane interesate din Statele Unite, Geshe Tharchin a fost de acord să predea Dharma în America, și a oferit o învățătură scurtă în aprilie 1972. Timp de trei ani, el a oferit ample învățături orale studenților din estul țării, pregătind împreună cu traducătorul său, Artemus Engle versiuni în limba engleză a unor texte tibetane din domenii variate, de la gramatică („Ghirlanda Minunată De Perle, colier al înțelepților: o explicație a Sum-cu-pa și rTags-kyi ‘jug-pa’”) și până la filosofie (comentariul lui Ācārya Vasubandhu la propria sa operă „Abhidharmakośa”) și cele „șase perfecțiuni” („Bodhicharyāvātāra” lui Śāntideva).

Când se apropia data întoarcerii lui Geshe Tharchin în India, o delegație de la Rashi Gempil Ling (primul templu kalmuk buddhist aflat în Howell, New Jersey) a solicitat maestrului să rămână pentru a preda congregației lor. După ce a primit din partea S.S. Dalai Lama permisiunea de a mai rămâne o perioadă în Statele Unite, Geshe Tharchin s-a mutat în templu. Prezența lui acolo s-a dovedit de un mare folos atât pentru familiile din congregație cât și pentru persoanele care doreau să studieze în detaliu învățăturile lui Buddha.

Lucrările lui Geshe Tharchin din acest domeniu s-au extins în 1975, incluzând și conferințe la universități cum ar fi Columbia (unde a predat „Sūtra-Esență a Înțelepciunii”¹ într-o serie de conferințe) și Princeton (unde a dat instrucțiuni despre Mintea Trezirii). În acest an, a început să învețe limba engleză pentru beneficiul occidentalilor interesați, și după patru luni petrecute la universitatea Georgetown el a primit un certificat de competență în engleză ca limbă străină. În zona Washington, D.C., Geshe Tharchin a început să predea unui grup format din profesori, oficiali din guvern și muncitori, care au continuat de atunci să practice Dharma atât prin efort personal, prin sesiuni lunare intensive, cât și prin retrageri cu învățătorul lor.

Ulterior, Geshe Tharchin și-a extins aria preocupărilor de la Rashi Gempil Ling, păstrându-și programul obișnuit de predare a unor cursuri pe teme cum ar fi Calea Mahāyāna în general, Abhidharma și filosofia Madhyamika, logica, limbajul, și așa mai departe. Prin încurajarea și sub îndrumarea sa, studenții care au urmat aceste cursuri au realizat traduceri cuvânt cu cuvânt ale explicațiilor lui Geshe Tharchin, referitoare la numeroase texte. Lucrările publicate includ „Ofranda mandalei”, „Esența nectarului”, „Guru yoga divinităților din Tușita”, și această Epistolă a lui Nāgārjuna.

Epistola, însoțită de comentariul Venerabilului Rendawa, a fost tradusă în limba engleză de către Artemus Engle. Acesta a studiat îndeaproape cu Geshe Tharchin încă de la prima vizită a Venerabilului în Statele Unite, și i-a servit drept

¹ n.t. Puteți găsi această Sutra pe aceeași pagină web cu această traducere.

traducător pe durata celor patru ani de învățături religioase și conferințe publice; apoi a făcut posibil ca învățăturile lui Geshe Tharchin să ajungă la un mare număr de americani. Dincolo de traducerile lucrărilor deja menționate: „Ghirlanda de Perle”, „Comentariul la Abhidharmakośa” și „Bodhicaryāvatāra”, Artemus Engle a studiat amănunțit multe scripturi buddhiste și a instruit noii studenți ai lui Geshe Tharchin. Ulterior, el a predat limbile tibetană și sanskrită la Rashi Gempil Ling, și a încheiat cursurile unui program doctoral despre filosofie și buddhism la Universitatea din Wisconsin.

O biografie a Venerabilului Rendawa

Venerabilul Rendawa, gZhon-nu blo-gros (Kumāra Mati) s-a născut în anul Bivolitei-de-Pământ (1349) într-un loc numit Renda Khangso, lângă Sa-skya. El s-a născut în familia faimosului ministru Gar; numele tatălui său a fost bKra-shis rgyal-mtsán, iar al mamei sale a fost dBang-phyug skyid. În timp ce era încă în pântecul ei, mama Venerabilului Rendawa a avut multe vise de bun augur, cum ar fi răsăritul Soarelui și al Lunii, strălucirea lămpilor, înălțarea templelor, și așa mai departe. În plus, nașterea sa a fost însoțită de numeroase semne minunate.

Copil fiind, i s-a dat numele de bTzun-ne, și din momentul în care Venerabilul Rendawa a fost capabil să vorbească și să gândească singur, el a arătat un profund respect și o mare devoțiune de fiecare dată când auzea de Cele Trei Nestemate și de Sfânta Dharma, sau când vedea obiecte religioase. Ambii săi părinți au murit când el era încă la o vârstă fragedă, așa că Venerabilul Rendawa a fost crescut de o călugăriță numită bKra-shis 'bum. Într-o zi, el i-a spus acesteia: „Fie voi deveni un guvernator Sa-skya și voi aduce pacea în Tibet, fie voi intra pe poarta Dharmei și voi face ca învățăturile lui Buddha să strălucească asemenea Soarelui”. Călugărița i-a răspuns: „O, bTzun-ne cu ambiții mari (blo-chen), nu știu dacă vei putea face asta”, iar de atunci el a fost numit bTzun-ne blo-chen.

Prin trezirea tendințelor karmice acumulate prin practicarea Dharmei timp de foarte multe vieți din trecut, el a început studiul Dharmei la fel de natural cum alți copii se joacă, fără nevoia de a fi învățat de cineva.

De la învățătorul 'Phags-chen chos-bzang dpal, băiatul a luat jurămintele de Refugiu [n.t. în cele Trei Nestemate], de generare a Minții Trezirii [n.t. adică a Bodhicittei], și de Upavāsa (bsnyen-gnas). De asemenea, el a auzit multe învățături despre Mahākaruṇika¹. Apoi s-a gândit că, dacă în această viață atât de bine înzestrată și care este o ocazie atât de bună, el nu ar urma tradiția maeștrilor dinaintea sa și nu ar încheia antrenamentul triplu de ascultare, de contemplare și de meditație, faptul că beneficiază de o asemenea ocazie ar fi complet nefolositor: ar fi ca și cum s-ar întoarce cu mâna goală dintr-un ținut plin cu comori, cu nestemate care îndeplinesc dorințele. Dându-și seama că a rămâne un laic ar fi o cauză pentru multe greșeli și tulburări mentale (kleśa), Venerabilul Rendawa s-a gândit să se elibereze rapid din acea închisoare plină de nefericire profundă și de chinuri, și să urmeze o practică pură a Dharmei.

Astfel, cu o motivație puternică de renunțare, el a depus jurămintele de călugăr novice (în sanscrită śrāmanera, în tibetană dge-tsul) cu Sa-bzang panchen, la vârsta de 18 ani, și a primit numele de gZhon-nu blo-gros. Ulterior, el i-a întâlnit pe cei doi mari învățători Nya-dpon kun-dga' dpal și mKhan-chen

¹ n.t. „Cel cu o măreață compasiune”. Un epitet pentru Ārya Avalokiteśvara.

sangs-rgyas dpal, cu care a studiat „Pramānavārttika” și a învățat fără greșală cele opt domenii ale logicii (rtog-ge'i tsig-don bryad), conform sistemului renumitului Ācārya Dharmakīrti. De asemenea, el a compus și propriile sale comentarii la acest tratat, atât extinse cât și prescurtate.

De la marele Lama bSod-nams rgyal-mtsan și de la alții, Venerabilul Rendawa a auzit învățăturile despre Prajñā Pāramitā, și a studiat atent lucrarea „Pañcaviṃśati Sahasrika Āloka” (Nyi-khri snang-ba) a lui Ārya Vimuktasena, prin care a obținut o înțelegere a sensului exact al viziunii acestor erudiți. După aceea, el a compus comentarii despre Prajñā Pāramitā și despre cele „70 de subiecte” (conținute în „Abhisamayālamākāra”).

Apoi, dorind să asculte învățături despre Abhidharmapiṭaka, Venerabilul Rendawa a mers la marele Lotzawa¹ Byang-chub rtze-mo, și a ascultat de multe ori din canoanele sistemelor Abhidharma superioare și inferioare, precum și „Yogācāra Bhūmi” împreună cu cele opt tratate „Prakaraṇa” și cu comentariile lor. El a învățat astfel scrierile fraților erudiți Asanga și Vasubandhu. Încă o dată, el a compus propriile comentarii despre feluritele sisteme ale filosofiei Abhidharma.

Mai departe, Venerabilul Rendawa a mers la mKhan-chen kun-dga' bzang-po, și în compania numărului necesar de călugări, a depus jurămintele de ordinare completă în calitate de bhikṣu². De la acest profesor, el a primit învățăturile despre „Vinaya Sūtra” ('Dul-ba mdo rtza-ba) compusă de Guna Prabhā. După aceea, mKhan-chen a spus: „Ești mai bine informat decât mine în ceea ce privește practicile Vinaya; acum această învățătură a fost încredințată maestrului de Dharma legitim”. La cererea aceluiași profesor, Venerabilul Rendawa a compus și comentariile despre „Vinaya Śāstra”, urmând practicile Vinaya și, ulterior respectând fără greșală practicile poṣadha (gso-sbyong), pravārita (dgag-dbye), și varṣa (dbyar-gnas).

Bhikṣu a studiat mai apoi cele șase tratate Madhyamika ale lui Ārya Nāgārjuna, precum și „Catuḥśataka”, „Madhyamakāvātāra” etc., cu profesorul Chos-rje byang-sang-pa. Printr-o contemplare repetată și atentă a sensului lor, precum și prin rugăciuni intense către cele Tri Ratna³ pentru inspirație divină, el a reușit să ajungă la înțelegerea corectă a vederilor lui Nāgārjuna și a discipolilor săi principali. Venerabilul Rendawa a compus comentarii despre aceste texte Madhyamika, și le-a predat în mod extensiv propriilor discipoli.

De la lama sfinți cum ar fi bSod-nams rgyal-mtsan, el a ascultat învățături despre texte tantrice ca „Guhya Samāja Pradīpa Uddyotana”, învățând astfel aspectele profunde ale Mantrayānei. După ce a obținut înțelegerea completă a

¹ n.t. „Traducător” în limba tibetană.

² n.t. „Călugăr” în limba sanscrită.

³ n.t. Cele Trei Nestemate: Buddha, Dharma și Sangha.

scripturilor și a comentariilor lor, Venerabilul Rendawa a scris comentarii despre Tantra, inclusiv un comentariu la textul-rădăcină „Guhya Samāja”. Mai mult, el a scris comentarii la „Uttaratantra”, „Suhṛllekha” (n.t. adică lucrarea de față), „Sūtrasamuccaya” etc. În continuare, Venerabilul Rendawa a studiat cu rGyal-sras thogs-med bzang-po, ocupându-se atât de motivație cât și de activități (pentru a genera Mentea Trezirii, Bodhicitta) și cu ascultarea de multe ori a diferitelor subiecte ale Dharmei, incluzând „antrenamentele mentale” (blo-sbyong). După ce a stăpânit toate aspectele esențiale din textele Sutra și Tantra, Venerabilul Rendawa a învățat marea Roată a Dharmei pentru mulți studenți norocoși, continuând astfel răspândirea prețioaselor învățături ale lui Buddha.

În special, el a predat Abhidharmakośa marelui maestru Tzong-kha-pa, atât cuvânt cu cuvânt, cât și prin analiză logică. Întrucât Venerabilul Rendawa a oferit o explicație a sensului complet al tratatului ca întreg, și nu doar a cuvintelor din text, Venerabilul Tzong-kha-pa a simțit o profundă venerație față de capacitățile de predare ale lui Rendawa. Aceasta a fost prima întâlnire dintre aceste două mari personalități.

Mai târziu, Venerabilul Rendawa și sfântul lama Tzong-kha-pa, împreună cu o mare adunare de membri învățați ai Sangha, s-au adunat la mănăstirea Rva-sgreng, unde Venerabilul Rendawa a oferit învățături despre „Yukti Śaṣṭika” (Rigs-pa drug-cu-pa), „Guhya Sāmaja”, și alte scripturi. Venerabilul Tzong-kha-pa a predat stadiile generale ale Căii Mahāyāna așa cum sunt descrise în „Mahāyāna Sūtrālamkāra”, „Madhyānta Vibhāga”, și „Samuccaya”. În special, el a oferit o explicație completă și detaliată a metodei de a practica meditația śamathā: natura stării în sine, obiectele la care se meditează, și ordinea practicilor. Apoi, adunarea de călugări a început să mediteze, după care mulți dintre ei au obținut adevărata śamathā, așa cum este descrisă în textele Śāstra.

Mai târziu, Venerabilul Rendawa a ascultat învățături de la Lama Tzong-kha-pa despre „Guhya Samāja Pradīpa Uddyotana” și „Mūla Madhyamika Kārikā”. La fel, Tsong-kha-pa a ascultat de la Rendawa învățături detaliate despre viziunea Madhyamika, bazate pe comentariul „Prasannapāda”. Astfel, fiecare dintre ei i-a devenit celuilalt atât învățător cât și student. În biografiile lor se susține că aceasta s-a mai întâmplat în multe vieți anterioare, când cei doi au îndeplinit practicile de Bodhisattva împreună, și că apariția lor în această lume a fost profețită atât de către Mañjuśrī cât și de Guhyapati Vajrapāṇi.

Având fundamentul unei moralități pure, această ființă măreață Rendawa a atins realizarea Dharmei, așa cum a fost explicată atât de Nāgārjuna cât și de Asanga, și în special în descrierea lui Nāgārjuna despre profunda Apariție Dependentă: viziunea Madhyamika despre realitate, lipsită de extremele nihilismului și eternalismului. Mai mult, bazat pe învățăturile esențiale ale celei

mai secrete Vajrayāna, „Tantra Śri Guhya Samāja” cu comentariul său numit „Pradīpa Uddyotana”, el a transmis mai departe instrucțiunile despre cele două stadii ale Căii Profunde. Astfel a răspândit Calea pură a Salvării acest maestru neegalat al învățăturilor Sūtrei și Tantrei, în Țara Munților Înzăpeziți (n.t. adică Tibet).

Simțind că i se apropie sfârșitul vieții, Venerabilul Rendawa s-a hotărât să meargă la kLong-rtze bsam-gtan gling și a învățat Roata Dharmei pentru ultima oară în fața a 150 de călugări, oferindu-le învățături despre „Madhyamakāvatāra”. Când a ajuns la versetul „Când realitatea este non-produsă și mintea este non-produsă”, el a dat impresia intrării în Nirvana, și s-a îndreptat către Palatul Dharmei din Paradisul Tușita. Aceasta s-a petrecut în anul 1412.

Acest rezumat al faptelor pe care Venerabilul Rendawa gZhon-nu blo-gros’ le-a săvârșit cu trupul, vorba și mintea sa a fost cules din mai multe surse de către Sera sMad Geshe Lobsang Tharchin în luna august, anul 1977.

O biografie a lui Ācārya Nāgārjuna

Ācārya (sau prescurtat Ārya) Nāgārjuna, așa cum este cunoscut pretutindeni, a fondat tradiția buddhistă Mādhyamika. Apariția lui a fost vestită în numeroase Sūtre, printre care „Laṅkāvatāra”, „Mañjuśrīmūlakalpa”, „Mahāmegha” și „Mahābherī”.

La patru sute de ani după Nirvana lui Buddha Śākyamuni, a trăit în partea de sud a Indiei, într-un ținut numit Vidarbha (literalmente: „Ținutul Palmierilor”)¹, un Brahmān prosper care nu avea niciun fiu. În vis, i-a apărut un semn care îi arăta că, dacă va oferi omagii la o sută de Brahmāni, i se va naște un fiu. El a făcut astfel, rugându-se sincer ca dorința lui arzătoare să-i fie îndeplinită, și zece luni mai târziu i s-a născut un fiu.

Nou-născutul a fost dus la un prezicător, care a spus că deși copilul avea într-adevăr semnele unei persoane excepționale, el va trăi doar șapte zile. Speriați, părinții au întrebat dacă nu s-ar putea face ceva pentru a-i schimba soarta. Prezicătorul le-a răspuns că dacă vor oferi de mâncare la o sută de persoane, atunci copilul va [mai] trăi șapte zile, iar dacă vor aduce ofrande la o sută de călugări, el va [mai] trăi șapte ani, și că nu se poate face nimic mai mult. Părinții au făcut cea de-a doua ofrandă indicată. Când cei șapte ani urmau să se încheie, ei l-au trimis pe băiat într-o călătorie, însoțit de câțiva servitori, pentru că nu ar fi putut îndura vederea cadavrului fiului lor.

În timp ce călătoreau, băiatul a avut o viziune a zeului Khasarpaṇa (o manifestare a lui Ārya Lokeśvara²). Puțin mai târziu, grupul a ajuns la marea mănăstire Nālanda. În timp ce stăteau lângă sălașul unui Brahmān numit Sāraha, copilul a rostit câteva versuri. Brahmānul i-a auzit versurile și a invitat grupul înăuntru. El i-a întrebat despre călătorie, și cum de au ajuns la Nālanda. Unul dintre însoțitori i-a spus povestea băiatului și i-a relatat și despre moartea sa iminentă. Sāraha a răspuns că dacă băiatul ar abandona viața lumească prin depunerea unui jurământ de renunțare, atunci ar exista o cale de a evita nenorocirea. Băiatul a fost de acord și a fost inițiat prima dată în „Maṇḍala lui [Buddha] Amitābha care îl învinge pe Stăpânul Morții”. După aceea a fost instruit să recite mantră dhārani. În special, în ajunul celei de-a șaptea aniversări, el a recitat mantră pe tot parcursul nopții, și astfel a evitat întâlnirea cu Stăpânul Morții.

Când a împlinit opt ani, băiatul a depus jurământul de renunțare [n.t. la viața laică] și a început să studieze științele tradiționale. El a studiat și scripturi aparținând tuturor marilor școli ale buddhismului. Ceva mai târziu el și-a

¹ Conform versetelor de prefață ale comentariului Venerabilului Rendawa.

² n.t. Alt nume pentru Ārya Avalokiteśvara.

reîntâlnit părinții, după care i-a cerut aceluiși Brahmān Sāraha să îl instruiască în învățăturile esoterice ale tratatului „Śri Guhya Samāja”. I-au fost predate Tantrele potrivite, împreună cu instrucțiunile orale complete. Apoi, după ce a înaintat o cerere formală către starețul mănăstirii, el a fost complet ordinar în calitate de călugăr și a devenit cunoscut ca Bhikṣu Śrīmanta.

Fiind o ființă vegheată de Mañjuśrī¹ în toate viețile, călugărul a găsit ocazii pentru a asculta întreaga Dharma, atât din Sūtre cât și din Tante, de la învățătorul Bodhisattva numit Ratna Mati, care era o manifestare a lui Mañjuśrī în aspectul său de „tinerețe divină”. În acest fel, Śrīmanta a ajuns să fie un maestru împlinit al Dharmei.

Mai târziu, a urmat o mare foamete care a lăsat Sangha din Nālanda fără mijloace de subzistență. Abatele Sthavira Rāhula Bhadra l-a numit pe Bhikṣu Śrīmanta ca administrator al Saṅghāi. Deși foametea a durat 12 ani și a redus foarte mult populația din ținutul Magadha, călugărul a reușit să susțină Sangha folosindu-și cunoștințele de alchimie. El a obținut această cunoaștere de la un Brahmān priceput în alchimie, în felul următor: Bhikṣu [n.t. Śrīmanta] a pregătit mai întâi două frunze de santal pentru puterea superioară (siddhi) a Repeziciunii Picioarelor². Ținând o frunză în mână și pe cealaltă ascunsă în talpa încălțărilor, el s-a dus pe o insulă îndepărtată unde locuia Brahmānul, și i-a cerut să îi predea învățătura „elixirului care transformă metalele obișnuite în aur”.

Brahmānul s-a gândit că străinul trebuie să fi avut o amuletă specială care i-a permis să ajungă pe insulă. Doritor să o obțină, i-a spus călugărului: „Cunoașterea trebuie schimbată pe cunoaștere, sau compensată cu aur”. Călugărul Śrīmanta a răspuns: „Bine, atunci vom face schimb de cunoaștere” și i-a dat Brahmānului amuleta pe care o ținea în mână. Gândindu-se că vizitatorul nu mai putea pleca acum de pe insulă, Brahmānul i-a dat instrucțiunile. Folosindu-se de frunza pe care o păstrase în talpa încălțării, călugărul s-a întors în Magadha. Astfel, el a fost capabil să ofere Saṅghāi din Nālanda toate cele necesare, prin transformarea în aur a unor mari cantități de fier, cu ajutorul elixirului alchimic.

La o vreme după aceasta, Bhikṣu Śrīmanta a slujit ca stareț la Nālanda. El i-a apreciat și respectat foarte mult pe membrii Sangha care studiau și urmau în mod corect cele Trei Antrenamente, și i-a alungat pe călugării și śramaṇa care erau corupți din punct de vedere moral. El are renumele de a fi excomunicat aproximativ opt mii de călugări.

În această perioadă, Bhikṣu Śaṅkara a compus un tratat numit „Ornamentul Cunoașterii”. Acesta a fost scris în 12.000 de versete și reprezenta o încercare de

¹ n.t. Ārya Bodhisattva al înțelepciunii-cunoaștere transcendente.

² n.t. O capacitate supranormală care face posibilă călătoria cu viteze foarte mari, fără efort, chiar și pe apă.

a discreditat învățătura Mahāyāna. Cu ajutorul logicii, Bhikṣu Śrīmanta a reușit să infirme complet toată argumentația. El a infirmat și multe alte tratate care negau validitatea Mahāyānei. Odată, într-un loc numit Jaṭāsamghāta, el a învins în dezbateri cincisute de cărturari non-buddhiști, pe care i-a și convertit la buddhism prin înfrângerea vederilor lor greșite.

Pe când Ācārya preda Dharma din Tripiṭaka mai multor adepți, doi tineri care erau de fapt emanații ale Nāgașilor au venit la el căutând Dharma. În prezența lor toată zona a fost umplută de mirosul de santal. La plecarea lor mirosul a dispărut, iar când s-au întors mirosul a revenit și el. Ācārya i-a întrebat care este motivul pentru acest fenomen, și tinerii au răspuns că sunt fiii regelui Nāga numit Takṣaka. Ei s-au uns cu esență de santal ca protecție în fața impurităților umane.

Ācārya le-a cerut să îi dea niște santal pentru o imagine a Tārei, și să îl ajute și la construcția de temple. Cei doi tineri au răspuns că trebuie să-și întrebe tatăl, după care au plecat. Ei s-au întors după două zile și i-au spus lui Ācārya că vor face așa cum a cerut, dar numai dacă el însuși va merge în Tărâmul Nāgașilor. Conștient de beneficiul pentru toate ființele simțitoare care ar fi decurs din călătoria sa în acest tărâm, Ācārya a călătorit la Nāgași, unde regele Takṣaka și alți Nāga cu mintea cinstită și integră i-au oferit nenumărate ofrande. Mahātmā¹ a predat nāgașilor Dharma conform tuturor rugăminților lor, oferindu-le o satisfacție atât de mare încât aceștia l-au rugat să rămână permanent printre ei. El le-a răspuns: „deoarece am venit aici pentru a obține „Prajñapārāmīta Sūtra în 100.000 de versete” și „lutul nāga”, care este necesar pentru construcția templelor și a stūpelor, nu pot să rămân acum. Poate voi reuși să mă întorc în viitor”.

După ce a obținut versiunea extinsă a Mamei Buddhașilor², câteva texte mai scurte ale „Prajñā Pāramitā” și cantități mari de lut nāga, Ācārya s-a pregătit pentru întoarcerea în lumea noastră, în Jambūdvīpa³. Se spune că pentru a fi siguri că Ācārya se va întoarce în ținutul lor, nāgașii au ținut ascunsă o mică parte de la sfârșitul celor 100.000 de versete. Partea care lipsește, adică ultimele două capitole din Sūtra neprescurtată despre prajñapārāmīta, a fost înlocuită cu capitolele corespunzătoare din „Prajñapārāmīta Sūtra în 8.000 de versete”. Acesta este motivul pentru care ultimele două capitole din cele două Sūtre sunt identice.

După obținerea sutrelor „Prajñā Pāramitā”, Ācārya a sporit considerabil influența tradiției Mahāyāna. Atunci când a predicat Dharma în parcul mănăstirii,

¹ n.t. Epitet însemnând „spirit măreț”, care aici se referă la Ārya Nāgārjuna.

² n.t. „Prajñapārāmīta Sūtra”. Versiunile de 8.000, 300 și 25 de versete le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

³ n.t. Nume mitic al subcontinentului indian.

Nāgașii au săvârșit în onoarea lui diferite acte de venerație, cum ar fi cei șase șerpi formând o umbrelă care să îl protejeze de soare¹. Devenind astfel un Conducător al Nāgașilor, Ācārya a fost numit „Nāga”. Datorită priceperii sale în răspândirea Dharmeri Mahāyānei, care semăna cu viteza și cu precizia faimosului arcaș numit Arjuna, el a devenit cunoscut și ca „Arjuna”. O altă explicație spune că el a fost numit „Nāgārjuna” deoarece, prin practicarea sadhanelor zeiței Kurukullā, el a căpătat autoritate asupra unor Nāga cum este regele Takșaka, și a altora.

Nāgārjuna a călătorit mai târziu în regiunea Puṇḍravardhana unde, folosind practica alchimiei, a săvârșit numeroase fapte de o mare generozitate. În special, el a oferit mari cantități de aur unui cuplu de Brahmāni în vârstă, și astfel le-a insuflat o mare credință. Brahmānul vârstnic l-a servit pe Nāgārjuna și a ascultat Dharma de la el, iar după ce a murit a renăscut ca Maestrul Bodhināga.

Nāgārjuna a construit și multe temple. Odată, pe când se pregătea să transforme în aur un bolovan mare în formă de clopot, i-a apărut o emanație a Tārei sub forma unei femei bătrâne, care i-a spus: „În loc să faci asta, trebuie să te duci pe Muntele Splendorii și să practici Dharma.” Mai târziu, el s-a dus acolo pentru a practica sādhanele Tārei.

Altădată, când a realizat sādhana pentru a o invoca pe zeița Caṇḍikā, zeița însăși l-a purtat pe Ācārya în cer, și a încercat să îl ducă în tărâmurile celeste. „Nu am făcut aceste eforturi pentru a călători în tărâmurile celeste”, i-a spus el. „Te-am invocat pentru ca tu să sprijini Sangha Mahāyāna cât timp vor mai exista² învățăturile lui Buddha”. Ei s-au întors și zeița s-a stabilit la vest de Nālanda, manifestându-se ca o femeie nobilă din casta regală. Nāgārjuna a instruit-o, zicând: „O mare grămadă de lemn khadira, atât de mare încât un om o poate cu greu ridica, a fost pusă în zidul unui templu de piatră dedicat lui Mañjuśrī. Până când acea grămadă nu se transformă în cenușă, tu trebuie să oferi Saṅghai din templu cele necesare”.

Femeia de viță nobilă a făcut Saṅghai ofrande din cele mai felurite, timp de doisprezece ani. În acest timp, administratorul mănăstirii, un śramaṇera malefic, i-a făcut într-una avansuri promiscue. Femeia nu i-a răspuns, până când într-o zi i-a zis: „Dacă grămada de lemn khadira se va transforma vreodată în cenușă, vom putea fi împreună”. Maleficul śramaṇera a dat foc grămezii de lemn. Când aceasta a devenit cenușă, zeița a dispărut.

Altădată, câțiva elefanți deveniseră un real pericol pentru copacul Bodhi³ din Vajrāsana (astăzi Bodhgayā). Nāgārjuna a ridicat două coloane de piatră în

¹ n.t. Numeroase reprezentări îl arată pe Ārya Nāgārjuna avându-i drept umbrelă de soare pe Nāgași.

² n.t. În această lume.

³ n.t. Copacul sub care a Buddha Śākyamuni a atins Trezirea (Bodhi) Completă.

spatele copacului sacru, care l-au protejat timp de foarte mulți ani. Atunci când elefantii s-au întors, Ācārya a ridicat două statui ale lui Mahākāla călare pe un leu, înarmat cu o bătă. Și aceasta a funcționat, însă după un timp pericolul a reapărut, și atunci a fost înălțat un zid de piatră în jurul copacului. În afara împrejurimii, Ācārya a construit 108 stūpe. Stūpele erau imense, și fiecare dintre ele a fost împodobită cu o stūpa mai mică ce conținea relicve sacre ale lui Buddha.

Ācārya a construit numeroase temple și stūpe în cele șase orașe mari din Magadha: Srāvasta, Śāketa, Campaka, Vārāṇasi, Rajāgrha și Vaiśālī, și a oferit predicatorilor Dharmaei cele necesare traiului.

Mai presus de orice, Nāgārjuna știa că aproape nimeni nu înțelegea adevăratul sens al colecției de sutre „Prajñā Pāramitā”. El mai știa și în afara realizării perfect corecte nu exista niciun alt mijloc pentru a obține Eliberarea. De aceea, el a proclamat pe scară largă Calea de Mijloc, care afirmă că śūnyatā (Vacuitatea; înțelesul esențial al Apariției Dependente¹, faptul că toate lucrurile sunt complet lipsite de o natură existentă în sine) este total consecventă cu principiile care exprimă o relație infailibilă între karma „neagră” și „albă” și consecințele sale. Cu ajutorul colecției de lucrări de logică alcătuită din cinci părți, Ācārya a expus în mod clar înțelesul final al înțelepciunii-cunoaștere a lui Buddha. Această colecție constă în tratatul major, „Mūlamādhyamika Kārikā²”, și cele patru „membre” ale sale: „Yukti Śaṣṭikā³”, „Śūnyatā Saptati⁴”, „Vaidalya Sūtra”, și „Vigraha Vyāvarttanī⁵”.

După această perioadă, Ācārya Nāgārjuna a stat timp de șase luni în nord, pe muntele Uśīra. El a fost însoțit de 1.000 de discipoli, și a dat zilnic fiecăruia câte o tabletă rasāyana de argint viu, pe care le prepara el însuși. Într-o zi, un discipol pe nume Siddha Singkhi a atins plin de respect pilula de capul său, însă nu a mâncat-o. Ācārya l-a întrebat de ce a făcut asta și adeptul său a răspuns: „Nu am nevoie de pilulă. Dacă dorești, Ācārya, te rog pregătește multe vase și umple-le cu apă”. O mie de vase mari au fost umplute cu apă și au fost așezate în pădure.

¹ Conform versetelor 108-112 din textul comentariului, n.t. sau „producere condiționată”.

² n.t. „Tratat despre Calea de Mijloc”, Editura Herald, București.

³ n.t. „Expunere logică în șaiszeci de versete”, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

⁴ n.t. „Șaptezeci de versete despre Vacuitate”, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

⁵ n.t. „Invalidarea obiecțiilor”, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

Siddha a adăugat câte o picătură de urină în fiecare vas¹, care a transformat tot lichidul în „elixir pentru aur”. Ācārya a luat toate vasele și le-a ascuns într-o peșteră izolată și inaccesibilă, rostind o rugăciune ca ele să servească binelui ființelor din viitor.

Siddha Singkhi nu a fost dintotdeauna atât de înzestrat. Când l-a întâlnit pentru prima oară pe Ācārya, el era atât de tont încât nu putea învăța nici măcar un singur verset, chiar dacă se străduia multe zile. Ācārya i-a spus pe un ton glumeț să mediteze că i-a crescut un corn în creștet. Discipolul a făcut acest lucru, păstrând atât de precis obiectul meditației încât a obținut semnul tangibil și vizibil de a-i fi crescut un corn. În consecință, el nu mai putea să iasă din peștera în care medita, pentru că acel corn se agăța de pereți. Siddha a fost apoi instruit să mediteze că acel corn nu mai exista, și ca urmare cornul a dispărut.

Realizând că facultățile mentale ale discipolului său s-au dezvoltat foarte mult, Ācārya l-a învățat câteva înțeleșuri profunde ale mantrelor secrete. Nāgārjuna i-a spus să mediteze încă o dată, și discipolul a obținut în cele din urmă siddhi-ul Mahāmudrei.

Mai târziu, Ācārya a călătorit pe continentul nordic Kurava. Pe drum, într-un oraș numit Salamana, el a întâlnit mai mulți copii care se jucau în drum. Nāgārjuna a citit în palma unuia dintre ei, un băiat numit Jetaka, și i-a prezis că va deveni rege. Pe drumul de întoarcere, după ce și-a atins scopul urmărit în Kurava, Ācārya l-a întâlnit pe fostul băiat care între timp devenise rege. Timp de trei ani Nāgārjuna a rămas cu regele, care i-a dăruit lui Ācārya multe nestemate. În schimb, el a compus pentru rege o nestemată a Dharmei, și anume tratatul Ratnāvalī².

După aceea a călătorit către sud, așa cum a fost sfătuit de emanația Tārei, pentru a practica meditația pe Muntele Splendorii. Aici, Nāgārjuna a învățit foarte cuprinzător și Roata Dharmei, atât a Sūtrelor cât și a Tantrelor, iar în această perioadă a compus textul „Dharmadhātu Stava³”.

În general, scrierile lui Nāgārjuna sunt împărțite în trei colecții:

1. Colecția de discursuri, care include lucrări ca „Ratnāvalī”, „Suhṛllekha⁴”, „Prajñā Śataka”, „Prajñā Daṇḍa” și „Janapoṣaṇa Bindu”;

¹ n.t. Mulți Siddha își foloseau urina (transformată după dorința lor, folosindu-și puterile) ca substanță cu proprietăți miraculoase.

² n.t. „Ghirlanda cu nestemate”, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

³ n.t. „Imn pentru Dharmadhātu”, pe care îl puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

⁴ n.t. Această lucrare.

2. Colecția de tributuri: „Dharmadatu Stāva”, „Lokātīta Stava¹”, „Acintya Stava²”, „Paramārtha Stava³”;

3. Colecția de lucrări de logică: „Mūlamādhyamika Kārikā” și cele patru „membre” ale sale, menționate mai înainte.

În afară de acestea, el a scris și alte tratate importante care explică atât înțelesul Sutrelor cât și al Tantrelor și, într-adevăr, a săvârșit asemenea fapte de parcă Buddha [n.t. însuși] s-ar fi întors [n.t. în această lume].

Se spune că Nāgārjuna a făcut trei „mari proclamări ale Dharmei”. Prima a avut loc atunci când a expus disciplina Vinaya în Nālanda, așa cum a fost explicat deja. Aceasta a fost asemănătoare cu prima învățare a Roții Dharmei de către Bhagavān⁴. Cea de-a doua a fost expunerea clară a Viziunii Pure de Mijoc, prin compunerea colecției de tratate de logică, și a celorlalte. Aceasta a fost similară cu ce-a de-a doua învățare a Roții Dharmei de către Buddha. Cea de-a treia mare proclamare o constituie activitățile lui Ācārya pe Muntele Splendorii din sud, unde a compus lucrări ca „Dharmadhātu Stava”. Aceasta a fost similară cu învățarea finală a Roții Dharmei de către Bhagavān.

Aceste activități vaste pentru Dharma și pentru ființele simțitoare au produs foarte multă ură în Māra și în forțele răului. Soției regelui Udāyibhadra i s-a născut un copil pe nume Kumāra Śaktiman. Câțiva ani mai târziu, atunci când mama i-a arătat fiului o îmbrăcămintă fină și rară, el i-a spus: „Păstrează-o pentru mine, o voi purta atunci când va veni vremea să conduc regatul”. Mama i-a răspuns: „Nu vei domni niciodată, pentru că Ācārya Nāgārjuna a făcut astfel ca tatăl tău să nu moară decât dacă moare Ācārya”. Băiatul a fost atât de copleșit de tristețe încât mama lui a continuat: „Nu plânge atât de tare! Ācārya este un Bodhisattva, și dacă îi ceri capul, el nu te va refuza. În felul acesta tatăl tău va muri și el, și astfel vei obține regatul.”

Fiul a urmat sfatul mamei sale, iar Nāgārjuna a fost de acord să își dea capul. Totuși, oricât de mult efort depunea băiatul, sabia sa nu putea să-i taie gâtul. Ācārya i-a spus băiatului: „Cu mult timp în urmă, în timp ce tăiam niște iarbă, s-a întâmplat să ucid o insectă. Forța acelei acțiuni negative încă este cu mine și de aceea tu îmi poți reteza capul folosind o lamă făcută din iarbă kuśa”. Băiatul a făcut cum a fost sfătuit și a reușit să-i taie capul lui Nāgārjuna. Sângele care a

¹ n.t. „Imn pentru Cel Transcendent”, pe care îl puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

² n.t. „Imn pentru Cel Inconceptibil”, pe care îl puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

³ n.t. „Imn pentru Adevărul Suprem”, pe care îl puteți găsi pe aceeași pagină web cu această lucrare.

⁴ n.t. Divinul Buddha.

curs din rană s-a transformat în lapte, iar capul separat de restul corpului a rostit următoarele cuvinte: „De aici, plec în Paradisul Sukhāvātī¹. În viitor, voi intra din nou în acest corp.”

Prințul cel malefic a dus capul departe, la câteva leghe distanță, temându-se ca nu cumva acesta să se reunească cu corpul. Însă, din moment ce Ācārya obținuse practica rasayāna², capul și corpul său deveniseră tari ca piatra. Se spune că cele două se apropie din ce în ce mai mult unul de altul, an după an, și în cele din urmă se vor uni din nou. Atunci, Nāgārjuna va realiza din nou fapte mărețe în beneficiul învățăturii și al tuturor ființelor simțitoare.

Așa cum este scris în „Mañjuśrīmūlakalpa”, Ācārya Nāgārjuna a trăit în total 600 de ani:

„După ce eu, Tathāgata³, voi fi murit,
Și vor fi trecut 400 de ani,
Va apărea un bhikṣu [pe nume] „Nāga”.
Înzestrat cu o mare credință, el va aduce beneficii Dharmei.
El va atinge stadiul de Bucurie Măreață⁴,
Și va continua să trăiască timp de 600 de ani.”

¹ n.t. Tărâmul Pur creat de Divinul Buddha Amitābha. Puteți citi cele două Sutare despre acest Tărâm Pur și despre modul de renaștere acolo pe aceeași pagină web cu acest text.

² n.t. Literalmente „calea esenței”, o practică pentru prelungirea vieții prin alchimie.

³ n.t. Buddha.

⁴ n.t. Primul bhūmi, primul stadiu de Bodhisattva. Ārya Nāgārjuna a atins acest stadiu în timpul vieții aici, însă acum, deoarece se află în Sukhāvātī, se află pe cel puțin al optulea bhūmi, este ireversibil de la Trezirea perfectă, la fel ca toți locuitorii de acolo.

Sensul lămurit (Sphutārtha)

Un comentariu la „Epistolă către un prieten” (Suhṛllekha) a lui Ārya Nāgārjuna, compus de Lama Sakya, Venerabilul Rendawa.

Versete de prefațare

Plecăciune în fața tuturor Jinașilor din cele zece direcții,
Laolaltă cu fiii și discipolii lor!

Înzestrat cu o mie de raze albe de activitate pură,
Munīndra¹, Deținătorul Iepurelui²,
Spulberă agonia clocotitoare a ființelor
Chinuite de Soarele perturbărilor mentale,

Asemenea unei Luni pline de toamnă
Care emană o mie de raze atât de răcoroase ,
Sau ca brizele dinspre Malaya,
Înmiresmate de mirosul dulce al santalului hari.

Radierea de către El chiar și a câtorva raze blânde
Care sunt meritul de a fi eliberat de dorință,
Deschide floarea utpala
Ce are drept ochi o pereche de albine care plutesc deasupra ei,
Și dinți de pistil de un alb imaculat,

Și închide pe dată pădurea de lotuși
Care sunt chipurile nimfelor celeste
Trimise ca emisari de către demonii trufași.
Mă închin în fața lui Munīndra, Luna printre Învățători.

¹ n.t. „Regele Înțelepților”, un epitet pentru Divinul Buddha.

² n.t. Epitet pentru Lună. Așadar, „Deținătorul Lunii”, care în acest context este răcoroasă.

O mie de adversari înaripați,
Sălășluind pe un munte trainic de vederi extreme
Nu poate depăși nici măcar o mică parte
A gloriei înflăcărate a poziției pe care El o afirmă.

Śūnyatā¹ e lipsită de extreme,
E o nestemată a coroanei Nāgașilor
Care împrăștie întunericul celor trei tărâmurii.
Nāgārjuna, Rege al Nāgașilor, să fii victorios,
Așezat deasupra capului tuturor ființelor.

Ca răspuns la îndemnul nobililor prieteni spirituali,
Voi face tot ce îmi stă în putere pentru a explica următoarele versete
Care oferă sfaturi unei cunoștințe venerabile și sunt,
Dintre scrierile lui Nāgārjuna, o comoară de zicale minunate.

În „Laṅkāvatāra Sūtra” Divinul Buddha afirmă că:

După Nirvana lui Sugata²,
Cel care va păstra Căile
Va apărea după ce a trecut ceva timp.
Să știți că el va fi de o mare înțelepciune.

În regiunea din sud, în Ținutul Palmierilor,
Va apărea Bhikṣu Śrīman, foarte renumit.
El va fi numit „Nāga” și va distruge
[Conceptiile] extreme ale existenței și non-existenței.

După ce va expune lumii Vehiculul Meu
Ca neîntrecuta Mahāyāna,
Și după ce va atinge stadiul de Mare Bucurie,
El va pleca în Paradisul Sukhāvātī.

Cel a cărui apariție a fost prezisă în multe Sutare, mărețul Ārya Nāgārjuna, a trimis această epistolă (Suhṛllekha) prietenului său, regele Udāyibhadra. În ea

¹ n.t. Vacuitatea. Vezi versetul 27.

² n.t. Su-gata, „Bine-Plecat”, un nume pentru Buddha; rândul înseamnă: „După trecerea lui Buddha în Nirvana.”

sunt dezvoltate mijloacele infailibile pentru a atinge stările superioare¹ și Beatitudinea Supremă².

Acest text trebuie înțeles ca fiind compus esențialmente din două părți: o recomandare de a lua aminte la instrucțiuni (primele trei versete), și instrucțiunile în sine (restul poemului).

Partea întâi: O recomandare de a lua aminte

1.

Virtuosule, demn de ceea ce este bun,

Am compus aceste „rime nobile”

Pentru a insufla aspirația la meritul apărut din învățăturile lui Sugata.

Este o învățătură scurtă, la care trebuie să iei aminte.

Regele este numit „Virtuosule, demn de ceea ce este bun”, pentru ca el să poată lua aminte la învățătură. Sprijinirea pe aceste instrucțiuni și a face din ele o practică obișnuită ar fi o virtute, o faptă bună. Natura unor asemenea virtuți este aceea de a fi o cauză [n.t. pentru efecte bune]. Prin acumularea în trecut a rădăcinilor virtuților, regele a devenit acum un vas potrivit pentru ascultarea Sfintei Dharma. Așadar, el e „demn de ceea ce este bun”. În esență, versetul spune: „Prin acumularea anterioară de rădăcini ale virtuții, O Rege, ai devenit un vas potrivit pentru Sfânta Dharma; de aceea, fii atent.”

La ce trebuie să fie regele atent? El trebuie să ia aminte la aceste versete compuse în metrul numit „āryā-gīti” („ritm nobil”). Care este lungimea poemului? Pentru a evita neajunsurile unei lungimi prea mari, a fost compus doar un poem scurt; un rege are multe treburi, el nu poate studia un număr mare de scripturi. Cine a compus lucrarea? „Eu”, Bhikṣu Nāgārjuna. Cu ce scop a fost compusă? „Pentru ca și tu, o, Suveranule, și alții, să aspirați la meritul care decurge din învățăturile Vorbirii Sfinte a Buddhașilor; deoarece acesta este

¹ În sanscrită: abhyudaya, un termen standard folosit pentru a indica nașterea ca om, semizeu sau zeu, ceea ce este un scop pe termen scurt, pentru care facem eforturi [n.t. deoarece o asemenea naștere sau viață permite unei ființe să aibă contact cu Dharma, să o înțeleagă și să realizeze adevărul].

² În sanscrită: niḥśreyasa, un termen standard semnificând Nirvana sau Buddhitatea, adică cel mai înalt scop.

mijlocul prin care se obțin nașterile în stările superioare, și prin care se atinge în final Suprema Beatitudine”.

Mijloacele infailibile pentru atingerea stărilor superioare și a Supremei Beatitudini nu pot fi găsite decât în învățătura lui Buddha. De exemplu, unii care urmează o altă învățătură decât cea buddhistă, cred în mod greșit că stările superioare și Eliberarea¹ pot fi obținute prin oferte sacrificiale de animale, prin practici extreme cum ar fi smulgerea părului, sau prin meditația la un „suflet” (sau sine). Acesta este motivul pentru fraza „...pentru a insufla aspirația pentru meritul apărut din învățăturile lui Sugata”; gândul autorului, din spatele acestui verset, este că o persoană nu va obține scopul dorit dacă aspiră la ceea ce, în multe tradiții religioase, este descris ca fiind merituos.

Cu ajutorul unei metafore, următorul verset ilustrează că nu trebuie să gândim: „Nu voi asculta această poezie a ta, pentru că forma sa nu este elegantă”. Datorită excelenței sensului, ar fi nepotrivită denigrarea poemului din cauza lipsei stilului.

2.

Înțelepții venerază figuri ale Buddhașilor făcute din lemn

Sau din alte materiale, oricum ar fi ele.

Tot astfel, deși acest poem al meu poate fi nereușit²,

Nu îl disprețui, pentru că se bazează pe textele Sfintei Dharma.

Frumoase sau nu, reprezentările Buddhașilor făcute din lemn „sau alte materiale”, cuvinte ce se referă la piatră, lut, și așa mai departe, suntenerate de către cei înțelepți pe baza a ceea ce reprezintă, indiferent de valoarea materialului sau de calitatea artistică. În mod similar, acest poem al meu este demn de lauda oamenilor înțelepți care nu se încred în litera unei afirmații, ci în sensul ei. Deși pot fi modeste stilistic, versetele sunt bazate pe texte și pe Suprema Beatitudine. De aceea, nu disprețui poemul. De fapt, trebuie să îl ascuți cu atenție.

Versetul următor răspunde, tot printr-o metaforă, gândului pe care l-ar putea avea cineva: „dacă poemul nu este elegant, nu e necesar să ascult această învățătură, pentru că în trecut am ascultat multe scripturi (n.t. sutre) ale lui Buddha, și de aceea îi cunosc deja înțeleusul”. Deși s-ar putea ca pentru tine să nu fie nimic nou de învățat, poemul trebuie ascultat pentru a clarifica și mai bine ceea ce ai înțeles deja.

¹ În sanscrită: mokṣa, un sinonim pentru Nirvana.

² n.t. Din punct de vedere poetic, nu ideatic.

3.

Deși poate că ai înțeles

Chiar toate vorbele extraordinare ale Mărețului Muni,

Nu cumva ceea ce este făcut din calcar alb

Devine și mai alb în lumina Lunii de iarnă?

El este numit Muni¹ pentru că a protejat cele Trei Porți² de acțiunile non-virtuoase. Buddha este măreț pentru că a eliminat toate urmele perturbărilor mentale și ale cauzelor pentru renaștere.

Discursurile Divinului Buddha sunt numite „extraordinare” pentru că sunt rostite în mod perfect. „Deși tu, O Rege, ai înțeles poate toată învățătura prin ascultare, contemplare și meditație, totuși aceste versete trebuie să fie auzite³ și ele, pentru că te vor ajuta ca ceea ce ai învățat deja să devină și mai clar. De exemplu, răsfrângerea Lunii de iarnă pe o casă tencuită cu var nu o face să pară și mai albă, deși aceasta este culoarea ei naturală?”

Partea a doua: Învățătura efectivă

Cea de-a doua porțiune a textului, care se referă la instrucțiunile efective, se împarte în trei părți: (1) sfaturi generale cu privire la practicile virtuozitate, (2) dezvoltarea aversiunii (sau repulsiei) față de Samsara prin contemplarea defectelor sale, și (3) instrucțiuni pentru urmarea Căii, după contemplarea beneficiilor Nirvanei.

¹ n.t. Cel Înțelept.

² Cele trei porți ale acțiunii: corpul, vorbirea (sau energia) și mintea.

³ n.t. Sau citite.

(A) Sfaturi generale despre practicile virtuose

Această parte include trei capitole, dintre care primul este un sfat general atât pentru laici și laice, cât și pentru cei care au renunțat la viața laică¹.

Capitolul 1: Sfaturi generale pentru laici și laice, cât și pentru cei care au renunțat la viața laică

În capitolul 1 sunt trei părți, dintre care prima este un sfat pentru a păstra o atitudine constantă de credință cu ajutorul celor „șase reamintiri”. Versetul următor ilustrează faptul că încrederea în Buddha [n.t., Dharma și Sangha] este rădăcina tuturor virtuților, și că trebuie să avem neîncetat în minte cele șase reamintiri, pentru a spori această credință.

1. Cele șase reamintiri

4.

Jina a proclamat Cele Șase Reamintiri:

Buddha, Dharma, Sangha,

Generozitatea, moralitatea și divinitățile.

Reamintește-ți fiecare dintre virtuțile lor.

Jinașii sunt cei care au triumfat complet asupra tuturor relelor. Cele șase reamintiri care au fost proclamate de către Divin (Buddha și celelalte cinci) trebuie să fie rememorate constant, în fiecare zi. Cum se va face asta? Prin reamintirea și aducerea în minte a multitudinii de însușiri pozitive aparținând lui Buddha și celorlalte, așa cum au fost afirmate în Sutare.

¹ n.t. Călugării și călugărițele.

Buddha

Dintre cele șase reamintiri, virtuțile lui Buddha sunt următoarele: „Buddha este Bhagavān, Tathāgata, Arhat Complet Trezit¹. Este cel înzestrat cu înțelepciune-cunoaștere și cu temelia ei, este Sugata, Cunoscător al Lumii, conducător neîntrecut al celor care sunt disciplinați, și învățătorul zeilor și al oamenilor”².

Buddha este numit Bhagavān (literalmente, „Divin Binecuvântat”) pentru că a înfrânt cei patru demoni³ și pentru că este înzestrat cu bogăția cea mai de preț. El este numit Tathāgata (literalmente, „Cel Astfel Plecat”) pentru că a atins realizarea „Aseității”⁴, sau pentru că totul este exact așa cum a spus că este, și nu altfel. Și este numit și Arhat („Învingător al Dușmanului”) pentru că a înfrânt dușmanul perturbărilor mentale, sau pentru că este demn de a fi venerat prin ofrande și adorare.

Buddha este numit „Cel Complet Trezit” pentru că a înțeles perfect corect toate lucrurile (n.t. sau dharmele), fără nicio greșeală. Se spune că El este „înzestrat cu cunoaștere” pentru că posedă înțelepciune, care este „cu temelia sa”, pentru că posedă moralitatea și concentrarea mentală (n.t. samādhi) pe care se bazează cunoașterea. Este numit Sugata („Cel care a călătorit bine”) pentru că El a atins starea sublimă, și pentru că nu va mai cădea din ea.

Este numit „Cunoscător al Lumii” pentru că, realizând natura celor douăsprezece verigi sau membre ale Apariției Dependente, El cunoaște cu exactitate lumea ființelor vii. Și prin înțelegerea originii Pământului, munților și așa mai departe, cunoscând toate regiunile, tărâmurile lor etc., El cunoaște cu exactitate lumea fizică [n.t. aparent] exterioară.

Dacă sunt potriviți pentru a trage, un căruțaș va pune la vehiculul său și boi care nu au mai fost antrenați înainte. Odată ce boii sunt puși în jug, el îi stăpânește pe cei care trag carul în mod incorect, și îi pune pe calea corectă pe cei care s-au abătut de la drum. Pe cei care se mișcă prea încet îi lovește cu un toiag de fier. Pe cei indisciplinați, care nu pot fi înjugați la car, îi lasă în pace.

¹ În sanscrită: „samyak sambuddha”.

² n.t. Aceasta a fost enumerarea pe scurt a celor zece epitete folosite pentru un Divin Buddha.

³ n.t. Cei patru Māra: Devaputramāra, copilul zeilor, personificarea nesațului și a jinduirii după plăcut; Kleśamāra, perturbările și neajunsurile minții; Skandhamāra, aparența ca formă (adică cele cinci agregate); Mṛtyumāra, moartea și teama de schimbare. Tibetanii îi descriu ca fiind în principal interiori, locurile neexplorate ale propriei conștiințe.

⁴ În sanscrită: tathātā, însemnând „așa cum este”, sau „adevărata natură a realității”.

Tot așa, Divinul Buddha îi pune pe calea Āryașilor pe discipolii care sunt demni de a fi puși pe ea. El îi stăpânește pe cei care, odată puși pe Cale, acționează contrar Sfintei Învățăturii (n.t. Dharma). Buddha îi întoarce pe adevărata Cale pe cei care apucă pe o cale greșită, și îi încurajează cu toiagul de fier al vigorii pe cei care sunt înceți, sau care nu fac nimic. Pe cei nedisciplinați, care nu sunt potriviți pentru a fi puși pe Cale, El îi lasă în pace. Pentru aceste motive El este numit „conducător nedepășit al celor care pot fi disciplinați.” Așa cum se spune în „Śatapāncāśatika” în versetele 102-103:

Tu îi îndemni pe cei încăpățânați
Și îi ții în frâu pe cei ce merg în direcții greșite;
Pe cei necinstiți îi pui pe căile drepte,
Și îi împingi pe cei ce se mișcă prea încet.

Îi pui pe Cale pe cei îmblânziți,
Și îi lași în pace pe cei nedisciplinați;
De aceea, Tu ești ghidul nedepășit
Pentru cei ce urmează să fie antrenați.

Cea mai mare parte a discipolilor sunt zei și oameni, deoarece ei sunt vase potrivite pentru Calea Eliberării; și pentru că Buddha le predă Dharma conform dorințelor (sau capacităților) lor, El este „învățătorul zeilor și al oamenilor”. Pentru a indica faptul că cel care posedă calitățile menționate mai sus este Divinul Buddha, mai sunt amintite încă două epitete. Buddha este atât „Cel Trezit”, pentru că s-a trezit din somnul ignoranței, cât și cel „deplin dezvoltat”, pentru că mintea Lui s-a extins atât de mult încât cuprinde *toate* obiectele cunoașterii.

Dharma

Virtuțile Dharmei sunt următoarele: „Dharma lui Bhagavān este bine proclamată, este corect văzută, lipsită de defecte și suferință, eternă, transportă bine, este demnă de a fi privită și de a fi realizată de către cei înțelepți, prin experiență directă”. Pe scurt, aceste calități indică dubla Dharmă a învățăturii¹ și a realizării². Calitatea de a fi „bine proclamată” se referă la Dharma învățăturii,

¹ În tibetană: bstan-pa'i chos, se referă la cuvântul lui Buddha și comentariile scrise despre învățăturii; n.t. mai este denumită și Dharma transmisiei.

² În tibetană: rtogs-pa'i chos, se referă la cele Trei Antrenamente, la cele Cinci Căi și la Adevărul Încetării.

care este virtuoasă la început, la mijloc și la sfârșit, pentru că generează succesiv cele trei înțelepciuni ale ascultării, contemplării și meditației.

Celelalte calități se referă la Dharma realizării, primele cinci indicând Adevărul Căii. Mai mult, ele reprezintă acest Adevăr în termeni de (1) natură esențială și (2) atribute. Expresia „transportă bine” indică primul dintre ele, în sensul că Dharma constituie o cale deoarece îl duce pe devot la rezultatul Nirvanei.

Trei dintre însușirile Căii sunt următoarele: (1) este pură prin natura sa, (2) luminează (sau relevă) natura adevărată a tuturor obiectelor cunoașterii, și (3) înfrânge toate lucrurile adverse. Prima dintre ele este referită prin expresia „demnă de a fi privită” deoarece, asemenea unei lămpi, Calea radiază lumină prin însăși natura sa. Expresia „corect văzută” se referă la cea de-a doua însușire, deoarece Calea permite o sondare infailibilă în natura adevărată a realității. Cea de-a treia este indicată în expresia „lipsită de defecte și suferință”, întrucât (odată cu obținerea Căii) este eliminat întreg potențialul latent al perturbărilor mentale (kleśa). Mai departe, din moment ce potențialul latent este eliminat definitiv și nu pentru o perioadă limitată, se spune despre Dharma că este „eternă”.

Fraza „a fi realizată de către cei înțelepți prin experiență directă” se referă la Adevărul Încetării, care nu poate fi nici determinat prin judecată logică și nici lămurit prin explicații verbale, deoarece este obiectul conștiinței transcendente care este realizată de fiecare meditator.

Următorul citat din scriptura „Uttaratantra” (cap. 1, v. 9) servește ca definiție a Dharmei:

„Plecăciune în fața a ceea ce nu poate fi examinat în ceea ce îi privește non-existența, existența, atât existența cât și non-existența, sau altceva decât existența și non-existența; ceea ce nu are explicație verbală trebuie să fie realizat direct, și constituie pacea: Sfânta Dharma, acel soare înzestrat cu strălucirea înțelepciunii imaculate care înfrânge atașarea, ura și ignoranța¹ față de toate dharmele.”

¹ n.t. Ignoranța sau iluzia, dorința sau atașarea sau lăcomia, și ura sau furia sunt cele trei otrăvuri principale din mintea fiecărei ființe. Ignoranța este otrava principală, fiindcă prin perceperea greșită a realității sunt percepute obiecte, ființe, fenomene etc., care, la rândul lor, pot fi interpretate drept plăcute, neplăcute sau neutre. Față de cele plăcute și față de lipsa celor neplăcute apare atașarea, iar față de lipsa celor plăcute și față de prezența celor neplăcute apare ura. Aceste ultime două otrăvuri dispar atunci când dispare cauza lor, ignoranța.

Sangha

Virtuțile Sanghăi sunt următoarele: „[Membrii] Sanghăi, adică cei care ascultă cuvintele lui Bhagavān, sunt virtuuoși în comportament, integri în comportament, adecvați în comportament, și demni în comportament”. Aceste expresii indică virtuțile practicii [membrilor] Sanghăi. Deoarece ei stăruie în mod corect în cele Trei Antrenamente ale moralității superioare, concentrării meditative superioare și înțelepciunii superioare, se spune despre Sangha că este „virtuoasă în comportament”, și celelalte. Mai departe, deoarece fiecare dintre ei se comportă într-o manieră similară în ceea ce privește lucrurile materiale, moralitatea, vederile și ritualurile, se spune despre Sangha că este „demnă în comportament”.

Sangha este demnă de a fi venerată din cauza următoarelor virtuți: „[Membrii] Sanghăi, adică cei care ascultă cuvintele lui Buddha, sunt întotdeauna demni de ofrande, demni de mărețe ofrande, demni de a fi înconjurați pe jos¹ cu respect, și demni ca cineva să li se adreseze cu palmele împreunate, și sunt câmpul de merit² nedepășit, pentru întreaga lume.” Sangha este descrisă cu primele două expresii, cu cele două din mijloc și cu expresiile finale, deoarece membrii ei sunt înzestrați cu virtuțile fiecăruia dintre cele Trei Antrenamente.

Generozitatea

Virtuțile generozității sunt următoarele: „Într-adevăr, însușirile pe care le-am obținut pentru a sălășlui (cu o minte lipsită de lăcomie) printre ființele corupte de impuritatea lăcomiei, pentru a face acte de ofrandă și a fi generos din toată mintea, pentru a găsi încântare în a întinde mâna spre a oferi, precum și a-i inspira și pe alții să fie generoși, sunt calități cu adevărat bine obținute.”

Această afirmație ilustrează următoarele virtuți care trebuie să fie adoptate de o persoană: a abandona impuritatea lăcomiei, a avea o natură generoasă, a porni o activitate a corpului, a oferi obiecte, și a o face cu bucurie.

¹ n.t. Învârtirea cu respect în jurul unei stūpe, sau în jurul unei ființe extraordinare.

² n.t. De exemplu, a oferi sincer ceva unei asemenea ființe generează foarte mult merit pentru ființa care oferă, ca și cum destinatarul ofrandei este un câmp, iar gestul oferirii este sămânța, care va rodi în viitor sub forma unor merite, unor virtuți, unor karme pozitive.

Moralitatea

Virtuțile moralității sunt exprimate după cum urmează: „Moralitatea mea e neștirbită, fără cusur, nepătată, nemurdărită, autocontrolată, lăudată de înțelepți, și duce la realizările samādhi-urilor.” Această afirmație ilustrează de asemenea calitățile (aici, ale moralității) care trebuie să fie adoptate sau integrate în personalitatea cuiva. Ele sunt explicate mai departe astfel: „Trebuie să practici o moralitate neștirbită, nu degradată, nepătată, imaculată, necoruptă”.¹

Divinitățile

Virtuțile divinităților sunt exprimate după cum urmează: „Există divinități de multe feluri, de la categoria celor patru monarhi divini (cātur manārāja kāyika) și a celor din „Treizeci și trei” (trāyāstrimśā), până la divinitățile numite „cei care controlează emanațiile altora (paranirmita-vaśa-vartin)”. Reamintirea divinităților constă în a fi conștient de virtuțile sau însușirile care au făcut ca ele să se nască în aceste stări celeste, și de a le imita sau chiar depăși în propriile practici morale și meditative etc.

2. Cele zece căi

Pentru că cele șase reamintiri fac mintea pură și sunt o sursă de mult merit², ele sunt prezentate primele. Următorul verset indică faptul că cineva care posedă o atitudine de credință sinceră față de aceste șase obiecte de mai sus (Buddha, Dharma etc.) trebuie ca în continuare să se străduiască în îndeplinirea faptelor virtuozitate.

5a.

**Practică în mod constant cele zece căi ale karmei virtuozitate,
În corp, vorbire și minte.**

Aceste căi ale karmei sunt numite „virtuozitate” deoarece produc multe rezultate dezirabile, „karma” deoarece esența lor constă din acțiune, și „căi” deoarece ele duc la stări favorabile de existență.

¹ Vezi versetul 7.

² Sinonim cu „faptă virtuozitate” sau cu „karma pozitivă”.

Ele sunt de zece forme, de la evitarea de a lua viața și până la viziunea corectă¹. Trei dintre ele (n.t. primele trei) se referă la corp, patru (n.t. următoarele patru) se referă la vorbire, și trei (n.t. ultimele trei) se referă la minte. Aceste versete afirmă așadar că trebuie să le practicăm pe cele zece în mod constant, cu corpul, cu vorbirea și cu mintea.

Cele zece căi ale karmei virtuozitate sunt practicate prin evitarea celor zece căi ale karmei non-virtuozitate (a lua viața, etc.). Atunci cineva poate întreba cum sunt definite aceste acțiuni non-virtuozitate. În general, ele sunt definite ca întreprinderea și împlinirea unui act anume (de a lua viața, etc.) asupra unui obiect adecvat acțiunii respective, și având [n.t. pe durata săvârșirii actului] o stare perturbată a minții.

O „stare perturbată a minții” este una în care un individ e copleșit de oricare dintre cele trei otrăvuri: dorința, ura sau ignoranța. Chiar și dată fiind starea tulburată a minții, totuși, o acțiune care nu este realizată cu o intenție ce recunoaște în mod clar caracterul obiectului nu constituie o cale karmică completă² nici măcar dacă a ajuns la împlinirea sa, pentru că cele două aspecte ale intenției și pregătirii nu au avut loc.

Dacă apar atât mintea perturbată cât și intenția însă printr-o minte care greșește, care este îndreptată asupra unui alt obiect, atunci acțiunea nu constituie o cale karmică completă, chiar dacă devine înfăptuită, deoarece intenția și pregătirea sunt greșite.

Dacă atât mintea perturbată cât și intenția sunt prezente, însă acțiunea nu este nici realizată și nici împlinită, ea nu constituie o cale karmică completă, pentru că a fost doar concepută în minte, în timp ce aspectele pregătirii și stadiului principal (adică săvârșirea efectivă a actului) nu au avut loc.

Dacă o minte perturbată și intenția sunt prezente, și se încearcă realizarea acțiunii însă aceasta nu ajunge la finalizare, actul nu constituie o cale karmică completă, întrucât aspectul stadiului principal nu a avut loc.

Atunci când atât mintea perturbată cât și intenția sunt prezente, iar încercarea și finalizarea unui anume act sunt săvârșite față de un anumit obiect,

¹ n.t. „zece căi de acțiune pozitive, virtuozitate, sau binefăcătoare” indică acțiunile unui Bodhisattva: el însuși analizează, urmează și îi stârnește și pe alții să urmeze: 1) evitarea de a lua viața, 2) evitarea de a lua ceea ce nu este oferit, 3) evitarea comportamentului greșit în ceea ce privește plăcerile simțurilor, evitarea de intoxicanți pentru că tind să întunece mintea, 4) evitarea vorbirii mincinoase, 5) evitarea vorbirii din răutate, care să provoace conflict, 6) evitarea vorbirii aspre, dure, 7) evitarea vorbirii inutile sau flecărelii, 8) evitarea lăcomiei și a jinduirii, 9) evitarea relei voințe, 10) evitarea vederilor greșite.

² În tibetană: las-lam yongs-su rdzogs-pa, o acțiune în care toate componentele menționate apar sau au loc într-o manieră lipsită de greșeli.

atunci există o cale completă a karmei non-virtuoase. Mai precis, definițiile celor zece căi ale acțiunii sunt înțelese ca având cinci părți: obiect, intenție, pregătire, perturbare mentală și finalizare (sau împlinire).

Dintre acestea, „obiectul” este acea entitate asupra căreia este săvârșit un anumit act, cum ar fi luarea vieții; lucrul, fie animat, fie neanimat, prin care se petrec oricare dintre cele zece căi ale karmei non-virtuoase.

„Intenția” are două aspecte, concepția și motivația; concepția, la rândul ei, este de patru feluri: (1) conceperea corectă a obiectului, ca fiind ceea ce este, (2) conceperea despre ceea ce nu este obiectul, ca fiind obiectul, (3) conceperea despre obiect că nu este obiectul, (4) conceperea a ceea ce nu este obiectul, ca nefiind obiectul. Doar prima dintre acestea poate include aspectul unei căi karmice, deoarece niciun act nu va fi complet prin oricare dintre celelalte trei.

„Motivația” este dorința de a îndeplini o anumită acțiune asupra unui obiect. „Pregătirea” este compusă din toate eforturile celor trei porți¹ (fie proprii, fie ale altei persoane) inițiate cu scopul de a realiza acea faptă. „Perturbare mentală” este oricare dintre cele trei otrăvuri: dorința, ura și ignoranța.

„Finalizarea” este îndeplinirea acțiunii dorite prin eforturile legate de ea, și poate să aibă loc fie în același moment în care sunt făcute eforturile, fie ulterior lor.

Astfel, trebuie înțeles că aceste cinci aspecte sunt termenii în care se definesc căile karmice non-virtuoase.

Luarea vieților

Obiectul acțiunii de luare a vieților (sau uciderea) este o ființă vie. Este numită o „concepție fără greșală” atunci când persoana care realizează uciderea concepe despre ființă că este un lucru viu, și posedă de asemenea concepția fără greșală că ea este cea pe care persoana dorește să o ucidă.

Apariția gândului „voi ucide această ființă”, pe baza concepției de mai sus, este intenția de a ucide ființa. Faptul că această persoană este copleșită de oricare dintre cele trei otrăvuri principale ale dorinței, urii sau ignoranței, și formularea în mintea sa în acest fel, constituie „perturbarea mentală”.

Dacă, având această intenție și mintea perturbată în acest fel, persoana sau (indusă de aceasta) o altă persoană încearcă să ucidă ființa respectivă prin mijloace cum ar fi lovirea cu o armă și ființa ar muri imediat ca rezultat al acestui efort (adică imediat după ce a fost lovită), calea karmică devine completă chiar în acel moment. Dacă ființa ar muri ulterior dar prin efectul efortului (de a o ținti

¹ n.t. Corpul, vorbirea sau energia, și mintea.

și lovi, în exemplu), atunci calea karmică devine completă în momentul morții acelei ființe.

A lua ceea ce nu este dat

Obiectul pentru acțiunea de a lua ceea ce nu este dat e proprietatea altei persoane. Concepția este recunoașterea obiectului ca fiind astfel. Intenția este dorința de a-l însuși, perturbarea mentală este oricare dintre cele trei otrăvuri, iar finalizarea este mutarea acelei proprietăți în altă parte¹.

Comportamentul sexual inadecvat

Obiectul comportamentului sexual inadecvat poate fi oricare dintre următoarele²: (1) o femeie cu care este nepotrivit să te angajezi într-o activitate sexuală, (2) o femeie cu care activitatea sexuală ar fi permisă, însă o parte a corpului, locul sau momentul sunt nepotrivite, și (3) un alt bărbat, sau o persoană insuficient dezvoltată sexual.

Concepția înseamnă a recunoaște în mod corect oricare dintre obiectele menționate ca fiind ceea ce este. Intenția este dorința de a avea contact sexual. Perturbarea mentală este ca mai înainte, iar finalizarea este ca doi asemenea indivizi să aibă contact fizic.

Rostirea de neadevăruri

Obiectul actului de a rosti neadevăruri este ceva ce a fost văzut, auzit, înțeles sau cunoscut, precum și opusul său. Concepția este de a concepe opusul la ce a fost văzut ș.a.m.d. Intenția este de a afirma o asemenea concepție fabricată. Perturbarea mentală este ca la cele dinainte, iar finalizarea are loc atunci când o altă persoană a căpătat o înțelegere greșită, drept răspuns la întrebarea sa.

¹ n.t. Sau, mai recent, schimbarea proprietarului: de exemplu, un bun imobiliar sau o companie nu se pot muta, ci își schimbă proprietarul, în acest caz în mod forțat sau fraudulos.

² n.t. Scrisoarea este adresată unui rege, așadar sfaturile sunt formulate pentru un bărbat; pentru o femeie sunt valabile sfaturile simetrice sau complementare.

Învrăjbirea, bârfa, calomnia, clevetirea

Obiectul învrăjbirii îl constituie fie persoane aflate într-o stare de armonie reciprocă, fie persoane care nu sunt (într-o astfel de stare). Concepția este recunoașterea lor ca fiind așa cum sunt. Intenția este dorința ca ele să se îndepărteze, sau să nu se împace. Perturbarea mentală este ca la cele de dinainte. Finalizarea este rostirea cuvintelor dorite cu scopul de a cauza îndepărtarea, urmate de înțelegerea acestor cuvinte de către persoanele cărora li se adresează.

Vorbirea aspră

Obiectul vorbirii aspre sunt ființele simțitoare care au fost cauze pentru apariția unor sentimente dușmănoase [n.t. față de ele]. Concepția este a le recunoaște ca fiind astfel. Intenția este o dorință de a rosti cuvinte aspre, și tulburarea mentală este ca mai înainte. Finalizarea este rostirea de cuvinte dure către acele persoane.

Flecăreala

Obiectul flecăreliei este un subiect lipsit de scop. Concepția este de a-l concepe, iar intenția este dorința de a discuta despre el. Perturbarea mentală este ca mai înainte, și finalizarea este de a vorbi despre acel subiect.

Lăcomia

Obiectul lăcomiei este averea sau proprietatea altei persoane. Concepția este a o recunoaște ca fiind astfel, și intenția este de a dori același lucru pentru sine. Perturbarea mentală este ca mai înainte, iar finalizarea este hotărârea de a obține averea sau proprietatea pentru sine¹.

¹ n.t. „A lua ceea ce nu este dat” explicat mai sus este dorința de a obține *chiar* obiectul râvnit, în timp ce lăcomia este dorința de a obține un obiect *similar* obiectului râvnit, și nu obiectul râvnit în sine.

Reaua intenție

Obiectul și concepția relei intenții sunt aceleași ca și în cazul vorbirii aspre. Intenția este de a lovi sau de a vătăma persoanele, iar perturbarea mentală este ca mai înainte. Finalizarea este hotărârea de a lovi sau de a vătăma.

Vederea greșită

Obiectul vederii greșite este legea cauzei și a efectului, sau cele Patru Adevăruri [n.t. Nobile], sau alte lucruri care sunt de fapt adevărate. Concepția este de a le vedea ca fiind neadevărate. Intenția este de a adera la această credință [n.t. cum că ele sunt neadevărate, greșite]. Perturbarea mentală este ca mai înainte, iar finalizarea este hotărârea de a blasfemia asemenea adevăruri.

Pentru o explicație mai completă a clasificării acestor zece căi de acțiune trebuie să studiați texte cum ar fi „Nirṇaya Saṃgraha”. Nu am scris mai mult aici de teamă că expunerea ar deveni prea lungă. De aceea, trebuie înțeles că cele zece căi virtuozitate ale karmei sau acțiunii cum ar fi evitarea de a lua viața, etc., nu sunt nimic altceva decât însăși evitarea și renunțarea la cele zece căi ale karmei non-virtuoze tocmai explicate, chiar și atunci când obiectele lor sunt în imediata noastră apropiere.

Intoxicanții sunt o cauză pentru toate felurile de fapte rele, și de aceea aduc foarte multe neajunsuri. Consumarea lor, fiind un comportament greșit prin decret [n.t. al lui Buddha], nu este inclusă în căile karmice. Din aceste motive, evitarea intoxicanților este exprimată în contextul urmării unui mod de viață corect.

5b.

Abține-te de la intoxicanți și de la cele asemănătoare, Desfată-te într-un mod de viață virtuos.

Deoarece fac să apară nesăbuița și neatenția, trebuie să ne abținem de la toate formele de intoxicanți, fie că sunt făcuți din cereale, fie din alte substanțe. De asemenea, se spune mai departe că trebuie să ne delectăm într-un mod de viață virtuos; aceasta înseamnă a avea parte de hrană, băutură și așa mai departe într-un mod care nici nu vatămă și nici nu generează neatenție sau nesăbuiță în ceilalți.

Următorul verset este scris pentru a ilustra că persoana care păstrează căile de acțiune virtuozitate trebuie să practice oferirea de daruri, pe măsura propriilor posibilități.

6.

**Recunoscând averea ca fiind efemeră și fără esență,
Străduiește-te în mod corect, făcând acte de generozitate
Față de călugări, Brahmāni, săraci și prieteni.
Pentru viitor, cel mai bun prieten este generozitatea.**

Bogăția materială, cum ar fi hrana și îmbrăcămintea, este numită „efemeră” deoarece este nepermanentă și instabilă. Este numită „lipsită de esență” pentru că nu oferă o satisfacție reală, sau de lungă durată. Realizând că aceasta este natura bogăției materiale, trebuie să îndeplinim acte de generozitate în mod corect (adică respectuos) pentru a obține o reală valoare dintr-o asemenea bogăție.

Cu dorința fie de a onora, fie de a ajuta, trebuie să facem daruri călugărilor și Brahmānilor¹, care constituie „câmpul de virtute”, celor săraci (fără mijloace de trai) și celor bolnavi, care constituie „câmpul de nefericire”, precum și prietenilor și de asemenea și predicatorilor Dharmei, care constituie „câmpul de ajutor”.

Din moment ce, în viitor, dintr-o asemenea generozitate vor apărea rezultate foarte pozitive, se spune că pentru viețile viitoare nu există prieten mai de ajutor decât generozitatea. Așa cum spune scriptura „Madhyamakāvātāra²” în capitolul 2, versetul 4:

O persoană care sfarmă stâlpul moralității
Prin obținerea de avere dintr-un act de generozitate
Va cădea în stările inferioare³.
Și întrucât rădăcina care generează bogăție devine epuizată,
Persoana nu va acumula mai mult.

Din moment ce fructul generozității separat de moralitate este constatat ca fiind de o stare inferioară, nu se mai dezvoltă generozitate pentru beneficiul vieților viitoare, și condiția de bogăție se va sfârși⁴.

¹ n.t. Mai general, a celor virtuoși și puri, așa cum erau considerați Brahmānii în India din acele vremuri.

² n.t. Comentariu al lui Chandrakīrti (600-cca. 650), discipol al lui Ārya Nāgārjuna, la lucrarea acestuia din urmă, „Mūlamadhyamakakārikā”.

³ Naștere ca ființă într-un infern, ca fantomă flâmândă (spirit înfometat), sau ca animal.

⁴ n.t. Dacă o persoană are în această viață parte de multă bogăție, însă o savurează de una singură și nu dăruiește din ea și celorlalți, practic tot meritul său fiind consumat (sau primit deja) în această viață, și pentru că nu mai acumulează merit pentru viitor (deoarece nu mai dăruiește nimic), în viețile următoare nu va mai avea parte de

În aceeași scriptură se afirmă în continuare, în capitolul 2, versetul 6:

Când virtuțile sunt dezvoltate în câmpul moralității,
Savurarea fructului lor nu va fi întreruptă.

Generozitatea combinată cu moralitatea va avea drept rezultat o mare bogăție, savurată într-o viață trăită ca zeu sau ca om. Și din moment ce în acea stare ființa practică și mai multă generozitate susținută de moralitate, savurarea fructelor bogate în viețile următoare va fi neîncetată¹.

Așadar, pentru ca meritul (cum ar fi cel al generozității) să nu se piardă, versetul următor este scris ca o poruncă pentru a studia și urma moralitatea.

7.

Trebuie să practici moralitatea neștirbită, nu degradată,

Ci imaculată, nepătată și necoruptă.

Moralitatea a fost declarată drept fundația tuturor virtuților,

Așa cum este Pământul pentru toate lucrurile, fie că se mișcă, fie că nu.

În esență, versetul afirmă pur și simplu că trebuie să practicăm moralitatea. Ce calități trebuie să posede practica morală? Trebuie să fie „neștirbită”, prin faptul că nu încalcăm nici măcar unul dintre preceptele care au fost acceptate. Moralitatea nu trebuie să fie „degradată”, prin faptul că nu sunt încălcate un număr mare de principii; „imaculată”, prin faptul că nu este murdărită de gânduri non-virtuoase. Trebuie să fie „nepătată”, prin faptul că practica sa nu este dedicată scopului unei existențe în continuare, sau bogăției materiale². În sfârșit,

bogăție (lipsind cauzele pentru aceasta, adică dăruirea, generozitatea, ajutorarea), și nici nu va mai putea realiza acte de generozitate, nemaivând mijloacele necesare. Astfel, se ajunge într-o „fundătură” din care acea ființă poate ieși doar prin compasiunea altei ființe, iar o asemenea ființă plină de compasiune este greu de întâlnit, fiind rară.

¹ n.t. Invers, dacă persoana va împărtăși cu alte ființe bogăția din viața actuală, datorită acestor acte de generozitate va avea parte de bogăție și în viețile viitoare, și împărtășind din ea și atunci, va avea bogăție în continuare, și acest proces se va repeta, într-o succesiune neîntreruptă.

² n.t. Ci eliberării de suferință a tuturor ființelor, ceea ce înseamnă și oprirea existențelor.

moralitatea trebuie să fie „necoruptă”, prin faptul că o asemenea practică morală nu se transformă în altceva¹.

Întrucât o practică morală cu asemenea calități aduce eliberarea din sclavia existenței saṃsārice, ea constituie libertatea. De aceea, o asemenea practică morală este lăudată de către cei înțelepți (de către Āryași). Ea duce și la obținerea samādhi, pentru că atunci când cineva este înzestrat cu moralitate, mintea sa devine adunată și calmă. O explicație poate fi dată și printr-o afirmație din „Abidharmakośa” (cap. 4, v. 123): „... nepătat de imoralitate sau de cauzele sale, bazat pe antidotul său, și pe pace²”. Prin aceasta se arată că practica noastră morală trebuie să fie înzestrată cu patru calități. Practica trebuie să fie „neștirbită” prin a nu fi viciată de un comportament imoral, cum ar fi perturbările mentale. Trebuie să fie „imaculată” prin întrebuițarea unor practici cum ar fi meditația asupra impurității corpului, care constituie antidoturile pentru perturbările mentale. În sfârșit, ea trebuie să fie „nepătată” prin a fi menținută de aspirația pentru pacea Nirvanei.

Ne-am putea întreba care este valoarea aderării la o asemenea moralitate. Buddha a declarat că, așa cum Pământul este fundația pentru toate lucrurile care se mișcă și pentru cele care nu se mișcă, moralitatea este fundația pentru concentrarea meditativă, înțelepciune și așa mai departe, adică pentru orice este meritoriu, atât lumesc cât și transcendent. Din moment ce o ființă înzestrată cu moralitate va fi lipsită de piedici cum ar fi regretul, etc.³, ea poate obține treptat samādhi. Odată cu obținerea stabilității mentale, devine posibilă apariția viziunii corecte și exacte a conștiinței transcendente, și cu ajutorul ei, acea ființă obține salvarea finală⁴, adică eliminarea perturbărilor mentale.

3. Cele șase Pāramitā

Aceasta este învățătura pentru a merge pe Calea Mahāyāna a celor Șase Pāramitā (perfecțiuni transcendente). Versetul următor este scris pentru a ilustra că, după ce ne-am purificat mai întâi prin practicarea celor zece fapte virtuozitate, și prin generozitate și moralitate așa cum au fost explicate mai sus, trebuie să ne antrenăm în mod corect în cele șase Pāramitā ale Căii Mahāyāna.

¹ n.t. De exemplu, nu se transformă într-un spectacol, într-o practică menită a atrage bunuri și laude.

² În tibetană: zhi-ba, un epitet pentru Nirvana.

³ n.t. Vezi „Ratnāvalī” tot a lui Ārya Nāgārjuna, versetul 433, și în general versetele începând cu 401, pe aceeași pagină web cu această traducere.

⁴ În tibetană: rnap-par grol-ba, un alt epitet pentru Nirvana.

8.

Generozitatea, moralitatea, răbdarea, efortul, meditația

**Precum și înțelepciunea: dezvoltă aceste nemăsurabile Pāramite,
Și, după ce ai traversat marea Existenței,
Devino un Conducător Victorios¹.**

Oferirea tuturor posesiunilor: averea personală și chiar propriul corp, constituie generozitatea. Moralitatea constă în abandonarea faptelor non-virtuoase, împreună cu bazele lor. Capacitatea de a îndura greutatea este răbdare. Efortul sau vigoarea constă în înclinația hotărâtă spre a face fapte virtuozitate, iar concentrarea (sau meditația) este fixarea într-un singur punct al minții, pe un obiect virtuos. Cunoașterea adevărată și exactă constituie înțelepciunea-cunoaștere (prajñā). Mai departe, toate aceste șase practici trebuie să fie susținute de Mentea Trezirii² și de înțelepciunea care nu conceptualizează cele Trei Sfere³. Fiind susținute de Mentea Trezirii, ele nu cad în sfera de competență a celor care sunt Śrāvaka sau Pratyekabuddha, și de aceea sunt numite „nemăsurabile”. Tot pentru că cele Trei Sfere nu sunt conceptualizate, înțelepciunea este extinsă până la limita ei cea mai îndepărtată; astfel, ele sunt numite și pāramitā („cele care au atins partea cealaltă”, sau „transcendente”).

A „dezvolta” aceste pāramite înseamnă că ele trebuie să fie practicate într-o asemenea manieră încât să devină și mai perfecționate. Iar odată ce a fost atinsă cealaltă parte a Oceanului Existenței, trebuie să obținem starea de Conducător al Victorioșilor, adică Buddhitatea, care îi duce și pe ceilalți acolo.

Dintre acestea șase, pāramitele generozității, moralității și răbdării constituie acumularea de merit. Această acumulare de merit oferă Bodhisattvașilor mijloace abundente pentru un trai bun în stările superioare ale existenței în timp ce încă se află în Samsara și, după obținerea Buddhității perfecte, servesc drept

¹ În tibetană: rGyal-ba'i dbang-po, un sinonim pentru „Buddha”. Sau, în altă variantă de traducere, „Conducătorul victorioșilor” poate însemna conducătorul Arhaților, așa cum este tot un Buddha.

² În tibetană: byang-chub-kyi sems, dorința de a atinge Trezirea Perfectă nu doar pentru binele propriu, ci pentru binele tuturor ființelor simțitoare; n.t. în sanscrită: Bodhicitta.

³ În tibetană: 'khor-gsum mi-rtog-pa, în cazul generozității ele sunt primitivul, obiectul oferit, și actul de a dăru.

cauză pentru „corpul formei”¹ unui Buddha. Acesta din urmă constituie perfecțiunea aspirațiilor celorlalți². Așa cum spune „Madhyamakāvatāra”, în capitolul 3, versetul 12:

Aceste trei dharme: generozitatea, moralitatea și răbdarea
Au fost recomandate de către Buddhași în special laicilor.
Tot acestea sunt numite și acumulare de merit,
[Și sunt] cauză a corpului formei al unui Buddha.

Acumularea de înțelepciune-cunoaștere transcendentă este cuprinsă în pāramitele meditației și înțelepciunii. Cât timp un Bodhisattva rămâne în Samsara, ele sunt o cauză atât pentru a rămâne nepătat de impuritățile Samsarei, cât și pentru a oferi ajutor celorlalți. După realizarea Buddhității perfecte, ele sunt cauza pentru „corpul Dharma”³ al unui Buddha. Acest corp constituie împlinirea propriilor aspirații⁴. În scriptura „Ratnāvalī”, în capitolul 3, versetul 12, se spune:

Corpul formei al Buddhașilor
Este născut din acumularea de merit.
Corpul Dharmei, pe scurt, O Rege ,
Este născut din acumularea de înțelepciune-cunoaștere.

Efortul este cauză pentru ambele acumulări. Scriptura „Madhyamakāvatāra”, în capitolul 4 versetul 1, spune:

Tot ceea ce este virtuos urmează efortului
Și este cauză atât pentru acumularea de merit
Cât și pentru cea de cunoaștere.
Nivelul (bhūmi) unde efortul devine înflăcărat
Este cel de-al patrulea, numit „Lumina Radiantă”.

¹ n.t. În sanscrită: Nirmāṇakāya, corpul fizic de orice fel, atât grosier, cum au oamenii și animalele, cât și mai subtil, cum au zeii și celelalte categorii de ființe. Ārya Nāgārjuna explică acest lucru mai pe larg în „Ratnāvalī”.

² În tibetană: gzhamdon phun-tsogs, se referă la activitatea unui Buddha de a salva ființele din Samsara.

³ n.t. În sanscrită: Dharmakāya, „Corpul Adevărului”, „Corpul Realității”, un corp nelimitat și complet indescriptibil.

⁴ În tibetană: rang-don phun-tsogs, se referă la condiția de a fi eliminat toate defectele și de a fi realizat tot ceea ce este de realizat.

Astfel, cele șase Pāramitā conțin cele două acumulări și, din moment ce acestea două produc toată bunăstarea Bodhisattvașilor atât în timpul prezenței lor în Samsara cât și la atingerea Nirvanei, este clar că întreaga Cale Mahāyāna este conținută în aceste șase Pāramitā.

Capitolul 2: Învățăturile orientate în principal către laici

Capitolul 2 are nouă secțiuni. Prima se referă la respectarea tatălui și a mamei.

1. Respectarea tatălui și a mamei

9.

**Orice familie care își respectă tatăl și mama
Va fi vizitată de Brahmā și de învățătorii religioși.
Membrii săi vor fi renumiți pentru că îi venerază,
Iar mai târziu vor intra în stările superioare.**

Famiile care își onorează tatăl și mama nu vor fi vătămate de ființele umane sau non-umane. „Vor fi frecventate de Brahmā” înseamnă că vor primi binecuvântările zeilor; „frecventate de învățători spirituali” înseamnă că vor primi și binecuvântările obținute prin virtuțile speciale ale oamenilor sfinți.

Un beneficiu imediat al acestui respect este că, în chiar această viață, el va genera o bună reputație. În viitor, el va permite obținerea nașterii în stările superioare. Așadar, laicii trebuie să fie foarte atenți să își onoreze tatăl și mama.

2. Respectarea jurământului Upavāsa¹

Deoarece laicilor (sau gospodarilor) le este greu să urmeze tot timpul un stil de viață religios, următoarele două versete prezintă ritualul poṣadha, care constă în opt precepte, astfel încât asemenea persoane să îl urmeze, chiar dacă numai pentru o singură zi întreagă.

10.

**Când cineva se ferește să vatăme, se ferește de hoție,
De contact sexual, de minciună, de alcool,
De dorința de a mânca la momente nepotrivite, de un jilț înalt,
De cântece, de dansuri și de diferite feluri de bijuterii,**

¹ n.t. O parte din regulile sau „jurămintele” pentru laici, care trebuie respectate pentru acumularea de merit și de înțelepciune.

11.

Și urmează aceste opt precepte

Imitând practica morală a Arhaților,

**Aceasta e poșadha, ce conferă atât bărbaților cât și femeilor
Corpul atrăgător al unei zeități din Tărâmul Dorinței.**

Respectarea celor opt precepte care imită practicile morale ale Arhaților de odinioară, [n.t. chiar și numai] timp de o zi întreagă, este numită „poșadha”. Aceste opt precepte se referă la evitarea: (1) vătămării, însemnând a lua viața; (2) hoției, însemnând actul de a lua ceva ce nu este dat; (3) contactului sexual; (4) afirmării de neadevăruri; (5) băuturilor alcoolice și a tuturor intoxicanților, care sunt sursa delăsării și neatenției; (6) mâncării la momentul nepotrivit; (7) unui jilț înalt, un scaun mai înalt decât un cot¹; (8) cântatului, dansului, a tuturor unguentelor² (cu excepția celor pentru tratarea bolilor), și a oricărei bijuterii. Fructul respectării acestor practici este că, într-o viață viitoare, acea ființă va obține corpul atrăgător al uneia dintre cele șase categorii de zeități din Tărâmul Dorinței.

Ne putem întreba pentru cine se întâmplă aceasta. Se va întâmpla oricărui bărbat sau femei din cele trei continente, care a păstrat practica menționată anterior. Nu se va întâmpla pentru ceilalți, pentru că ei nu sunt capabili să țină jurămintele prātimokṣa.

Jurământul upavāsa are cinci ramuri sau membre: (1) adoptarea evitării vătămării celorlalți, (2) adoptarea evitării vătămării personale și a celorlalți, (3) protejarea preceptelor împotriva coruperii lor, (4) rămânerea în stare de atenție deplină și conștientă pentru a evita vătămarea vieților și a proprietăților celorlalți, și pentru a proteja preceptele împotriva coruperii, și (5) prevenirea ca memoria să devină neclară.

Primul dintre aceste membre constă în evitarea vătămării vieții și a proprietății celorlalți. Cel de-al doilea este compus din evitarea contactului sexual, deoarece prin abținerea de la relații sexuale cu propria soție o persoană evită să se vatăme pe sine, iar prin abținerea de la relațiile sexuale cu soția altuia el evită vătămarea celorlalți.

Cel de-al treilea membru constă în evitarea afirmării de neadevăruri. Cel de-al patrulea constă în celelalte trei precepte (cu excepția evitării intoxicanților), pentru că atunci când persoanele care se desfată neîncetat cu dansuri, cântece, muzică, unguente, bijuterii, jilțuri înalte și mâncare în momente nepotrivite se

¹ n.t. Obiceiul de a așeza pe cineva pe un scaun înalt era un semn de respect sau de funcție înaltă, și implicit cel care râvnea la un scaun înalt râvnea și la toate avantajele asociate scaunului înalt.

² n.t. Aici sunt cuprinse și parfumurile.

abțin temporar de la asemenea practici, ele vor rămâne tot timpul într-o stare de concentrare atentă, reflectând că se hrănesc cu respectarea poșadhei.

Cel de-al cincilea membru este evitarea intoxicanților, pentru că nesăbuița și confuzia generate de băuturile alcoolice [n.t și altele similare] vor face o persoană să încalce preceptele în mod involuntar, în ciuda oricărei intenții de a rămâne atentă și conștientă.

Puteți întreba de ce evitarea acceptării aurului și argintului, deși incluse în preceptele pentru śramanera¹, nu face parte din preceptele upavāsa. Motivul este că un śramanera trăiește viața unui ascet fără casă, pentru care două activități sunt foarte nepotrivite și aduc mari neajunsuri: (1) implicarea prea mare sau răsfățul în plăcerile simțurilor, cum ar fi delectarea în jocuri și comportamentul promiscuu, și (2) strângerea de bogății. În această privință, renunțările la dans, cântece, muzică și așa mai departe până la evitarea mâncării în momente nepotrivite sunt acceptate pentru a evita prima indecență (implicarea prea mare sau răsfățul în plăcerile simțurilor). Renunțarea la practica acceptării aurului și argintului este admisă pentru a evita cea de-a doua indecență, din moment ce atât aurul cât și argintul sunt rădăcină și substanță pentru acumularea de bogăție. Aceasta din urmă nu este totuși nici o ofensă gravă și nici o indecență pentru laici, așadar renunțarea la acceptarea de aur și de argint nu este inclusă printre preceptele upavāsa.

Ne putem întreba de ce delectarea cu dansuri, cântece, muzică, parfumuri, bijuterii și unguente formează baza unui singur precept al jurămintelor upavāsa, în timp ce în cazul unui śramanera ele formează două precepte. Acest lucru se datorează faptului că, dacă un laic s-ar răsfăța în toate, el (sau ea) trebuie să se absolve de o singură ofensă, în loc de două. Astfel, ele sunt incluse într-un singur precept, pentru a fi mai îngăduitoare. Totuși, aceste activități sunt printre cele mai nefaste pentru cineva care a părăsit viața de laic. Pentru o strictețe mai mare, ele sunt grupate în două precepte pentru ca două ofense, și nu doar una, să trebuiască să fie absolvite în cazul încălcării lor.

3. Evitarea atitudinilor greșite

Prin atașarea lor față de activități josnice, laicii dau naștere unui număr mare de atitudini greșite, cum ar fi lăcomia și așa mai departe. Din moment ce aceste atitudini fac ca cineva să se nască în stările inferioare de existență, următorul verset este scris pentru ca ele să fie respinse.

¹ n.t. Călugăr novice.

12.

**Să vezi ca pe niște dușmani lăcomia, viclenia,
Înșelăciunea, atașarea, lenea, trufia, poftele carnale și ura,
[Precum și] îngâmfarea datorită măreției familiei,
A aspectului fizic, a învățării, a sănătății și a autorității.**

„Lăcomia” înseamnă agățarea puternică de posesiuni, și se opune generozității. Viclenia este aderarea la metode de a ne ascunde propriile greșeli. Înșelăciunea este afișarea de calități false cu scopul de a-i păcăli pe ceilalți, iar atașarea este dorința pentru corp și pentru bogăția materială. Lenea este aversiunea față de activitățile virtuozitate¹, iar trufia este sentimentul infatuat care se dezvoltă atunci când cineva crede că posedă calități extraordinare pe care de fapt nu le are. Poftele carnale sunt dorința pentru contact sexual, iar ura este o senzație de răutate față de o altă ființă.

Aceste opt atitudini și îngâmfarea, adică sentimentul infatuat cauzat de atașarea de cele cinci obiecte enumerate (familia cu un statut social înalt, aspectul fizic frumos etc.), sunt treisprezece dintre dharmele non-virtuoase care fură spiritul vital al virtuții. Așadar, trebuie să le privim ca pe niște dușmani și să nu le facem loc [n.t. în minte] nici măcar o clipă.

Mândria este definită ca atitudinea infatuată care apare prin comparația statutului familiei proprii, sau orice am avea, cu ceea ce au alții. Pe de altă parte, îngâmfarea este definită ca atitudinea infatuată care se dezvoltă din evaluarea statutului familiei, etc. indiferent de ceea ce au ceilalți. „Abhidharmakośa” explică în capitoul 2, versetul 33:

Mândria este infatuare,
Pe când îngâmfarea este o suspendare a activității mentale,
Generată prin atașarea de propriile atributele.

4. *Practicarea atenției conștiente*

Atenția conștientă este rădăcina tuturor lucrurilor virtuozitate. Din moment ce laicii sunt capabili să fie atenți, următorul verset este scris cu scopul de a-i îndemna să adopte această atitudine.

¹ n.t. Din punct de vedere al Dharmei, o persoană poate fi leneșă chiar dacă este foarte „harnică”, „muncitoare” sau „gospodară” după standardele obișnuite. Ea face de fapt, în general, numai activități non-virtuoase sau cel mult neutre din punct de vedere al meritelor, și care sunt lipsite de valoare mai profundă. De multe ori, ele au chiar o valoare negativă, care va duce inevitabil la consecințe negative.

13.

**Muni a declarat atenția conștientă ca fiind calea nemuririi,
Iar neatenția ca fiind calea morții.**

**De aceea, practică neîncetat și cu respect atenția conștientă,
Pentru a dezvolta dharmele virtuozitate.**

Atenția conștientă este starea de devotare intensă a minții către faptele virtuozitate și păzirea ei de cele impure. Este calea care duce la nectarul nemuririi, la starea fără de moarte a Nirvanei. Opusul său, neatenția sau lenea, este calea care duce la experimentarea nefericirii nașterii și morții în Samsara. Muni a declarat aceasta [n.t. în „Dhammapada”¹, versetul 21], în felul următor:

Atenția conștientă e calea către nemurire,
Iar nepăsarea e calea către moarte.
Cei ce sunt atenți nu vor muri,
Pe când nepăsătorii sunt de-a pururi morți.

Așadar, întotdeauna străduiește-te să fii atent și conștient (adică practica de a te obișnui cu dharmele virtuozitate) pentru a genera acele dharma virtuozitate ce nu au fost încă generate, și pentru a le dezvolta și mai mult pe cele generate deja.

Versetul următor răspunde la gândul pe care îl putem avea: „Dacă voiai să mă ajuți, de ce nu ai spus aceste lucruri încă de la început? Din moment ce în trecut am fost deja neglijent, ce mai pot face acum?”

14.

Frumoasă ca Luna eliberată din nori

Este persoana care a fost neatentă și acum a devenit atentă,

La fel ca Nanda, Aṅgulimāla, Ajātaśatru și Udayana.

O persoană poate să fi comis acțiuni non-virtuozitate fără intenție, fie datorită faptului că a fost copleșită de tulburările mentale, fie prin influența tovarășilor malefici, și de aceea a fost deja neglijentă. Totuși, dacă o asemenea persoană întâlnește mai târziu un prieten spiritual² și prin adoptarea cu sârguință a căilor corecte ea devine atentă, acea persoană va deveni foarte frumoasă, asemenea Lunii eliberată de norii care o acopereau.

Următoarele exemple sunt date pentru a răspunde întrebării dacă au existat vreodată cazuri de asemenea persoane. Nanda a fost un tânăr din neamul Śakya, fratele vitreg mai mic al Divinului Buddha. Ordinat de către Tathāgata într-un

¹ n.t. Puteți găsi acest text pe aceeași pagină web cu această traducere.

² Vezi versetul 62, și comentariul la el.

moment când nu putea suporta nici măcar o secundă despărțirea de soția lui, zi și noapte el s-a gândit numai la ea, și nu a practicat niciodată virtutea. Atunci Bhagavān i-a arătat starea groaznică a iadurilor, iar Nanda s-a înspăimântat. Îndrumat să mediteze asupra Căii, el a atins stadiul de Arhat și a fost declarat ca cel mai înfrânat dintre toți discipolii lui Buddha.

Aṅgulimāla a fost fiul unui Brahmān. Fiind cam prostănac, el a fost păcălit de un învățător care l-a dus pe o cale malefică, spunându-i că prin uciderea a o mie de ființe umane și prin confecționarea unei ghirlande din degetele lor, el va îndeplini o adevărată practică a Dharmei. Când Aṅgulimāla ucisese deja 999 de ființe, el l-a întâlnit pe Tathāgata, și a fost ordinar de către acesta. Mai târziu, el a atins stadiul de Arhat.

Prin asocierea cu maleficul Devadatta¹, Ajātaśatru a comis numeroase păcate, incluzând uciderea propriului tată, piosul rege Bimbisāra. Mai târziu, după ce a căpătat încredere în Buddha, a reușit să scape de consecințele păcatelor sale și a fost declarat de Bhagavān ca fiind cel mai credincios dintre toți upāsaka².

Udayana și-a ucis propria mamă deoarece l-a împiedicat să întrețină relații sexuale cu soția altui bărbat. Deși ordinar ca bhikṣu, el a fost alungat din Sangha atunci când s-a aflat că a comis unul dintre păcatele „[cu efecte] imediate”. Stabilindu-se într-un loc izolat, el a construit un templu unde mai târziu au început să locuiască foarte mulți călugări, iar Udayana a servit drept stareț. După moartea sa, Udayana s-a născut într-un iad, ca urmare a păcatului său cu consecință imediată³; totuși, datorită ajutorului său exemplar oferit Sanghăi, el a rămas acolo doar puțin timp și a scăpat repede, ca o minge care sare înapoi. După ce a părăsit iadul, el s-a născut ca un zeu și a obținut fructul Celui Care a Intrat în Curent⁴, lângă Bhagavān.

¹ n.t. Un văr al lui Buddha, contemporan cu el, care a încercat să distrugă învățăturile (Dharma) și Sangha, și chiar a încercat să îl ucidă de câteva ori pe Buddha. Atunci când încă era doar un Bodhisattva, viitorul Buddha Śākyamuni s-a întâlnit de mai multe ori cu viitorul Devadatta, în viețile lor anterioare, unele dintre aceste întâlniri fiind relatate în povestirile Jātaka și în povestirile din Dhammapada.

² n.t. Laic ce urmează regulile sau jurămintele upavāsa, explicate mai sus.

³ Cele cinci păcate „imediate”: (1) uciderea tatălui, (2) uciderea mamei, (3) uciderea unui Arhat, (4) cauzarea unei schisme în Sangha, (5) din răutate, rănirea unui Tathāgata astfel încât să îi curgă sânge.

⁴ n.t. În sanscrită: Śrotāpanna, ființa care a intrat în „curentul” Căii care duce la Nirvana, Cale asemuită aici cu un fluviu care transportă ființele la destinația Trezirii Perfecte.

5. Practicarea răbdării

Când multe lucruri neplăcute li se întâmplă, laicii se enervează deseori; pentru a-i descuraja de la o asemenea reacție, următorul verset prezintă meritele răbdării.

15.

Nu există o austeritate atât de mare ca răbdarea;

Prin urmare nu ceda în fața furiei.

Prin înfrângerea mâniei,

Buddha a spus că se atinge starea de non-întoarcere.

În acest caz răbdarea înseamnă a nu deveni furios dacă ești rănit fizic și, dacă furia totuși apare, a nu continua nutrirea acestui sentiment. Deoarece nu există nicio înfrânare care să o egaleze pe cea a răbdării, ea reprezintă cea mai înaltă formă de austeritate. Aruncarea în foc sau apă, mâncatul de rădăcini și de fructe, purtarea de frunze și coajă de copac în loc de veșminte, și altele asemenea, nu reprezintă nimic altceva decât acte de tortură corporală. Din moment ce ele nu duc nici măcar la stările superioare de existență, ce mai putem spune despre Nirvana? De aceea, ele nu sunt adevărate austerități.

Deoarece răbdarea are beneficii atât de mari, nu trebuie să ne îngăduim nici cea mai mică șansă de a deveni furioși; furia este adversarul direct al acestei austerități supreme. Buddha a spus că în urma eliminării furiei prin practica răbdării, se obține starea de non-întoarcere în Tărâmul Dorinței¹. O sutra spune: „Abandonați furia, O călugări! Eu sunt martorul vostru [că veți atinge] starea de non-întoarcere”.

Furia și dorința pentru obiectele simțurilor sunt cauze ale nașterii în Tărâmul Dorinței. Din moment ce o ființă nu poate abandona furia fără a elimina și dorința pentru obiectele simțurilor, se afirmă că acea ființă poate transcende Tărâmul Dorinței prin abandonarea furiei [n.t., care presupune așadar și eliminarea anterioară a dorinței].

În completarea instrucțiunii potrivit căreia nu trebuie să cedăm furiei atunci când aceasta se ivește, versetul următor afirmă că, în cazul în care apare furia, trebuie să o calmăm imediat și să nu nutrim resentimente.

¹ n.t. În sanscrită: Anāgāmī, ființa care nu se va mai întoarce în Tărâmul Dorinței. Primele patru stadii ale Eliberării sunt următoarele: Śrotāpanna, Sakadāgāmi (ființa care se mai întoarce o singură dată în Tărâmul Dorinței), Anāgāmī și Arhat (ființă Eliberată, dar care nu a ajuns încă la stadiul de Buddha, Complet Trezit).

16.

**„Această persoană m-a insultat, aceasta m-a lovit sau
M-a învins, aceea mi-a furat averea.”**

Asemenea resentimente generează conflict;

Persoana care abandonează resentimentul doarme liniștită.

Din același motiv pentru care nu trebuie să ne îngăduim nicio ocazie pentru a ne înfuria, trebuie să evităm și resentimentul. Resentimentul este aderarea profundă la ideea că am fost vătămați, ca atunci când gândim: „Această persoană m-a insultat cu cuvinte jignitoare”, „Această persoană m-a lovit cu un băț (sau cu altele asemenea)”, „Această persoană m-a imobilizat cu forța, sau m-a bătut”, sau „Această persoană mi-a furat averea”. Asemenea resentimente nu numai că dau naștere certurilor, care constau din comportament verbal nepotrivit, ci fac și ca persoana respectivă să se simtă nefericită. Abandonând resentimentul, suntem capabili să dormim liniștiți sau, altfel spus, mintea noastră se eliberează de [n.t.o parte din] suferință. Iată de ce trebuie să ne străduim, cu o mare sârguință, să abandonăm resentimentele. Bodhicaryāvatāra¹ spune în capitolul 6, versetul 5:

Pe scurt, nicio persoană care are o natură furioasă
Nu se poate bucura de bunăstare.

Iar în capitolul 6, versetul 6:

Persoana care, cu perseverență, înfrânge furia,
Va fi fericită în această viață, și în altele.

6. Evitarea comportamentului indecent

Din moment ce persoanele obișnuite generează atitudini virtuoză și non-virtuoză în mod confuz și fără selectivitate, următorul verset este scris cu scopul de a le întări stările virtuoză ale minții, și de a le slăbi pe cele non-virtuoză.

¹ n.t. Lucrarea principală a lui Sântideva, tradusă în limba română la Editura Herald sub numele de „Intrarea pe Calea Iluminării”.

17.

Înțelege gândurile ca fiind asemenea figurilor

Desenate pe apă, pe pământ sau în piatră.

Pentru o stare perturbată a minții, primul fel e cel mai bun;

Pentru o aspirație la Dharma, cel mai bun este ultimul.

Activitatea mentală a unei persoane poate avea diverse grade de fermitate, care pot fi înțelese sub trei forme de bază: (1) asemenea unei figuri desenate pe suprafața apei, (2) ca o figură desenată în noroi, (3) ca o figură sculptată în piatră.

În cazul unei minți perturbate, cel mai bine pentru gândurile cuiva este să nu fie ferme, adică să fie asemenea unei figuri desenate pe suprafața apei. Însă în ceea ce privește stările virtuozitate ale minții, cum ar fi aspirația pentru Dharma, cel mai bine este ca ele să fie ferme, asemenea unei figuri sculptate în piatră. Așadar, trebuie să ne străduim conform acestor exemple.

Așa cum gândurile cuiva sunt de trei feluri, așa este și vorbirea sa. Versetul următor este scris pentru a ilustra ce comportament verbal trebuie să avem.

18.

Jina a declarat vorbirea unei persoane ca fiind de trei feluri:

Plăcută, adevărată și nepotrivită,

Ca mierea, ca floarea și ca murdăria.

Ultima trebuie abandonată.

Jina („Victoriosul”), cel care a înfrânt tot răul, a declarat că vorbirea unei persoane poate fi de trei feluri. Care sunt acestea? Ele sunt: (1) vorbirea care este plăcută și agreabilă, (2) adevărul, și (3) vorbirea inadecvată.

Prima dintre acestea trei este ca mierea, pentru că produce încântare, în timp ce a doua este ca o floare, frumoasă și demnă de laudă. Cea de-a treia, datorită josniciei, este asemenea murdăriei. Așadar, abandonați ultimul fel și practicați-le pe primele două.

Conduita ființelor simțitoare aflate în Samsara este de patru feluri. Versetul următor este scris pentru a ilustra că trebuie să îl păstrăm numai pe cel mai înalt dintre ele.

19.

Persoanele sunt de patru feluri:

Cele care merg de la lumină și ajung la lumină,

Cele care merg de la întuneric și ajung la întuneric,

Cele care merg de la lumină la întuneric,

Și cele care merg de la întuneric la lumină.

Fii ca prima dintre ele.

Se spune într-o sutra că există patru feluri de persoane, cele care merg de la lumină la lumină, și așa mai departe. Explicația este dată în continuare.

Persoanele care au luat naștere între zeități sau între oamenii aflați în circumstanțe foarte favorabile și sunt născute din nou în aceleași împrejurări sunt cele care merg de la lumină către o destinație de lumină. Cele care au luat naștere în stările inferioare ale existenței sau ca oameni aflați în circumstanțe prea puțin favorabile și apoi renasc în aceleași împrejurări sunt cele care merg de la întuneric la întuneric.

Persoanele care au luat naștere printre zeitățile sau oamenii aflați în circumstanțe favorabile și apoi renasc într-una dintre cele trei stări inferioare¹ sau ca oameni aflați în circumstanțe nefavorabile sunt felul care merg de la lumină și ajung la o destinație de întuneric.

Persoanele care s-au născut într-una dintre cele trei stări inferioare sau ca oameni în circumstanțe nefavorabile și apoi renasc printre zeități sau printre oamenii aflați în circumstanțe favorabile sunt cele care merg de la întuneric și ajung la lumină.

Dintre toate acestea, trebuie să fim din primul fel, care merge de la lumină la lumină.

7. Găsirea tovarășilor potriviți

Urmează predarea calităților corespunzătoare pe care trebuie să le posede tovarășii cuiva. Un laic trebuie să colaboreze sau să se întovărășească cu multe persoane, iar versetul următor este scris pentru a ilustra maniera corectă de a o face.

¹ n.t. În infern, ca spirite înfometate sau ca animale.

20.

Oamenii trebuie înțeleși ca fiind asemenea fructului de mango:

Sunt cei necopți care par copți,

Cei copți care par necopți,

Cei necopți care par necopți,

Și cei copți care par copți.

Oamenii, asemenea fructului de mango, sunt de patru feluri, și odată ce am învățat care sunt diferitele lor însușiri, trebuie să acționăm în mod potrivit.

Unele fructe de mango sunt necoapte pe dinăuntru însă pe dinafară par coapte, în timp ce altele sunt coapte pe dinăuntru însă pe dinafară ele par necoapte. Apoi mai sunt cele care sunt necoapte pe dinăuntru și par necoapte și pe dinafară, și mai sunt și cele care sunt coapte pe dinăuntru și par coapte și pe dinafară.

Similar, persoanele sunt de patru categorii. Din prima categorie fac parte persoanele care sunt vulgare în gânduri, însă acțiunile lor sunt bune. Cele din a doua categorie reprezintă opusul acestora. Cele din a treia categorie gândesc și acționează într-o manieră josnică, în timp ce persoanele din a patra categorie excelează atât în atitudine cât și în acțiune.

8. Abandonarea dorinței pentru soția altuia

Această secțiune are două părți, din care prima se ocupă de o metodă prin care se suprimă dorința. Prima parte are la rândul ei trei părți. Prima dintre ele descrie practica modificării conceptelor, și considerarea corpului ca fiind impur.

Metoda suprimării

Modificarea propriilor concepții

Comportamentul sexual inadecvat este ceva de care laicii sunt susceptibili în mod special; din moment ce este o greșeală gravă, următorul verset este scris pentru a-i împinge în direcția opusă.

21.

**Nu privi stăruitor la soția altuia; dacă totuși o faci,
Gândește-te la ea ca la o mamă,
Ca la o fiică sau ca la o soră, potrivit vârstei ei.
Dacă apare dorința, contemplă starea impură a corpului ei.**

O sūtra spune:

„- Divinule, cum trebuie să ne comportăm cu femeile?
- Ānanda, trebuie să nu ne uităm stăruitor la ele.”

Astfel, încă de la bun început, trebuie să nu ne uităm stăruitor la soția altui bărbat. Dacă totuși o remarcăm, trebuie să ne gândim la ea, în funcție de vârsta ei, astfel: ca la o mamă care este mai în vârstă decât noi, ca la o fiică dacă este mai tânără, și ca la o soră dacă este de vârstă apropiată.

Dacă ne gândim în acest fel și totuși devenim senzuali, trebuie să contemplăm impuritatea corpului ei: mirosurile sale urâte, faptul că este compus din nouă deschideri, și așa mai departe, așa cum va fi explicat mai jos.

Păzirea minții și stăpânirea simțurilor

Următorul verset este scris ca sfat pentru a veghea mintea în cazul în care, după ce contemplăm impuritatea corpului, totuși îl considerăm ca fiind curat.

22.

**Veghează asupra minții călătoare
Ca și cum ar fi o prețioasă învățătură,
Un fiu, o comoară, sau forța ta vitală.
Abține-te de la plăcerile simțurilor,
Căci ele sunt ca un șarpe, ca otrava, arma, dușmanul și focul.**

Mintea [n.t. necultivată], care se mișcă de la un obiect la altul fără nicio întrerupere, trebuie să fie protejată de obiectele care favorizează apariția perturbărilor mentale.

Cum se face aceasta? Trebuie să veghem asupra minții cu aceeași grijă cu care am încerca să prevenim pierderea învățăturilor și a cunoștințelor pe care le-am acumulat. Trebuie să avem grijă de minte ca de un fiu iubit, de o comoară foarte valoroasă, sau de propria viață prețioasă.

În plus, trebuie să dezvoltăm aversiunea față de plăcerile senzoriale. Cum se face asta? Întorcându-ne cu groază cu spatele la ele, așa cum am face-o față de

un șarpe veninos datorită dezgustului și fricii, față de otravă datorită efectului ei mortal, față de arme pentru că produc suferință, față de un dușman pentru că se împotrivesc bunăstării noastre, și față de foc din cauza dogorii sale.

Ne putem întreba: „De ce trebuie să simt aversiune (ca în fața unui șarpe, etc.) față de plăcerile senzoriale, din moment ce ele constituie o experiență a ceva plăcut, atractiv?”

23a.

Obiectele simțurilor produc ruină, distrugere.

Jinendra¹ a declarat că sunt asemenea fructului kimpāka,

și că trebuie abandonate.

În momentul în care le experimentăm, obiectele senzoriale oferă într-adevăr plăcere. Totuși, pentru că produc în final ruina, ele sunt evitate de către cei înțelepți. Din acest motiv, Jinendra a declarat că obiectele simțurilor, încântătoare la început însă în final cauzând mari suferințe, se aseamănă cu fructul kimpāka, fruct care este rău pe dinăuntru deși coaja sa este plăcută la gust.

Următoarele versete ilustrează și mai mult faptul că obiectele simțurilor trebuie abandonate, deoarece reprezintă una dintre cauzele care ne țin legați de Samsara.

23b.

Prin propriile sale lanțuri,

Lumea este legată în închisoarea Samsarei².

Obiectele simțurilor trebuie abandonate și pentru că ele sunt lanțurile care leagă strâns întreaga lume în închisoarea Samsarei. Așa stând lucrurile, este necesară stăpânirea facultăților simțurilor, pentru a păzi mintea de obiectele nepotrivite. Următorul verset este scris ca laudă a celor care și-au controlat simțurile, pentru ca noi să putem genera perseverență în aceeași întreprindere.

24.

Dintre cei care triumfă asupra celor șase simțuri mereu instabile și oscilante,

și cei care triumfă într-o bătălie asupra unei mulțimi imense de dușmani,

Primii sunt văzuți de către înțelepți ca fiind eroii mai mari.

¹ n .t. Conducătorul Victorioșilor, epitet pentru un Divin Buddha.

² n.t. Sau: „Ființele sunt legate în închisoarea Samsarei / Cu propriile lor lanțuri.”

Cele șase simțuri ale văzului, [n.t. auzului, mirosului, gustului, pipăitului și simțul mental] sunt instabile pentru că au mereu contact cu obiectele, și apoi se schimbă. Ele oscilează din cauza mării dorințe pentru obiecte.

Unii indivizi sunt capabili să supună facultățile simțurilor cu ajutorul antidoturilor potrivite. Pe de altă parte, există persoane care triumfă în bătălie în fața unor mulțimi imense de dușmani curajoși și viguroși. Înțelepții îi văd pe primii, adică pe cei care triumfă asupra facultăților simțurilor, ca fiind eroii mai mari. Mulți sunt văzuți că triumfă în lupta fizică, până și animale sălbatice cum ar fi leii și așa mai departe, dar totuși sunt incapabili să obțină controlul simțurilor.

Contemplarea defectelor obiectului dorit și ale minții care dorește

S-a afirmat anterior că trebuie să „contemplăm starea impură a corpului”. Versetul următor răspunde întrebării despre cum se face aceasta.

25.

**Corpul unei fete tinere: cu mirosuri dezgustătoare,
Compus din nouă deschizături,
Asemeni unui vas ce conține toate murdăriile posibile,
Greu de umplut, și acoperit de piele,
Trebuie văzut separat de podoabele sale.**

Corpul unei fete tinere are mirosuri dezgustătoare și este compus din nouă deschideri care împrăștie diverse impurități¹. Umplut cu multe feluri de substanțe impure, excremente, urină și așa mai departe², el este ca un container în care se află toate murdăriile posibile.

Corpul este greu de umplut pentru că, oricât de multă mâncare și băutură sunt consumate, corpul nu este săturat [n.t., ci va simți foamea în scurt timp]. Lipsindu-i orice esență inerentă, se poate spune la fel de bine că este un simplu obiect ascuns într-o piele. Din aceste motive, nu este un obiect demn de a fi dorit.

Dacă totuși cineva ar jindui senzual după corpul unei femei deoarece este împodobit cu parfumuri și cu ornamente, acesta trebuie văzut așa cum a fost descris, adică separat de podoabele sale. Atunci, dorința nu va mai apare. Așa cum afirmă „Bodhicaryāvatāra” în capitoul 8, versetul 65:

¹ n.t. Cele nouă deschizături: ochii, urechile, nările, gura, organul sexual și anusul; biologia modernă confirmă că lacrimile, ceara, mucusul, saliva, și celelalte secreții ale unui corp obișnuit nu sunt substanțe pure, curate.

² n.t. Limfă, lichide digestive etc.

Dacă parfumele aplicate pe corp
Nu sunt nimic altceva
Decât santal sau altele asemenea,
De ce am deveni doritori pentru ceva
Datorită mirosului a altceva?

După ce au fost prezentate defectele obiectului, următorul verset este scris pentru a ilustra defectul unei minți senzuale sau pline de dorință, pentru a arăta că oricât de mult ne-am înfrupta din obiectele senzoriale, niciodată nu vom putea obține o satisfacție completă.

26.

**Înțelege dorința pentru obiectele simțurilor
Ca fiind asemenea jinduirii unui lepros pentru alinare:
Chinuit de viermi, el își expune corpul la flacăra focului,
Dar tot nu este ușurat.**

Un lepros care este chinuit de viermii ce îi rod rănila își poate expune corpul la foc, pentru a obține o ușurare temporară; totuși chinul său, în loc să fie calmat, este [n.t. ulterior] intensificat și mai mult. Tot astfel, trebuie să înțelegem că persoana neghioabă care jinduieste după obiectele simțurilor ar putea să se abandoneze savurării lor pentru a-și ușura chinul dorinței. Totuși, această dorință, în loc să fie ușurată de o asemenea acțiune, este sporită și mai mult¹. „Ratnāvalī” afirmă în capitolul 2, versetul 69:

Poate exista [o oarecare] plăcere în a scărpină o iritație,
Și totuși mult mai plăcută este absența iritației.
Tot așa, lumea dorinței oferă plăcere,
Însă absența dorinței este o plăcere cu mult mai mare.

Metoda evitării semințelor (sau cauzelor) dorinței

În partea a doua, care se referă la metoda de a elimina complet dorința și semințele sale, sunt șase diviziuni. Prima diviziune vizează metoda efectivă.

¹ n.t. Divinul Buddha mai spune că a încerca să te sature de obiectele simțurilor este ca și cum ai încerca să îți astâmperi setea cu apă sărată, care îți va produce și mai multă sete, adică în cazul acesta o dependență și mai mare.

Metoda efectivă

Practicile de a medita la impuritatea corpului și așa mai departe, descrise mai sus, servesc numai la suprimarea temporară a dorinței; ele nu o elimină cu totul. Următorul verset spune că, din moment ce vrem să eliminăm cu totul dorința, cu tot cu semințele sale, trebuie să medităm asupra Căii așa cum este arătat mai jos.

27.

**Pentru a vedea cel mai înalt înțeles,
Practică atenția corectă față de toate entitățile.
Nu există nicio altă dharma atât de virtuoaasă.**

Acest înțeles este „cel mai înalt” pentru că este realizat de cea mai înaltă înțelepciune. Pentru a vedea această natură infailibilă a tuturor lucrurilor cu ochiul înțelepciunii transcendente, trebuie să practicăm atenția corectă față de toate entitățile (sau dharmele) interioare și exterioare, cum ar fi forma și celelalte. „Atenția corectă” înseamnă examinarea acestor obiecte cu înțelepciunea corectă (prajñā), urmată de practica obișnuirii cu înțelegerea astfel câștigată; aceasta înseamnă aducerea ei aminte în mod repetat. Valoarea acestei acțiuni este atât de mare pentru că nicio altă dharma din întreaga lume nu are o asemenea putere de a distruge perturbările mentale și de a da naștere antidoturilor lor.

Ne putem întreba: „Care este înțelesul cel mai înalt? Cum medităm asupra lui cu atenția mentală corectă?” „Înțelesul cel mai înalt” este „Aseitatea” (tathātā sau tattva) care constituie natura adevărată a tuturor dharmelor¹.

Ne putem întreba mai departe ce este această „Aseitate”. „Mūlamādhyamaka Kārikā” spune în capitolul 18, versetul 9:

Nu poate fi cunoscută prin altceva, calmă și liniștită,
Dincolo de descriere prin expresii verbale,
Conceptuală și nediferențiată:
Aceasta este definiția „tattvei”.

Tattva nu poate fi cunoscută în mod direct cu ajutorul limbajului și al conceptelor, și nici nu se poate ca cineva să devină conștient de ea prin dezvoltările altei persoane. În loc de asta, ea este realizată de către yoghini într-o

¹ n.t. „dharme” cu d mic: obiecte, fenomene, ființe, entități, orice perceptibil și conceptibil. „Dharma” cu D mare: învățătura lui Buddha. Vezi dicționarul.

manieră inefabilă, cu ajutorul conștiinței transcendente inteligibilă doar pentru persoana respectivă.

Mai mult, nu trebuie să căutăm tattva nicăieri în afara naturii adevărate a dharmelor formei și așa mai departe¹, care sunt supuse legii Apariției Dependente². Aceasta deoarece nu există niciun obiect [n.t. de meditație] mai înalt decât Apariția Dependentă, din moment ce, așa cum nu este cazul cu „ātman” sau „prakṛti”³ postulate în școlile non-buddhiste, realizarea sa oferă Eliberarea, în timp ce lipsa realizării sale cauzează legătura continuă cu existența. Persoana „infantilă” este înlănțuită pentru că nu a realizat în mod corect natura formei, etc., adică a acelor entități a căror existență (sau apariție) este dependentă. Agățându-se de credința că toate formele exterioare și interioare, etc. sunt entități (sau dharme) reale, persoana aderă la ideea de suflet personal (pudgala ātmagraha) și la ideea că toate dharmele posedă o esență inerentă (dharma ātmagraha). Din acestea, în continuare, persoana dă naștere tuturor perturbărilor mentale și conceptualizărilor, care sunt lanțurile sale. „Ratnāvalī” afirmă în capitolul 1, versetul 35:

Cât timp are loc agățare de [ideea de existență reală a] agregatelor,
Va rămâne și credința într-un sine.
Odată cu credința într-un sine apare karma,
Și din ea, mai departe, renașterea.

Odată cu realizarea inefabilă a Vacuității (śūnyatā) ce cuprinde dharmele dependente ale formei, etc., toate perturbările mentale și conceptualizările sunt eliminate, și este obținută Eliberarea. Aceeași scriptură mai afirmă, în capitolul 1, versetul 37:

Când cineva a înțeles că [Samsara] nu apare din sine însăși,
Din ceva diferit de sine însăși,
Din ambele sau din cele trei timpuri,
Atunci credința într-un sine încetează,
Și prin aceasta încetează atât karma cât și nașterea.

¹ n.t. Adică a celor cinci agregate (skandha).

² În tibetană: rten-cing 'brel-bar 'byung-bu; în sanscrită: Pratītyasamutpāda; conform versetelor 109-112.

³ În tibetană: gtzo-bo, natura neevoluată.

Aceeași „Aseitate” a dharmelor descrisă anterior este numită și „Lipsa Sinelui” (anātmān)¹. Nu există nicio altă cale de a obține Eliberarea, în afara realizării înțeleșului său; și din moment ce această realizare distruge toate vederile extreme, ea este Calea de Mijloc. Nimeni în afara lui Buddha, nici măcar Īśvara sau Vișnu, nu este capabil să releve adevăratul sens al „anātmān”. „Catușatava²” exprimă acest lucru în capitolul 12, versetul 13, astfel:

Singura poartă către Pace,
Distruătorul tuturor vederilor greșite,
Cunoașterea și realizarea tuturor Buddhașilor³,
Este anātmān.

Mai departe, procesul pentru a realiza Vacuitatea (śūnyatā) implică ajungerea la înțeleșerea că natura formei, etc., adică acele dharme care constituie lumea iluzorie, este aceea că însăși existența lor este în totalitate dependentă de factorii condiționali corespunzători; orice altă vedere constituie căderea fie în extrema eternalismului (śāśvatānta), fie în cea a nihilismului (ucchedānta). Aceasta este exprimată într-o sūtra în felul următor:

Ceea ce apare din factorii condiționali nu a apărut,
Nu posedă o natură a apariției.
Ceea ce depinde de factorii condiționali este numit „vid”;
Cel care realizează Vacuitatea, a obținut atenția conștientă.

Mai mult, Apariția Dependentă poate fi înțeleșă prin raționamentul numit „negarea celor patru extreme în ceea ce privește apariția”. Ācārya [Nāgārjuna] însuși a afirmat, în Lokātīstava⁴, în versetul 19:

Dialecticienii au pretins în chip felurit că suferința este produsă
De (o cauză) de aceeași natură sau de una de o natură diferită;
Că este produsă de ambele [feluri de cauze], sau că nu are nicio cauză.
Tu⁵ ai declarat însă că este Apariție Dependentă.

¹ În tibetană: dbag-med, absența unei naturi în sine, a unei naturi proprii.

² n.t. „Patru sute de versete”, celebră lucrare a lui Aryadeva, un discipol al lui Ārya Nāgārjuna.

³ n.t. În sensul că absența unui sine (ātmān) este cunoscută și realizată de către toți Buddhașii.

⁴ n.t. „Imn pentru Cel care transcende lumea”, pe care îl puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

⁵ n.t. Divinul Buddha.

Și mai departe, în versetul 16:

Un vlăstar nu se naște
Dintr-o sămânță care a dispărut sau care nu a dispărut.
Tu ai afirmat că toată aparițiile
Sunt ca apariția unei iluzii.

Ca dovadă a acestei învățături, se determină că entitățile (dharmele) nu pot să apară dintr-o cauză de aceeași natură (1) pentru că ar fi neconsecvent ca un obiect care există deja să se producă pe el însuși, (2) pentru că atunci apariția obiectului ar fi fără niciun scop¹, și (3) pentru că procesul de apariție ar duce la o regresie infinită².

Se determină că aceleași entități nu apar dintr-o cauză de o natură esențialmente diferită pentru că, dacă ar fi așa, ar rezulta că (1) orice poate să apară din orice³ și (2) entitățile incompatibile ar putea avea o relație de tip cauză și efect⁴.

Se determină că entitățile nu apar dintr-o cauză care este atât de o natură identică cât și de una diferită, (1) deoarece problemele din fiecare ipoteză separată (n.t. explicate mai sus) ar apărea din nou și (2) deoarece aceste două ipoteze sunt contrare.

Se mai determină că entitățile nu apar fără nicio cauză (1) pentru că ele ar fi etern existente sau etern non-existente⁵ și (2) pentru că ar fi inutil să ne străduim pentru un rezultat anume, să facem eforturi pentru acele lucruri care vor cauza apariția acestuia⁶.

Din moment ce entitățile nu apar prin niciuna dintre aceste patru extreme, este determinat faptul că apariția lor este în totalitate dependentă de factorii condiționali potriviți. Acesta este înțelesul Apariției Dependente, care este antidotul pentru toate vederile extreme, și care este numită Calea de Mijloc.

În scriptura „Mūlamādhyaṃaka Kārikā”, în capitolul 24, versetul 18, se spune:

¹ n.t. Din moment ce există deja.

² n.t. Obiectul A a fost produs de obiectul B de același fel, care a fost produs de C de același fel, și tot așa, la infinit în „trecut”.

³ n.t. Exemplu: vlăstarul de cais ar putea fi produs de un cireș.

⁴ n.t. Exemplu: vlăstarul de cais ar depinde de un cireș pentru a apărea.

⁵ n.t. Deoarece nu au o cauză care să le facă să apară sau să dispară.

⁶ n.t. Pentru că orice am face nu ar influența apariția rezultatului, din moment ce el nu depinde de nicio cauză.

Ceea ce apare în dependență, numim „Vacuitate; „Vacuitate” înseamnă că lucrurile desemnate Convențional (prajñapti) sunt contingente (upādāya), Și este ea însăși Calea de Mijloc.

Nu există nicio vedere mentală, de niciun fel, care să fie mai înaltă decât realizarea Apariției Dependente. Întrucât lucrul acesta este atât de dificil de înțeles, trebuie să studiem mult timp textele Madhyamika, pentru a le putea pătrunde complet sensul.

Procedura de a medita cu atenția mentală corectă este ca mai întâi să facem o analiză amănunțită a entităților cu ajutorul înțelepciunii acumulate prin ascultare și contemplare, pentru a stabili că natura lor este de Apariție Dependentă, lipsită de toate extremele supra-elaborării conceptuale. Trebuie să medităm asupra acestei înțelegeri acordându-i atenție în mod repetat.

În scriptura „Yuktiṣaṣṭikā” se afirmă că:

Cei ale căror minți transcend și nu rămân
În extremele existenței și non-existenței,
Meditează la înțelesul profund
Al condiționalității și al non-conceperii.

Astfel, meditația care constă în simpla blocare a proceselor conceptuale sau în aderarea la o vedere extremă referitoare la existență sau la non-existență, meditația care este lipsită de înțelepciunea care caută să determine natura Apariției Dependente, nu este meditație adevărată. Pe de altă parte, meditația care este susținută de o înțelepciune care caută înțelesul Apariției Dependente așa cum este descris mai sus, este „atenția corectă a minții” și constituie practicarea Prajñapārāmitai.

Următorul este un verset care laudă înțelepciunea și moralitatea.

Laudă înțelepciunii și moralității

Următorul verset de laudă este exprimat pentru a genera respect pentru mintea ce are drept obiect tocmai vederea corectă pe care am explicat-o anterior.

28.

**Chiar [dacă este] dintr-o familie de vază,
Cu trăsăturile frumoase și foarte învățată,
O persoană nu e demnă de onoare
Dacă îi lipsesc înțelepciunea și moralitatea.
De aceea, persoana care posedă aceste două calități
Deși [poate că] nu le are pe celelalte¹, trebuie să fie venerată.**

Persoanele din familii de vază, frumoase ca aspect fizic, și care au o cunoaștere din scripturi care acoperă o gamă largă de subiecte, însă cărora le lipsesc cele două calități ale înțelepciunii (care realizează adevărata natură a realității) și moralității (care se abține de la a face fapte rele) nu sunt demne de onoare și de respect, pentru că ele nu au calitățile unei persoane nobile.

Pe de altă parte, oricine posedă cele două calități ale înțelepciunii și moralității trebuie să fie onorat și venerat, deși poate îi lipsesc celelalte calități (nașterea într-o familie de vază, trăsături frumoase și așa mai departe), deoarece posedă adevăratele calități ale unei persoane nobile. O persoană morală nu se dedă non-virtuții, iar o persoană înțeleaptă se dedică virtuții; tocmai evitarea acțiunilor reprobabile și non-virtuoase, și îndeplinirea acțiunilor nobile sau virtuozitate, este ceea ce permite cuiva intrarea în rândul nobililor.

Întoarcerea cu spatele la dharmele lumești

Calea Ārya nu va apărea pentru persoana care urmărește cele opt dharme lumești; astfel, versetul următor spune că trebuie să fim indiferenți la acestea, dacă vrem să facem să ne apară calea Ārya.

29.

**Cunoscător al lumii!
Câștigul și pierderea, bunăstarea și nefericirea,
Faima și dezonoarea, lauda și critica:
Fii indiferent la aceste opt dharme lumești,
Și nu le lăsa să-ți intre în minte.**

Regele este numit „cunoscător al lumii” datorită familiarității sale cu căile lumești.

A deveni mulțumit sau nemulțumit în ceea ce privește (1) câștigarea și pierderea de bunuri materiale, (2) bunăstarea caracterizată de experiențe

¹ n.t. Cele enumerate anterior în acest verset.

plăcute și nefericirea caracterizată de experiențe dureroase, (3) aplecarea urechii la faima sau la dezonoarea cuiva, și (4) laudarea pe față și oprobriul exprimat pe la spate, sunt atitudini ce caracterizează persoanele cu mintea orientată către lume; de aceea, ele sunt numite „cele opt dharme lumești”.

Pentru a transcende o asemenea natură lumească, trebuie să adoptăm o atitudine de indiferență față de aceste obiecte, și să nu ne permitem să simțim neplăcere față de pierdere, etc., și plăcere față de câștig, ș.a.m.d.

Atitudinile de plăcere față de câștig, etc., constituie dharmele lumești, și nicidecum simplul câștig în sine și așa mai departe, din moment ce prin aceste condiții trec și Āryașii¹. Astfel, cele opt dharme lumești sunt descrise din punctul de vedere al atitudinii pe care o adoptăm față de ele.

Există o credință foarte răspândită printre ființele cu mințile orientate către lume, și anume că răul făcut de dragul unui guru² sau al unui Brahmān, nu este greșit; din acest motiv este scris următorul verset, pentru a inversa o părere atât de contrară adevăratului înțeles al Dharmei.

30.

**Nu săvârși fapte rele, nici măcar de dragul unui Brahmān,
Al unui bhikṣu, al unei zeități sau al unui musafir, al tatălui sau al mamei,
Al unui fiu, al reginei³, sau al unui apropiat.
Ei nu vor împărtăși nicio fărâmbă din rezultatul lor infernal⁴.**

Nu trebuie să facem nicio faptă rea de dragul vreunei persoane, chiar dacă ar fi un Brahmān sau oricare dintre persoanele menționate. Aceasta pentru că rezultatul acelei fapte rele va duce la nașterea în iaduri și la suferințe pe care le vom resimți singuri; nicio părticică din această suferință nu va fi împărtășită de Brahmān sau de celelalte persoane.

Ne putem întreba de ce rezultatul din maturarea acțiunii malefice, care este ceva de cea mai neplăcută natură, nu se întâmplă imediat după ce acțiunea a fost efectuată. Răspunsul este că karma este de trei feluri: cea care este trăită în viața prezentă (dṛṣṭadharmavedanīya), cea care va fi trăită în nașterea [n.t.

¹ n.t. Și Aryașii pot să câștige sau să piardă etc., însă atitudinea lor față de pierdere și câștig etc. este foarte diferită de a unei ființe obișnuite care trece prin aceste circumstanțe. Nu câștigul sau pierderea, etc. constituie problema, ci *atitudinea* față de ele.

² n.t. Maestru spiritual, calificat sau nu.

³ n.t. Soția regelui căruia i se adresează Ārya Nāgārjuna în scrisoare. În sens general, soție. În cazul sfatului adresat femeilor, soțul.

⁴ n.t. Al acestor fapte rele.

imediat] următoare (upapadyavedanīya), și cea care va fi trăită într-o altă viață (aparaparyāvedanīya).

Prima dintre cele trei este karma cu un rezultat care ajunge la maturizare chiar în aceeași viață în care a fost realizată acțiunea. Aceasta este ilustrată de povestirile „Jātaka” cu ursul și căprioara ru-ru¹. Al doilea fel este karma care ajunge la maturizare în viața imediat următoare, și este exemplificată de karma celor cinci păcate „immediate” sau cu efect imediat². Cea de-a treia este karma ce va atinge maturizarea cândva, însă după viața imediat următoare celei în care s-a efectuat acțiunea. Dintre acestea trei, karma care este trăită în viața imediat următoare este contextul pentru versetul următor.

31.

**Deși săvârșirea oricărei fapte rele
Nu va tăia instantaneu, ca o sabie,
Rezultatul faptelor rele va deveni manifest
Atunci când vine momentul morții.**

Realizarea de acțiuni malefice nu taie (adică nu produce suferință) imediat, ca o sabie ascuțită în momentul când este atinsă. Totuși, în momentul morții se vor simți diferite semne, cum ar fi un mare regret și hărțuială din partea mesagerilor îngrozitori ai lui Yama³, care sunt semne ale rezultatului pe care îl vor avea propriile acțiuni malefice. Așa cum se spune în „Bodhicaryāvatāra” în capitolul 7, versetele 9-10:

Privind la cei apropiați a căror speranță este pierdută,
Ai căror ochi sunt roșii și umflați de tristețe
În timp ce lacrimile le șiroiesc pe fețe;
Și holbându-te în același timp la chipurile solilor lui Yama,
Chinuit de amintirea păcatelor tale și auzind sunetele iadurilor,
Având, din cauza fricii, corpul mânjit de propriile mizerii,
Complet îngrozit, ce vei face atunci?

¹ n.t. O povestire despre o naștere anterioară a viitorului Buddha Śākyamuni, în care sunt ilustrate virtuțile compasiunii. În povestire, o persoană care face o acțiune foarte negativă față de binefăcătorul său, căprioara ru-ru care era o ființă foarte pură, își primește răsplata în momentul imediat următor. Un exemplu simplist ar fi furtul urmat după o perioadă de timp de pedeapsa cu închisoarea.

² n.t. Cu efect care se va coace sau se va manifesta imediat după sfârșitul acestei vieți umane.

³ n.t. Zeul Morții.

Cele șapte bogății

După ce am abandonat astfel dharmele lumești, suntem îndemnați de versetul următor să obținem calitățile posedate de Āryași.

32.

Muni a definit cele șapte bogății: credința, moralitatea,

Generozitatea și învățarea imaculată,

Precum și rușinea, modestia și înțelepciunea.

Recunoaște celelalte bogății

Ca fiind obișnuite și lipsite de valoare și de esență.

Credința (śraddhā) constă în încrederea în legea karmei și a rezultatelor sale, în Adevăruri¹, și în cele Trei Nestemate (Ratna), și [mai constă și] în puritatea minții față de acestea. Moralitatea (śīla) constă în realizarea corectă a abandonului a ceea ce este reprobabil. Oferirea propriilor posesiuni, fie ca un act de venerare, fie din dorința de a fi de ajutor, constituie generozitatea (tyāga sau dāna). Învățarea (śruta) este ascultarea Sfintei Dharma, care ne aduce mai aproape de Eliberare, cu scopul de a obține cunoaștere, și care nu trebuie să fie murdărită de lucruri cum ar fi bogăția, onoarea și faima.

Rușinea (hrī) este evitarea a tot ceea ce este reprobabil, din motive care țin de sine însuși, cum ar fi gândul: „Nu este potrivit pentru cineva ca mine, având cunoaștere, moralitate și așa mai departe, să comit acțiuni rele”. Modestia (apatrāpya) este evitarea a orice este reprobabil, din motive legate de ceilalți, cum ar fi reflecția: „Realizarea de acțiuni rele este disprețuită atât de oamenii lumești cât și de cei religioși, deci dacă oamenii ar auzi că am făcut asta, voi fi disprețuit”².

Înțelepciunea (prajñā) este discernământul caracteristicilor generale și specifice ale dharmelor.

Datorită rarității lor și faptului că ele duc la apariția extazului transcendent, Muni a declarat aceste virtuți ca fiind „cele șapte bogății ale Āryașilor”. Aurul și alte bogății obișnuite nu sunt nici atât de rare și nici nu funcționează drept cauze pentru liniștirea perturbărilor mentale; astfel, trebuie să înțelegem că bogățiile obișnuite sunt lipsite de sens și de valoare, așa cum este spuma (goală pe dinăuntru).

¹ Cele Patru Adevăruri Ārya, sau Nobile; vezi versetul 114.

² n.t. Nu sunt de acord cu această formulare, pentru că motivația principală este de a nu realiza activități negative și de a nu da un exemplu negativ, și nu aceea de a evita o dharma lumească, adică disprețul. Este posibil ca traducerea sau transcrierea să fi fost eronate.

Evitarea obstacolelor din calea bogățiilor Āryașilor

După ce s-a afirmat că trebuie să acumulăm bogățiile Āryașilor, următorul verset este exprimat pentru a ilustra mijloacele pentru prevenirea risipirii lor.

33.

**Jocurile de noroc, amestecarea cu mulțimile, lenea, lipsa de ocupație,
Tovărășia malefică, băuturile alcoolice și umblatul noaptea de colo-colo
Duc la stările inferioare și la pierderea reputației.
Abandonează aceste șase activități.**

Jocurile de noroc (cum ar fi jocurile cu zarurile etc.), amestecarea cu mulțimi mari de oameni (cum ar fi pentru distracție), lenea (constând în aversiunea față de virtute) și tovarășia malefică (asocierea cu persoane alături de care se sporește non-virtutea), băutul de alcool și umblatul de colo-colo noaptea: la casa altei persoane, sau dintr-o localitate în alta, sunt șase activități care vor cauza renașterea în stările inferioare de existență în viețile viitoare, și strică reputația în viața prezentă. De aceea, ele trebuie abandonate, fiind păguboase pentru avere, sănătate și virtute.

Rămânerea într-o stare de satisfacție

Urmează instrucțiunea despre o calitate favorabilă, aceea de a păstra o atitudine de satisfacție, sau de mulțumire.

34.

**Învățătorul zeilor și al oamenilor a declarat că a fi satisfăcut
Este cea mai mare dintre toate averile. Fii
Întotdeauna satisfăcut. Persoana care cunoaște mulțumirea
E cu adevărat bogată, chiar dacă nu are posesiuni materiale.**

Învățătorul zeilor și al oamenilor, Divinul Buddha, a declarat că dintre toate bogățiile cum ar fi aurul și cele asemenea, cea mai bună este o atitudine de satisfacție, a cărei natură constă în a nu savura experiențele trecute ale bogăției, în a nu jindui după o asemenea bogăție pentru viitor, și în a nu fi atașat de ea în prezent.

Într-o sūtra se spune:

Cel care este dispus să dea
Chiar și atunci când nu are nici măcar de mâncare,
Este văzut de cei ce posedă viziunea corectă
Drept un om cu o mare avere.

Așadar, să păstrăm întotdeauna o atitudine de mulțumire; dacă o facem, vom fi cu adevărat bogați, deși ne pot lipsi avuțiile materiale cum ar fi aurul și cele asemenea lui. Motivul pentru care am fi „bogați” este că putem rămâne satisfăcuți.

Meritele satisfacției fiind astfel descrise, următorul verset este scris pentru a arăta neajunsurile ce decurg din a fi nemulțumit sau nesatisfăcut.

35.

**Bunule domn! Cei care au puține dorințe
Nu au parte de nefericirea celor cu multe posesiuni.
Cu cât mai multe capete au conducătorii Nāgașilor
Cu atât mai mare le este nefericirea produsă de ele.**

Regele este numit „bunule domn” deoarece este o persoană cu care este plăcut să te întovărășești.

Nefericirea multor posesiuni, cum ar fi aurul și așa mai departe, este afirmată în „Bodhicaryāvatāra” în capitolul 8, versetul 79, în felul următor:

Averea trebuie cunoscută ca fiind o nefericire fără sfârșit
După nefericirea dată de acumularea, păstrarea și pierderea ei.

Astfel, persoana care are multe bunuri este chinuită și tulburată mai întâi atunci când încearcă să acumuleze avere, apoi prin faptul că trebuie să o păzească, și în sfârșit atunci când o pierde¹. Persoanele care au puține dorințe nu sunt chinuite în acest fel.

O bună pildă în acest sens sunt regii Nāgașilor, care trăiesc o nefericire direct proporțională cu numărul de capete pe care îl au. Poate fi explicat și prin faptul că regii Nāgașilor au coroane cu nestemate pe fiecare cap; de aceea, cu cât e mai mare numărul capetelor, cu atât mai mare este și nefericirea de a trebui să păzească nestematele.

Următoarele două versete indică modul de a alege o soție potrivită, după ce învățăm diferite defecte și calități relevante.

¹ n.t. În timpul vieții. Și chiar dacă nu pierde nimic din ea toată viața, atunci când moare o va pierde inevitabil pe toată.

9. Alegerea unei neveste potrivite

36.

Ferește-te de cele trei feluri de soții, care sunt:

Ca un ucigaș, prin natura ei asociindu-se cu dușmanii tăi;

Ca un tiran, care te disprețuiește;

Și ca un hoț, care fură chiar și lucruri mărunte.

Trebuie să evităm următoarele trei categorii de soții: (1) cea care prin natura ei se amestecă cu dușmanii soțului ei, și prin aceasta este ca o ucigașă, căci asociindu-se cu alți bărbați, ea dorește [inclusiv] să îlucidă; (2) cea care este ca un tiran prin faptul că nu își respectă soțul și acționează disprețuitor la adresa lui, și (3) cea care este ca un hoț, care fură chiar și lucruri mărunte, ca să nu mai vorbim de lucruri valoroase.

Următorul verset indică ce fel de femeie trebuie aleasă ca partener de viață:

37.

Cea care este îngăduitoare ca o soră,

Dragă minții ca un prieten,

Dorind să ajute asemenea unei mame,

Și ascultătoare ca un servitor,

Trebuie să fie respectată ca o zeitățe a familiei.

Găsește o soție care este îngăduitoare ca o soră care este de acord cu fratele ei și nu îi disprețuiește cuvântul. Ia o soție care este dragă minții, ca un prieten iubit și amabil care este mereu plăcut. Căsătorește-te cu o femeie care este doritoare să își ajute soțul asemenea unei mame care vrea să își ajute fiul prin ferirea lui de toate suferințele fizice și mentale. Găsește o soție care este ascultătoare ca un servitor, în sensul că face ceea ce spui că îți dorești. Pentru că asemenea femeii vor păstra descendența familiei, ele trebuie tratate cu respect, așa cum este tratată zeița protectoare a familiei.

Capitolul 3: Instrucțiuni pentru capii de familie și pentru cei ce și-au părăsit căminul, referitoare la dobândirea stărilor superioare și a supremei beatitudini

În acest capitol sunt trei părți, care se ocupă de următoarele teme: (1) practica Dharmei comună ambelor țeluri, (2) practica Dharmei vizând în special Suprema Beatitudine, (3) recomandări pentru buna folosire a corpului omenesc.

1. Dharma comună ambelor țeluri

Primul dintre cele șase aspecte din această parte este stabilirea corectă a cantității de mâncare.

Stabilirea cantității de mâncare

Pentru a ne apropia de atingerea Samādhi (concentrarea meditativă calmă), sunt prezentate următoarele exerciții pregătitoare.

Două lucruri sunt de o importanță crucială pentru practica meditației: (1) reglarea cantității de mâncare pe care o mâncăm și (2) evitarea somnului excesiv. Versetul următor este scris pentru primul aspect.

38.

**Mâncarea trebuie mâncată corespunzător,
Fără dorință sau ură, ca și cum ar fi un leac;
Nu din aroganță, pentru vanitate sau robustețe,
Ci numai pentru a întreține corpul.**

Leacul luat ca remediu pentru o boală va fi de ajutor atunci când este luat în cantitatea corectă (adică nici prea mult, nici prea puțin). Tot astfel, mâncarea trebuie mâncată ca un leac pentru problema foamei; cu o judecată corectă, astfel încât să evităm să mâncăm prea mult sau prea puțin.

În plus, mâncarea trebuie mâncată fără motivații legate de dorință sau de ură. De exemplu, nu trebuie să mâncăm cu o senzație de îngâmfare vană, aceasta însemnând că nu trebuie să mâncăm cu intenția de a produce o stare perturbată a minții cum ar fi cea caracterizată de o desfătare care determină comportamente necontrolate ale corpului și vorbirii.

Nu trebuie să mâncăm din pricina aroganței. Aceasta înseamnă să mâncăm fără gânduri cum ar fi: „Când îmi voi fi dezvoltat forța fizică, îmi voi învinge dușmanii.” Nici nu trebuie să mâncăm cu scopul de a deveni robuști la corp, o intenție reflectată de gânduri ca: „Prin mâncare, îmi voi spori dimensiunea corpului și a membrelor”, și așa mai departe.

În schimb, trebuie să mâncăm cu singurul scop de a ne îngriji trupul ca bază pentru strădania pentru virtute. Mâncatul cu trufie sau cu motivația de a deveni robust se întâmplă din cauza dorinței, în timp ce mâncatul cu aroganță se face din ură.

Următorul verset ne spune să nu dormim în prima și în ultima (cea de-a treia) perioadă a nopții.

A dormi doar în perioada din mijlocul nopții

(39)

Virtuosule! Să ai activitate pe întregul parcurs al zilei,

Precum și în prima și în ultima perioadă a nopții.

Apoi, pentru ca timpul de odihnă să nu fie fără rezultat,

Culcă-te atent între aceste două perioade.

O, dreptule, petrece-ți întreaga zi și prima și ultima perioadă a nopții în activități de natură virtuoasă; apoi, culcă-te în timpul perioadei de mijloc a nopții.

Și pentru ca nici măcar perioada de somn să nu fie lipsită de rezultate (adică să fie lipsită de valoare) trebuie să ne culcăm cu o stare mentală impregnată cu atenție și cu vigilență, așa cum este exprimat prin „Voi dormi pentru scurt timp. Odată ce mintea și corpul s-au reîmprospătat, mă voi ridica repede și voi face lucruri virtuozitate”. Procedând astfel, prin puterea motivației până și somnul devine virtute, și de aceea capătă un sens.

Bhagavān a declarat:

„În prima perioadă a nopții, în timp ce mergi sau șezi, trebuie să practici curățarea minții de acele dharme care sunt obscurații. În perioada de mijloc a nopții, după ce ai terminat această practică, spală-ți picioarele în afara templului. Întorcându-te în templu, întinde-te pe partea dreaptă punând un picior peste altul, și culcă-te cu atenție și vigilență în postura leului care doarme. În perioada finală a nopții, ridică-te degrabă și practică, în timp ce mergi sau șezi, curățând mintea de dharmele care sunt obscurații.”

Meditarea la cele Patru Nemăsurabile

După ce versatilitatea (karmanya) corpului și cea a minții au fost dezvoltate prin aceste practici, trebuie să practicăm apoi meditația asupra celor Patru Nemăsurabile¹, ca o pregătire în continuare pentru obținerea stărilor calme (dhyāna). Următorul verset este ilustrativ în acest sens:

(40)

**Practică neîncetat meditația asupra bunătății iubitoare,
Asupra compasiunii, bucuriei și ecuanimității;
Deși poate că nu vei atinge cel mai înalt țel,
Vei obține [cel puțin] extazul Tărâmului lui Brahmā.**

Bunătatea iubitoare (maitrī) este dorința ca toate ființele simțitoare să ajungă să obțină fericirea. Compasiunea (karuṇā) este dorința ca ele să ajungă să scape de suferință. Bucuria (muditā) este bucuria resimțită datorită fericirii pe care au obținut-o, iar ecuanimitatea (upekṣā) este o stare de echilibru a minții constând în absența dorinței și a urii, de asemenea direcționată înspre toate ființele.

Aceste patru atitudini sunt numite „nemăsurabile” (aparamāṇa), atât pentru că obiectul lor este numărul nemăsurabil de ființe simțitoare, cât și pentru că persoana care meditează asupra lor obține un merit nemăsurabil. De aceea, suntem sfătuiți să medităm în modul corect asupra celor Patru Nemăsurabile.

Mai departe, meditația poate fi de trei feluri, în funcție de modul în care ne direcționăm atenția minții. Ea poate avea ca obiect ființele simțitoare, dharmele, sau poate fi fără obiect.

În primul caz, ființele sunt considerate ca fiind fundamental reale și existând independent de agregate². În consecință, dezvoltăm dorința ca ele să fie eliberate de suferință, și celelalte.

Odată cu realizarea „naturii lipsită de sine a individului” (pudgala nairātmya), în cel de-al doilea caz ființele sunt văzute ca entități (dharme) pur și simplu puse pe seama dharmelor care compun agregatele. Apoi dezvoltăm dorința ca ele să fie eliberate de suferință. În cel de-al treilea caz, ființele sunt văzute ca având o natură iluzorie, prin realizarea „naturii lipsite de sine a dharmelor” (dharma nairātmya), și dezvoltăm dorința ca ele să fie eliberate de suferință și așa mai departe.

¹ În tibetană: bsan-gtan. Vezi versetul 41.

² n.t. Cele cinci agregate sunt: forma (rūpa), senzația (vedanā), concepția (samjñā), factorii compoziționali (saṃskāra) și conștiința (vijñāna).

Prima meditație este cea practică de persoane obișnuite (pṛtaghjana). Conform unei școli buddhiste¹, cel de-al doilea fel este practicat de către Āryașii Śrāvaka și Pratyeka, iar cea de-a treia numai de Āryașii Mahāyāna; o altă școală² susține că Śrāvaka și Pratyeka obțin realizarea naturii lipsei de sine a dharmelor și că ultimele două tipuri de meditație sunt așadar practicate de toți Āryașii celor Trei Vehicule.

În ceea ce privește metoda efectivă de practică, în dezvoltarea primelor trei atitudini se disting trei tipuri de persoane: un prieten, o persoană neutră și un dușman. Mai întâi ne direcționăm atenția către indivizi cum ar fi mama și tatăl etc. (ce constituie categoria „prietenilor”) și medităm la dorința ca ei să întâlnească fericirea etc.

Apoi, atenția este direcționată către indivizii din categoria „neutră”, și în final către un dușman. Atunci când dorințele ca prietenii să găsească fericirea și ca dușmanii să găsească fericirea au intensitate egală, meditația este împlinită.

În cazul viziunii echilibrate și echidistante, mai întâi medităm asupra categoriei persoanelor neutre. Apoi medităm asupra atitudinii de echidistanță față de toate ființele: atât cele dragi nouă cât și cele față de care simțim animozitate.

Ca răspuns la întrebarea care sunt roadele acestei practici, rezultatul meditației asupra bunătății iubitoare, susținută de înțelepciunea care înțelege cele două feluri de natură de non-sine este atingerea Nirvanei. Și chiar dacă cineva nu atinge acest țel suprem, totuși va obține o fericire care este dincolo de tărâmul senzorial, și anume fericirea tărâmului lui Brahmā, aflat în prima dhyāna a tărâmului formei. Motivul este că meditațiile de mai sus vor aduce experiența păcii dhyānei perfecte, lipsită de suferința furiei. Așadar, textul indică aici că bunătatea iubitoare și celelalte sunt exerciții pregătitoare care duc la obținerea stărilor de dhyāna.

Cele Patru Dhyāna

Dat fiind că meditația asupra bunătății iubitoare și așa mai departe permite cuiva să obțină cele Patru Dhyāna, ne putem întreba ce rezultate urmează în continuare.

¹ Conform școlii Madhyamika Svātantrika.

² Conform școlii Madhyamika Prāsaṅgika.

41.

Cele Patru Dhyāna: abandonarea totală

A experienței senzoriale, a bucuriei, a liniștii și a disconfortului,

Permit atingerea unei stări extraordinare,

Ca cea a lui Brahmā, Ābhāsvara, Śubha-kṛtsna sau Vṛhat-phala.

Prima Dhyāna este focalizarea unidirecțională a minții caracterizată de bucuria (pṛīti) și liniștea (saukhyā) care apar prin ferirea de și retragerea de la experiențele senzoriale (în special dorința pentru obiectele simțurilor și răutatea). Aceasta se realizează cu ajutorul a două antidoturi: reflecția (vitarka) și analiza (vicāra).

Cea de-a doua Dhyāna este focalizarea unidirecțională a minții caracterizată de bucuria și liniștea care răsar din Samādhi, și din evitarea analizei menționate mai sus. Această evitare este realizată prin antidotul numit „claritate interioară” (adhyātmasamprasāda).

Cea de-a treia Dhyāna este concentrarea unidirecțională a minții caracterizată prin liniște și prin evitarea bucuriei; aceasta din urmă se realizează prin antidoturile reamintirii (smṛti), vigilenței (samprajanya) și calmului mental (upekṣa)¹.

Cea de-a patra Dhyāna este concentrarea unidirecțională a minții caracterizată de senzația de echidistanță și echilibru, și de evitarea totală atât a liniștii și calmului, cât și a disconfortului. Evitarea este generată prin antidoturile reamintirii pure (smṛti-pariśuddhi) și ecuanimității (upekṣapariśuddhi).

Versetul spune că prin meditația asupra celor Patru Dhyāna (numite și „stările cauzale de concentrare calmă”), se obține aceeași naștere ca, respectiv, zeitățile MahāBrahmā, Ābhāsvara, Śubha-kṛtsna sau Vṛhat-phala. Aceasta însă este explicată mai general. Mai precis, trebuie înțeles că prin meditațiile asupra stadiilor inferioare, medii și înalte ale celei de-a Treia Dhyāna, se obține o renaștere printre zeitățile Parīṭta-śubha, Apramāṇa-śubha și Śubha-kṛtsna etc.

Urmează apoi modul în care se adoptă virtutea și se respinge răutatea, prin înțelegerea câtorva tipuri de karma grea.

¹ În tibetană: btang-snyoms, o stare mentală care diferă de senzația cu același nume și care este definită drept o stare echilibrată lipsită de „obscuritate” și de „excitare” mentală.

42.

**Cele cinci feluri de karma foarte virtuoză și nevirtuoasă,
Sunt cele făcute cu persistență, cu o înclinație puternică,
În lipsa oricărui remediu, sau cu cei care te asistă,
Sau cu baza celei mai înalte virtuți.
Așadar, străduiește-te să îndeplinești virtutea.**

Karma virtuoză sau nevirtuoasă care posedă oricare dintre cele cinci condiții explicate aici, se spune că este de o mare magnitudine, deoarece sigur va da foarte multe rezultate. Cele cinci condiții sunt incluse în cadrul factorilor de pregătire, intenție, remediu și bază.

Factorul pregătire este acțiunea respectivă săvârșită în mod constant, persistent.

Factorul intenție se referă la o acțiune realizată cu o mare hotărâre, fie că aceasta e determinată de perturbări mentale, fie de gânduri pure.

Factorul remediu se referă la karma pe care nu o putem contracara.

Factorul bazei este dublu. „Baza asistenței” include mama și tatăl cuiva, predicatorii Dharmei, și persoanele care oferă ajutor în anumite contexte, cum ar fi cele găsite în povestirile Jātaka despre urs și maimuță etc.

În „baza virtuții celei mai înalte” sunt incluse: cele Trei Nestemate (Ratna), persoana care tocmai s-a ridicat din starea de încetare dată de concentrare¹, și altele asemenea. Efectele oricărui ajutor sau vătămare asupra unor asemenea persoane constituie o karma de o mare magnitudine datorită factorului bazei, și de aceea trebuie să evităm acțiunile nevirtuoase de mare magnitudine, și să ne străduim să le facem pe cele virtuoză.

Următorul verset este scris pentru a ilustra că nu trebuie să rămânem neînfricați dacă am săvârșit multe acțiuni nevirtuoase, și doar puține virtuoză; pe de altă parte, și opusul este adevărat: persoana care a realizat multe acțiuni virtuoză și puține nevirtuoase, nu trebuie să se teamă prea tare.

43.

**Câteva grăunțe de sare pot schimba gustul
Unei mici cantități de apă, dar nu și gustul Gangelui;
Înțelege că până și karma negativă mică
Va face la fel pentru rădăcinile mici de virtute.**

¹ n.t. Care tocmai a încheiat o meditație în care s-a aflat într-un samādhi sau într-o dhyāna.

Câteva cristale de sare vor schimba gustul unei mici cantități de apă, făcând-o să devină sărată. Totuși, ele nu pot schimba gustul unei mari cantități de apă, cum ar fi fluviul Gange. Trebuie să înțelegem că, în mod similar, chiar și karma negativă minoră poate avea efect atunci când rădăcinile virtuții cuiva sunt mici, sau puține ca număr. Totuși, dacă aceste rădăcini sunt mari și numeroase, nu se întâmplă la fel. Așadar, străduiți-vă continuu pentru o virtute cât mai puternică.

Cele cinci obstacole

Versetul următor este scris pentru a arăta că e necesar să facem eforturi pentru evitarea celor cinci dharme ale „excitării” (sau „agitației”) mentale, etc. pentru că ele sunt obstacole în atingerea dhyānei și a Eliberării.

44.

**Excitarea mentală și regretul, răutatea, lenea și somnul,
Dorințele asociate simțurilor, și îndoiala:
Recunoaște aceste cinci obstacole
Drept hoți care fură bogățiile virtuții.**

Excitarea sau agitația (auddhatya) este starea în care mintea este direcționată către obiecte atrăgătoare, iar regretul (kaukr̥tya) este remușcarea ce apare din cauza săvârșirii a ceva greșit. Răutatea sau reavoința (vyāpāda) este sentimentul profund de animozitate față de obiectele văzute cu o dispoziție dușmănoasă, iar lenea (styāna) produce lipsa de tonus a corpului și a minții, prin lăncezeala minții.

Somnul cauzează îndreptarea necontrolată a atenției [n.t. către vis, de exemplu], iar dorințele asociate simțurilor (kāmacchanda) sunt dorințele pentru obiectele simțurilor, în special pentru mâncare și pentru contactul sexual. Îndoiala (vicikitsā) este starea minții nehotărâtă în atitudinea față de Eliberare și față de Calea care duce la ea.

Acestea cinci sunt numite „obstacole” (nivarāṇa) deoarece blochează atingerea dhyānelor, eliberarea și așa mai departe, sau pentru că ele blochează practica în cele Trei Antrenamente¹. Trebuie să ne gândim la ele ca la niște hoți care fură bogățiile virtuții, și care trebuie abandonate din acest motiv.

Excitarea mentală și regretul sunt similare în sensul că ambele constituie un dezechilibru al minții. Lenea și somnul sunt similare în sensul că ambele reprezintă o lăncezeală a minții. Fiecare pereche este așadar clasificată ca fiind un singur obstacol.

¹ Vezi versetele 52 și 53.

Așa cum se spune în „Abhidharmakośa”, în capitolul 5, versetul 59:

Obstacolele apar în Tărâmul Dorinței.
Datorită opoziției lor,
Subzistența și acțiunea sunt același lucru,
Două sunt combinate într-una singură.

Excitarea mentală și regretul (prima pereche) apar ca fiind un singur obstacol deoarece (1) ambele se datorează unor cauze similare, precum reflectarea asupra rudelor din familie (jñāti vitarka), (2) ambele cauzează distragerea minții, și (3) ambele sunt înfrânte de śamathā¹.

Somnul și lenea (a doua pereche) apar tot ca un singur obstacol, deoarece (1) ambele apar din cauze similare, cum ar fi o cantitate excesivă de mâncare, (2) ambele fac ca mintea să fie cuprinsă de lăncezeală, și (3) ambele sunt înfrânte de conceptualizarea luminozității.

De ce sunt numite ele „Cele Cinci Obstacole?” Deoarece sunt defavorabile celor Trei Antrenamente. Nesațul stârnit de simțuri și răutatea sunt defavorabile moralității superioare (adhiśīla) prin faptul că jinduirea după obiectele simțurilor blochează în primul rând adoptarea moralității și, acolo unde moralitatea a fost totuși adoptată, animozitatea previne punerea în practică a instrucțiunilor ce sunt date de către o altă persoană.

Lenea și somnul sunt defavorabile concentrării superioare (adhicitta), deoarece ele fac ca mintea să devină toropită în timpul meditației pentru obținerea śamathā. Excitarea mentală și regretul sunt defavorabile înțelepciunii superioare (adhiprajñā), deoarece fac ca atunci când suntem angajați în meditația care implică judecata profundă, mintea să devină direcționată înspre afară.

Îndoiala este defavorabilă pentru ultimele două antrenamente menționate deoarece, fără a rezolva orice nesiguranță care poate să apară în timpul meditației, nu putem rămâne fixați în starea de echilibru care este uniunea dintre śamathā și vipaśyana².

2. Urmărirea Beatitudinii Supreme

Prima dintre cele trei teme din această secțiune se referă la meditația asupra celor Cinci Forțe sau Cinci Puteri care apar pe Calea Pregătirii.

¹ În tibetană: zhi-gnas, starea liniștită.

² În tibetană: lhag-mthong, meditația reflexivă; vezi versetul 107.

Cele Cinci Forțe sau Cinci Puteri

După ce au fost prezentate entitățile (sau dharmele) ce constituie piedici și care trebuie abandonate, următorul verset înfățișează dharmele care trebuie adoptate, adică cele care sunt favorabile pentru obținerea eliberării.

45.

**Trebuie să ne străduim sincer pentru credință,
Vigoare, atenție, Samādhi și înțelepciune,
[Adică pentru] cele cinci dharme supreme,
Cunoscute și ca puterile, forțele și vârfurile cele mai înalte.**

Credința este o încredere sinceră în Adevăruri, în timp ce vigoarea (vīrya) este încântarea dată de generarea lor. Starea minții care nu uită Adevărurile și aspectele lor se numește atenție (smṛti). Samādhi este focalizarea unidirecțională a minții îndreptată către diferitele aspecte ale Adevărilor, iar înțelepciunea (prajñā) este discernământul corect al acelor aspecte. E necesar să facem eforturi sincere pentru dezvoltarea acestor cinci calități, și să le practicăm neîncetat.

Atunci când ele servesc drept cauză imediată pentru atingerea Căii Ārya, cele cinci sunt numite dharmele supreme (agradharma). În timpul stadiului răbdării (kṣānti) de pe Calea Pregătirii (prayoga mārga), ele sunt numite puteri (bala) pentru că nu mai pot fi învinse de corespondentul lor negativ. În timpul stadiului căldurii (ūṣma) de pe aceeași Cale, ele sunt numite forțe (indirya) fiindcă exercită o mare influență în generarea realizării Adevărilor. Iar atunci când acestea cinci au fost dezvoltate până la punctul în care elementele virtuții nu mai pot să decadă, ele sunt numite și vârfuli (mūrdhāna), la fel ca cele ale munților.

Urmează evitarea îngâmfării, un factor defavorabil.

Îngâmfarea

46.

**Apariția îngâmfării este prevenită de antidotul său,
Care este contemplarea repetată
A faptului că nu suntem scutiți de boală, de îmbătrânire, de moarte,
De separarea de ceea ce este dorit, și de supunerea la propria karma.**

Trebuie să reflectăm corect: „Nu sunt scutit de stările de boală, îmbătrânire și moarte, și de separația de ceea ce este dorit. La fel, nu sunt scutit de la a fi supus karmei, ceea ce înseamnă că bunăstarea mea personală depinde de karma

pe care am făcut-o în trecut, și care nu este sub controlul meu”. A cugeta la aceasta mereu și mereu ne împiedică să devenim îngâmfați, prin virtutea faptului că funcționează ca un antidot pentru această atitudine.

Urmează factorul benefic al meditației asupra vederii corecte.

Vederea corectă

Acest subiect are două părți: o scurtă prezentare, și o explicație extinsă a vederii corecte.

Scurtă prezentare

Vederea corectă (samyak dr̥ṣṭi) generează apariția celor cinci facultăți spirituale: încrederea sau credința, și așa mai departe [n.t. adică cele Cinci Forțe de mai sus]; așadar, versetul următor este scris pentru a ilustra metoda potrivită de meditație la această vedere.

47.

**Dacă dorești tărâmurile superioare și Eliberarea,
Atunci meditează la vederea corectă.**

**Până și faptele bune ale unei persoane cu vedere greșită
Au toate un rezultat îngrozitor.**

Aici se face referire la două vederi corecte: una ce are ca obiect lumea obișnuită¹, și una ce are ca obiect realitatea ultimă². Prima este credința în relația dintre karma și rezultatele sale viitoare, iar cea de-a doua este înțelepciunea care realizează adevărata natură (tattva sau tathātā) a tuturor dharmelor.

Prima vedere este cauza care ne permite să ne naștem în stările superioare ale existenței, în timp ce a doua vedere ne permite să obținem Eliberarea. Astfel, dacă dorim fie fericirea sau bunăstarea temporară a stărilor superioare, fie extazul suprem al Eliberării, trebuie să medităm continuu la cele două vederi tocmai enumerate: cea având ca obiect lumea obișnuită și cea având ca obiect realitatea ultimă.

Ne putem întreba ce consecințe rezultă din a nu practica aceste vederi. Chiar dacă o persoană face fapte bune, cum ar fi actele de generozitate și așa mai departe, cu vederea greșită (mithyādr̥ṣṭi) care discreditează cauza și efectul karmei (adică, dacă faptele sunt făcute în absența vederii corecte ce are ca obiect

¹ În tibetană: kun-rdzob, literalmente „ceea ce întunecă sau acoperă”.

² În tibetană: don dam-pa, literalmente „cea cu înțelesul cel mai înalt”.

lumea obișnuită), toată karma acelei persoane va duce la rezultate îngrozitoare. Rezultatele sunt îngrozitoare pentru că sunt crude și aspre, deoarece vederea greșită distruge rădăcinile virtuții.

Mai departe, chiar dacă o persoană face fapte bune, cum ar fi dăruirea și așa mai departe, cu vederea greșită care percepe entitățile ca având o natură reală și independentă (adică, dacă faptele sunt făcute în absența vederii corecte ce are realitatea ultimă drept obiect), rezultatul unei asemenea karma se spune că este îngrozitoare, pentru că aruncă acea persoană în Samsara.

Explicația extinsă

Prima dintre cele cinci subdiviziuni ale acestei părți este meditația asupra celor patru reamintiri bine stabilite (smṛtyupasthāna).

a. Meditația asupra celor patru reamintiri bine stabilite

48.

Înțelege oamenii ca fiind de fapt nefericiți (sau suferinzi),

Vremelnici, impuri, și ca neavând un sine.

Cei în care reamintirea nu a fost bine stabilită,

Lasă loc celor patru iluzii perturbatoare, [care sunt] sursa distrugerii.

Ființa umană trebuie înțeleasă ca fiind „de fapt” (adică atunci când este examinată cu înțelepciune) „nefericită” prin aceea că posedă cele trei forme de suferință¹. Ea este „vremelnică” pentru că nu există mai mult de o clipă, și este „fără o natură proprie” deoarece nu există o persoană absolută care să își

¹ n.t. Cele trei tipuri de suferință sunt: (1) scr: Dukkha-dukkha, suferința suferinței, cea evidentă, de exemplu toate suferințele precum durerea, boala, tristețea, nașterea, bătrânețea, moartea; (2) scr: Viparinama-dukkha, suferința schimbării, ceva mai subtilă decât prima, tot ceea ce este plăcut este de fapt o stare mai puțin neplăcută, o ușurare a unei stări și mai neplăcute (cum ar fi astâmpărarea foamei, care de la o stare mai neplăcută duce la una de sațietate, mai puțin neplăcută, sau odihna din cauza oboselii), și în plus nimic plăcut nu durează (cum ar fi sațietatea sau trezia din exemplu); și (3) scr: Sankhara-dukkha, suferința atotpătrunzătoare a existenței condiționate, cea mai subtilă dintre cele trei, faptul că toate ființele sunt supuse neîncetat karmei, nașterii, bolii, morții, schimbării, separării etc., chiar și împotriva dorinței și voinței lor, și că dacă ignoranța nu a încetat, ființele acumulează mereu, chiar și involuntar, cauze pentru noi și noi suferințe.

controleze propria ființă. Și întrucât natura sa este de a fi o grămadă de oase, carne, sânge și așa mai departe, să înțelegem că ființa umană este „impură”.

Cei care nu au „stabilit bine” reamintirile în acest fel, adică cei care nu au examinat ei înșiși cu înțelepciune, privesc corpul impur ca fiind pur, senzațiile care sunt suferință prin însăși natura lor ca fiind plăcute, mintea impermanentă ca fiind permanentă, și dharmele care de fapt sunt lipsite de vreun sine (sau esență), ca având unul (sau una). Aceste patru vederi [n.t. greșite] sunt numite cele patru iluzii perturbatoare (viparyāsa).

Din moment ce ele sunt o cauză pentru Samsara și pentru stările inferioare de existență, ele trebuie considerate sursa întregii ruinări. Așadar, trebuie să facem ca această reamintire să fie „bine stabilită”.

Urmează meditația în special asupra reamintirii bine stabilite a dharmelor (dharmasmṛtyupasthāna).

b. Reamintirea lipsei sinelui

Putem fi de acord cu afirmația despre condițiile de a fi nefericit, etc. și totuși să ne întrebăm cum trebuie înțeleasă condiția de a nu avea un sine (sau o esență). Dacă nu există niciun sine, atunci cine este cel sau cea care trece prin experiența rezultatelor karmei virtuoză și non-virtuoză? Versetul următor răspunde:

49.

A fost declarat că

„Forma nu este sinele,

Sinele nu posedă forma,

Sinele nu rezidă în formă,

Și forma nu rezidă în sine”.

Înțelege celelalte patru agregate

Ca fiind la fel de vide, de goale.

Dacă există un sine, trebuie să fie de aceeași natură cu cea a agregatelor (forma, etc.) sau ceva distinct față de ele.

Prima dintre aceste posibilități este infirmată de declarația din sūtre „forma nu este sinele...” și până la „conștiința nu este sinele”¹. Aceasta constituie dovadă scripturară².

¹ n.t. Se enumeră toate cele cinci agregate.

² n.t. Dovada scripturară o reprezintă afirmațiile nemodificate ale unor ființe Trezite.

Ne putem întreba care este raționamentul pentru a stabili acest lucru. Sinele nu este de aceeași esență ca forma, etc. deoarece ar decurge următoarele lucruri evident false: (1) ca și forma, etc. sinele trebuie să fie impermanent și multiplu; (2) din moment ce forma, etc. au substanță, și sinele trebuie să aibă substanță și (3) din moment ce percepția unui sine ar percepe atunci un obiect care are substanță, semințele unei asemenea vederi, prin virtutea corectitudinii lor, nu ar putea niciodată să fie eliminate de un antidot.

Scriptura Madhyamakāvātāra exprimă acest raționament în următoarele cuvinte, în capitolul 6, versetul 127:

Dacă agregatele ar fi sinele atunci, ele fiind multe,
Și el ar deveni multiplu;
Sinele ar avea substanță;
Și din moment ce percepția sa ar avea substanță,
[Ea] nu ar fi greșită.

Sau, dacă sinele ar avea o natură diferită de cea a formei și a celorlalte agregate, atunci ar adopta următoarele atribute: (1) posedarea formei ș.a.m.d. la fel cum Devadatta posedă un bivol; (2) stând în formă și așa mai departe la fel cum Devadatta stă pe o rogojină sau (3) având forma, etc. înrădăcinată în el, ca o plantă agățătoare înrădăcinată în pământ.

Prima presupunere este incorectă, din cauza afirmațiilor din sūtre: „sinele nu posedă forma” și până la „sinele nu posedă conștiința”. Aceasta constituie dovadă scripturară. Raționamentul este după cum urmează. Se spune că Devadatta „posedă” un bivol în sensul că bivolul este un obiect controlat de el. Sinele nu are un asemenea control față de formă, etc., pentru că forma și celelalte se vede că trec atât printr-o schimbare dintr-o stare în alta, cât și în final prin distrugere, deși aceasta este nedorită.

Cea de-a doua variantă este incorectă datorită afirmațiilor din sūtre: „sinele nu este așezat pe formă” și până la „sinele nu este așezat pe conștiință”. Aceasta este dovada scripturară. Raționamentul este după cum urmează. Se spune despre Devadatta că este „așezat” pe o rogojină în sensul că aceasta îi servește drept suport. Sinele nu este așezat la fel pe formă, etc. deoarece forma și așa mai departe [n.t. adică cele cinci agregate], care ar fi suportul său, sunt impermanente, și implicit toate acestea ar necesita ca sinele să fie și el impermanent¹.

Cea de-a treia ipoteză este incorectă și ea datorită afirmațiilor din sūtre: „Forma nu este așezată pe sine” și până la „forma nu este așezată pe conștiință”. Aceasta este dovada scripturară. Cât despre raționament, agregatele formei, etc.

¹ n.t. Însă sinele este presupus și definit ca noțiune ca fiind ceva permanent.

nu sunt înrădăcinate în sine la fel cum e înrădăcinată o plantă agățătoare în pământ (1) pentru că atunci forma și celelalte, fiind bazate pe un sine permanent, nu ar trece niciodată prin procesul de distrugere; (2) într-un asemenea caz, și procesul de apariție și de distrugere a agregatelor ar depinde de un sine, iar acest lucru ar fi incorect, deoarece procesul de apariție și de distrugere a formelor exterioare poate fi văzut având loc în absența oricărui sine¹.

Trebuie înțeles, prin aceleași dovezi scripturale și raționamente folosite în examinarea agregatului formei, că și celelalte patru: senzația, percepția, voința și conștiința sunt la fel de lipsite de un sine care să fie de aceeași esență cu agregatele, sau o entitate separată de ele.

Vederile care se opun acestei explicații, și care privesc fiecare dintre cele cinci agregate în patru aspecte diferite (cum ar fi vederea că forma este sine, etc.) sunt numite „douăzeci de extreme ale ‘viziunii ansamblului perisabil’ (satkāyadr̥ṣṭi)”. Remediile pentru aceste vederi sunt declarațiile „Forma nu este sinele...” și așa mai departe.

Următorul verset este afirmat pentru a ilustra că agregatele apar din cauze și factori condiționali compatibili. Aceasta se face prin infirmarea punctelor de vedere potrivit cărora agregatele nu au cauze, sau că apar din cauze incompatibile.

(50)

**Agregatele nu apar la întâmplare, [nu apar] din timp,
Dintr-o substanță primordială, din propria lor esență,
Din Ísvara, sau fără nicio cauză. Trebuie să înțelegem
Că ele apar [din cauza] ignoranței, karmei și dorinței.**

Agregatul formă și celelalte patru nu cad din cer la întâmplare, fără să depindă de nimic altceva, pentru că se poate vedea că ele sunt dependente de prezența cauzelor și a factorilor condiționali corespunzători. Una dintre viziunile greșite este aceasta:

 Timpul maturizează elementele,
 Timpul îl cuprinde și pe individ,
 Timpul aduce somnul și trezește;
 Timpul este dificil de transcens.

¹ n.t. Ca exemple, putem observa fenomenele naturale cum ar fi norii sau pietrele, precum și agregările muncii umane, cum ar fi o oală.

Este incorectă credința că agregatele apar dintr-un „timp” care este o substanță permanentă, deoarece (1) timpul nu poate fi observat separat de entitățile formei și celorlalte agregate, (2) toate entitățile care apar dintr-un timp permanent trebuie să apară și să dispară în același moment.

Afirmația școlii Sāṃkhya, cum că agregatele evoluează dintr-o substanță primordială (prākṛti) care este permanentă și că sunt rezultatul unui echilibru dintre cele trei atribute ale forței (rajas), masei (tamas) și purității (sattva)¹ este de asemenea incorectă, pentru că (1) dacă substanța primordială și manifestările sale ar fi de aceeași natură fundamentală ar fi necesar ca substanța primordială, la fel ca și manifestările sale, să fie nepermanente și (2) dacă ar avea o natură diferită, s-ar contrazice premisa fundamentală că totul posedă aceeași esență ca substanța primordială.

Agregatele nu apar nici din propria lor natură esențială, deoarece (1) ar decurge că ele nu depind de cauze și de factori condiționali și (2) este incorect ca natura esențială a lucrurilor să depindă de altceva.

Școala Nyāya susține că entitățile apar dintr-un creator etern și divin numit Íśvara, care este înzestrat cu diferite calități, exprimate în următorul citat:

Atotpătrunzător într-un mod inconceptibil,
Creatorul omniscient a toate câte sunt,
Înțelepciunea obținută prin yoga, obiectul meditației dhyāna,
Cel care întrupează Soarele, Luna,
Pământul, aerul, apa, focul, direcția și spațiul;
Cei care doresc pacea plină de extaz
Trebuie să mediteze mereu asupra lui Íśvara.

Totuși, această doctrină este incorectă: (1) deoarece crearea de entități de către o substanță permanentă nu ar depinde de nimic altceva, și de aceea toate acele entități ar apărea deodată², (2) dacă lucrurile ar apărea în ordinea secvențială prin voința lui Íśvara, atunci ele ar depinde de o cauză care este diferită de Íśvara³, și astfel ar contrazice premisa fundamentală că totul a fost produs de către El.

¹ În tibetană, respectiv: rdul, explicată ca având o natură a mobilității și inițiativei; mun-pa, ca având o natură a greutateii și întunecării, și snying-stobs, ca având o natură a luminozității și clarității.

² n.t. Pentru că nu există niciun factor care să influențeze dacă și când să apară, în ce ordine sau succesiune.

³ n.t. Ar depinde de voința lui, care ar fi separată de el.

Dacă, drept răspuns, s-ar spune că toate voințele lui Ísvara își au originea în el, atunci decurge că toate voințele apar în același moment¹; iar dacă voințele inițiale au o ordine secvențială, acea condiție trebuie să depindă de o altă voință (diferită de Ísvara). Așadar această doctrină suferă de eroarea regresiei infinite.

Astfel, este stabilit faptul că agregatele nu apar nici dintr-o cauză incompatibilă și nici fără vreo cauză, pentru că dacă ele ar apărea fără o cauză, atunci fie ar exista etern, fie nu ar exista deloc².

Dacă ne întrebăm de unde apar agregatele, răspunsul este după cum urmează: o sămânță intactă, acoperită cu pământ și îngrășământ și apoi udată cu apă, produce un vlăstar. În același fel, karma potențială, învelită de ignoranță și udată de dorință, produce vlăstarul unei existențe viitoare.

Astfel, versetul afirmă că „trebuie să înțelegem că ele (agregatele) apar prin ignoranță, karma și dorință.”

c. Evitarea celor trei legături

Persoana care dorește să scape de existențele viitoare³ trebuie să abandoneze tocmai menționatele cauze ale nașterii. Următorul verset răspunde la întrebarea despre cum se face acest lucru.

51.

Înțelegerea greșită a practicilor ascetice,

O viziune greșită asupra propriei existențe, și îndoiala:

Cunoaște-le ca fiind trei legături care blochează

Poarta către Orașul Eliberării.

„Înțelegerea greșită a practicilor ascetice” (śīlavrataparāmarśa) se referă la credința că practicile morale și ascetice care s-au dezvoltat din concepții filosofice greșite vor oferi purificare și eliberare. „Viziunea greșită asupra propriei existențe”, cunoscută mai adesea sub numele de „vederea ansamblului pieritor” (satkādr̥ṣṭi)⁴ este credința falsă că cele cinci agregate „strâns apucate și

¹ n.t. Iarăși, neexistând niciun factor care să condiționeze apariția voințelor la un moment anume, sau într-o succesiune, atunci ele ar apărea simultan.

² n.t. Pentru că nu ar fi dependente de alte cauze și condiții care să le influențeze durata existenței, momentul și contextul apariției sau al dispariției lor.

³ n.t. Să scape din ciclul existențelor repetate.

⁴ Conform versetului 49.

apucătoare” (upādanā)¹ fie constituie un sine, fie aparțin unui sine. „Îndoiala” este starea minții în care avem o atitudine împărțită în ceea ce privește Eliberarea și Calea care duce către ea.²

Cele trei legături (saṃyojana)³ sunt, prin analogie, asemenea obstacolelor pentru cineva care călătorește către o anumită regiune, pentru că ele corespund condițiilor (1) de a nu dori să mergi, (2) de a urma calea greșită, și (3) de a avea îndoieli despre ce (sau care) ar fi de fapt calea corectă.

Datorită credinței într-un sine, care este greșită și se datorează vederii ansamblului pieritor, nu dorim să atingem Eliberarea unde nu există niciun sine. Crezând în supremația practicilor morale și ascetice greșite, ne bazăm pe o cale falsă, adică pe una care nu duce la Eliberare. La rândul ei, îndoiala ne face să generăm scepticismul în ceea ce privește adevărata Cale. Aceste trei atitudini trebuie așadar înțelese ca fiind obstacole care blochează poarta către Orașul Eliberării (Nirvana), și care trebuie abandonate.

d. Practicarea celor trei antrenamente

Am putea crede că o persoană poate fi condusă la eliberarea de aceste obstacole prin bazarea pe alții. Totuși, următorul verset ilustrează că, în această întreprindere nu este necesar să ne asociem cu alții, și că depinde numai de mintea proprie.

52.

Eliberarea depinde de individul însuși.

În această strădanie nu există absolut nicio nevoie de a ne asocia cu alții.

Astfel, străduiește-te să urmezi Cele Patru Adevăruri,

Prin ascultare, moralitate și dhyāna.

Eliberarea nu este nimic altceva decât scăparea minții de legăturile perturbărilor mentale, o acțiune care depinde de modul în care practicăm metoda de a obține [n.t. această scăpare]. Și din moment ce aceasta nu necesită compania altora, „străduiește-te singur”.

Care este metoda pentru obținerea eliberării? Scripturile afirmă:

¹ Vezi versetul 58.

² n.t. Aceasta provine din necunoaștere, și antidotul îndoielii nu este credința decât cel mult inițial, ci este cunoașterea, convingerea.

³ În tibetană: kun-tu sbyor-ba, o forță care leagă o ființă de Samsara.

Prin stăruirea în moralitate, învățare și dhyāna,
Străduiește-te și fă eforturi sincere pentru meditație.

Mai întâi, trebuie să ne sprijinim pe o fundație, adică pe o practică morală susținută de o minte hotărâtă să obțină Eliberarea, și care constă în oricare dintre cele șapte feluri de jurămintе prātimokṣa¹. Apoi, după ascultarea corectă și contemplarea corectă asupra scripturilor care explică cele Patru Adevăruri, trebuie, cu o practică dhyāna fixată unidirecțional pe înțelesul lor, să ne străduim să medităm atât asupra naturii relative a celor Patru Adevăruri, adică cele 16 aspecte ale impermanenței și așa mai departe, cât și asupra naturii lor ultime, adică sūnyatā, care este lipsită de orice extreme.

Această explicație arată că singurele mijloace pentru obținerea Eliberării sunt cele Trei Antrenamente Prețioase. Versetul următor ilustrează că toate aspectele disciplinei sunt incluse în aceste Trei Antrenamente.

53.

**Întotdeauna antrenează-te în moralitatea superioară,
În înțelepciunea superioară și în concentrarea superioară.
Aceste Trei Antrenamente includ
Cele peste două sute cincizeci de precepte.**

Esența moralității superioare constă în „cele șapte evitări”² dedicate atingerii Nirvanei. Esența contemplării superioare constă în cele patru dhyāne, deoarece ele sunt legate de apariția Căii Ārya. Înțelepciunea superioară constă în realizarea naturii duble lipsite de orice sine.

Trebuie să ne antrenăm continuu în practica lor, întrucât aceste Trei Antrenamente sunt mijloacele complete și infailibile pentru obținerea Eliberării. Disciplina morală coace ființa imatură, samādhi face să înceteze perturbările mentale, iar înțelepciunea, prin eradicarea completă a factorilor mentali perturbatori, aduce ființei mature Eliberarea.

Mai mult, cele Trei Antrenamente includ toate formele de disciplină. Aceasta pentru că cele 253 de precepte³ scrise în scripturile prātimokṣa (cele 4 parājika, cele 13 avaśeṣa, cele 30 naiḥsargika pāyattika, cele 90 śuddha prāyaścittika, cele 4 pratideśanīya și cele 112 duṣkṛta) constituie moralitatea superioară, iar moralitatea superioară la rândul ei include cele Trei Antrenamente. Trebuie deci să ne antrenăm asiduu în practica noastră.

¹ Vezi versetele 10 și 11.

² Trei care se referă la corp, și patru la vorbire.

³ n.t. Pe care și le asumă călugării și călugărițele. Pentru călugărițe mai sunt câteva jurămintе și îndatoriri suplimentare față de cele pentru călugări.

e. Conștientizarea circumstanțelor corporale

O condiție esențială pentru practica celor Trei Antrenamente este practica conștientizării sau a reamintirii circumstanțelor corporale.

54.

**O, Mărite, Sugata a predat conștientizarea
Stărilor corpului ca fiind singurul drum al Căii.
Practic-o și tu, și urmează-o stăruitor,
Pentru că pierderea reamintirii distruge toată Dharma.**

„O, Mărite” este o formulă adresată regelui. „Conștientizarea stărilor corpului” este examinarea conștientă a tuturor circumstanțelor corpului, cum ar fi statul în picioare, statul așezat, și cele asemenea. Sugata a predat aceasta ca fiind „singurul drum” deoarece este Calea care duce ușor la obținerea Supremului.

Aceasta este afirmată în sūtre:

Călugări, Calea care purifică toate ființele, care le salvează de la suferință și de la tristețe, care produce realizarea Dharmei corecte și dă naștere Nirvanei, este conștientizarea circumstanțelor corporale.

Din moment ce reamintirea circumstanțelor corporale este de o asemenea importanță majoră, trebuie să ne străduim să o urmăm cu seriozitate. Dacă pierderea acestei conștientizări distruge toate celelalte dharme, ce nevoie ar fi să mai vorbim despre [distrugerea] obținerii Nirvanei?

3. Folosirea formei umane la potențialul ei maxim

În această secțiune sunt trei diviziuni. Prima este eliminarea atașării de corp, prin contemplarea impermanenței sale, și a lipsei sale de esență.

Eliminarea atașării față de corp

55.

**Viața, fiind predispusă la multe vătămări,
E mai trecătoare decât un balon de apă purtat de vânt.
Sunt uimitoare răgazul de a inspira după ce ai expirat,
Și deșteptarea după ce ai dormit.**

Așa cum spun scripturile:

Cele trei stări ale existenței sunt nepermanente, ca un nor de toamnă;
Nașterea și moartea ființelor este ca privitul la un spectacol de teatru.
Curgerea vieții unei persoane este ca fulgerul de pe cer:
Trece mereu atât de repede, asemenea unei cascade pe un munte abrupt.

Viața unei persoane este predispusă la multe condiții care o pot vătăma. Pe dinafară putem fi vătămați atât de ființele umane cât și de ființele non-umane, iar pe dinăuntru de lucruri cum ar fi dezechilibrul elementelor corpului, și așa mai departe. De aceea, viața este mai nepermanentă decât un clăbuc de apă aflat în bătaia vântului.

Oportunitatea de a expira aerul odată ce a fost inhalat și de a ne trezi încă o dată din somn, adică faptul că noi continuăm să trăim, este într-adevăr o mare minune și o chestiune de noroc chior.

Următorul verset este afirmat tot pentru a arăta că viața este impermanentă, și că nu există niciun beneficiu în a deveni atașat de propriul corp.

56.

**Sfârșitul corpului este să devină praf, să se usuce, să putrezească,
Sau să devină în cele din urmă mizerie.
Înțelege-l ca fiind lipsit de esență și, prin natura sa,
Obligat să treacă prin distrugere, uscare, putrefacție sau dezmembrare.**

Bhagavān a declarat:

Călugări, corpul celui al cărui timp s-a scurs și care a murit este ars, aruncat în apă, sau îngropat în pământ de către rude. Soarele și vântul l-ar putea usca, sau ar putea fi mâncat de diverse ființe aflate în starea de animal.

Corpul poate deveni cenușă prin ardere, sau poate să fie uscat de soare și de vânt. În cele din urmă, el poate să putrezească după ce a fost aruncat în apă sau,

dacă a fost mâncat de alte ființe, să devină excremente. Așadar, acest corp nu are nicio esență și trebuie să realizăm că el posedă natura de a trebui să treacă prin distrugerea prin ardere, prin uscare din cauza nisipului și a vântului, prin putrefacție, sau prin dezmembrare prin a fi rupt în multe bucăți și bucățele de către alte ființe¹.

Versetul următor este scris pentru a ilustra că, dacă distrugerea finală a lucrurilor extrem de stabile este sigură că va avea loc, în mod evident va fi la fel și pentru corpul uman.

57.

Pământul, Meru, oceanele:

**Până și aceste corpuri fizice vor fi distruse de cei șapte Sori în flăcări,
și nu va mai rămâne nici praful din ele.**

Ce să mai spunem despre lucruri fragile, cum este trupul omenesc?

Atunci când lumea va fi distrusă prin foc, până și corpurile solide și trainice precum pământul, muntele Meru cu tot cu cei șapte munți de aur și cu mările interioare și exterioare, vor fi complet distruse.

Într-o scriptură² se spune:

„Chiar acest Soare al nostru va pârlji toate pădurile și vegetația. Râurile mai mici vor fi uscate de apariția unui al doilea Soare, iar cel de-al treilea Soare va seca lacul Anavatapta și cele patru mari râuri ale sale. Fiecare picătură de apă din oceane va fi uscată de Sorii cu numărul patru și cinci.

Odată cu apariția celui de-al șaselea Soare, nicio picătură de apă nu va mai rămâne, iar marele Pământ, cu tot cu muntele Meru, va începe să fumege. După ce va răsări cel de-al șaptelea Soare, toate flăcările se vor strânge într-un singur foc, și nu va mai rămâne nici măcar praful³.”

Dacă până și corpurile fizice atât de solide precum acestea vor fi anihilate complet de forța celor șapte Sori, ce nevoie mai e să vorbim despre atât de plăpândul corp uman? Datorită impermanenței sale, el poate fi distrus în orice moment.

¹ n.t. Cum ar fi viermii.

² n.t. „Sutra despre cei Șapte Sori”.

³ n.t. Descrierea precisă a procesului prin care va fi distrusă planeta de către Soare, la sfârșitul perioadei lui de viață, confirmată recent și de astronomi. Primul, al doilea, al treilea Soare, etc., se referă la etapele transformării sale într-o gigantă roșie.

Următorul verset este scris pentru a ilustra că, din moment ce viața este atât de nepermanentă și din moment ce corpul nostru este lipsit de esență, trebuie să renunțăm cu totul la interesul pentru Samsara.

58.

**Astfel, totul e nepermanent, este lipsit de natură proprie,
De un salvator, de un păzitor și de un loc de odihnă.
De aceea, Mărite, generează aversiune față de Samsara,
Care, asemenea unui bananier, nu are esență¹.**

Nu doar că toate lucrurile fizice, ci și fiecare din cele cinci agregate „strâns apucătoare”² sunt impermanente și nu au o natură proprie, așa cum a fost explicat anterior. Ele sunt lipsite de salvatori care să le protejeze de suferință, lipsite de un păzitor care să le ajute, și sunt lipsite până și de o ocazie de a găsi un loc obișnuit de odihnă. Așadar, „Mărite”, dezvoltă o aversiune pentru Samsara, adică trebuie să-ți fie silă de ea căci, asemenea unui bananier, nu are nicio esență.

Următorul este sfatul de a folosi la maximum această viață umană norocoasă și plină de oportunități, după ce am contemplat dificultatea de a o găsi.

Contemplarea dificultății de a obține o viață de oportunități și de noroc

59.

**Mai greu decât îi e unei țestoase să nimerească un singur jug
[Plutind în derivă] pe întinderea oceanului,
Îi este unui animal să obțină o viață umană;
De aceea, cu puterea de a fi om,
Fă ca viața să îți fie fructuoasă, prin practicarea Sfintei Dharma.**

Să presupunem că întreaga lume ar fi un mare ocean, în care ar trăi o singură țestoasă oarbă, care s-ar ridica la suprafața apei doar o singură dată la fiecare sută de ani; iar pe suprafața oceanului ar pluti un jug cu o singură deschidere, mișcat de vânt în toate direcțiile. Este într-adevăr greu ca gâtul acestei țestoase să se întâlnească cu deschizătura aceluia jug, și să rămână fixat acolo. Totuși, și

¹ n.t. Bananierul și plantele înrudite cu el nu au trunchi lemnos, trunchiul este compus doar din frunze. Dacă acestea sunt smulse (sau date la o parte), nu mai rămâne nimic din el.

² Cei cinci constituenți psihofiziologici ai ființei, cele cinci agregate.

mai greu îi este unui animal să obțină o naștere ca om, din moment ce animalele, datorită prostiei lor, nu sunt capabile să genereze karma pozitivă puternică¹.

Acest aspect este afirmat în sūtra² după cum urmează:

„Călugări, dacă ar fi ca o țestoasă care trăiește mult să trăiască într-un ocean mare cât întreaga lume, și dacă ea s-ar ridica la suprafață o singură dată la o sută de ani; și dacă pe acest mare ocean ar pluti un jug cu o singură deschizătură și care, mișcat de vântul dinspre răsărit s-ar duce către apus, și așa mai departe; călugări, s-ar putea întâmpla ca, atunci când iese la suprafață, gâtul țestoasei oarbe să intre în deschizătura aceluia jug. Călugări, eu spun că obținerea unei nașteri ca om este cu mult mai rară.”

Așadar, cu puterea pe care o posedă o ființă umană, practicați Sfânta Dharma și faceți ca o asemenea naștere să fie fructuoasă, faceți ca această activitate³ să fie esența vieții umane.

Următorul verset este scris pentru a ilustra că din moment ce obținerea unei vieți umane este atât de dificilă, a o irosi ar fi o adevărată prostie:

60.

Chiar mai prost decât cineva

Care umple cu excremente

Un vas de aur împodobit cu nestemate

Este cel care, născut om, săvârșește fapte rele.

O persoană care a umplut cu mizerii (cum ar fi urina și excrementele) un vas de aur împodobit cu multe feluri de nestemate prețioase, ar fi cu siguranță batjocorit de lume, pentru că l-a folosit într-un asemenea mod nepotrivit. Cu toate acestea, cei care s-au născut ca oameni și săvârșesc fapte rele sunt cu atât mai proști, pentru că viața umană este mult mai greu de obținut decât un vas de aur și, pentru că dau naștere la consecințe teribile, acțiunile malefice sunt cu mult mai demne de reproș decât excrementele.

Apoi, regele în particular este sfătuit să se străduiască, pentru că a obținut o formă umană excepțională.

¹ n.t. Nu pot genera decât întâmplător o karma pozitivă care să ducă la renașterea ca om. Ele mai pot genera o asemenea karma prin compasiunea unor ființe, cum ar fi un om care rostește în prezența unui animal numele unui Buddha, sau a unui Ārya Bodhisattva, sau o mantra.

² n.t. Chiggala Sutta.

³ n.t. Practicarea Dharmei.

61.

**Locuind într-o regiune favorabilă,
Bizuindu-te pe oameni sfinți,
Având rugăciunea drept natură
Și acumulând anterior merite,
Tu posezi Cele Patru Roți Mărețe.**

(1) Sălășluirea într-o regiune care favorizează apariția Căii Ārya, (2) bazarea pe oameni sfinți, în tovărășia cărora se reduc propriile defecte și sporesc calitățile virtuozitate, (3) având obiceiul de a ne ruga (ce include punerea în practică a atitudinilor pozitive) și (4) având caracterul matur, datorită faptului că în trecut am făcut fapte meritorii¹: aceste patru condiții sunt denumite „roți”, întrucât se aseamănă cu roțile unei trăsurii.

Așa cum trăsura dotată cu roțile potrivite ne permite să călătorim foarte ușor în regiunea dorită, așa și înzestrarea cu calitățile de mai sus permite unei persoane care urmează Calea să ajungă ușor la Eliberare. Înzestrat cu cele patru roți mărețe, tu (regele) posezi toate condițiile necesare pentru urmarea Căii, și de aceea ești îndemnat să depui eforturi pentru această întreprindere.

Versetul următor este scris pentru a ilustra că a te baza pe cei înțelepți este factorul primordial pentru a da naștere Căii Ārya.

62.

**Muni a declarat că bazarea pe un învățător spiritual
Este împlinirea unei vieți religioase.
Așadar bazează-te pe cei înțelepți,
Așa cum au făcut cei mulți care au atins pacea prin Jina.**

În urmarea Căii trebuie mai întâi să ne bazăm pe un învățător spiritual (kālyāṇa mitra). Muni spune despre această bazare că va genera împlinirea modului de viață religios. Așa cum afirmă o sūtra:

„Ānanda, este așa: învățătorii spirituali și tovarășii virtuozitate sunt împlinirea modului de viață religios. Dacă întreb de ce, Ānanda, este pentru că toate însușirile bune care apar, apar pe baza unui învățător spiritual, și Eliberarea se obține prin apariția [acestor însușiri bune].”

¹ n.t. Regele a făcut în trecut fapte bune, care i-au permis ca în această viață să fie rege și să se bucure de toate consecințele pozitive ale funcției sale.

Așadar, trebuie să ne bazăm mereu pe Înțelepți, așa cum au făcut numeroasele persoane care au obținut pacea prin bazarea pe Jina (sau Buddha).

În acest context, „modul de viață religios” (brahmācarya) înseamnă Calea către Eliberare, în sensul că propria conduită (carya) în această direcție constituie o întreprindere pentru a realiza eradicarea (bṛdha, legată de Brahmā) tuturor defectelor existenței, adică atingerea Nirvanei.

Ce calități definesc o persoană ca fiind înțeleaptă? Scriptura Mahāyāna „Sūtralaṃkāra”¹ spune în capitolul 17, versetul 10:

Bazează-te pe un învățător spiritual care și-a supus mintea,
Liniștit, tăcut, plin de virtute, serios, și cu învățătură scripturală bogată;
Care a înțeles Realitatea (sau Aseitatea), este un învățător priceput,
E plin de compasiune, și nu obosește niciodată.

Aceasta afirmă că un înțelept trebuie să stăruiască în cele Trei Antrenamente Prețioase² și să posede cunoștințe bogate din scripturile celor Trei Coșuri³. El trebuie să fi realizat natura realității și să fie priceput în explicarea către ceilalți a sensului ei, așa cum l-a înțeles. Persoana înțeleaptă trebuie să simtă compasiune pentru discipolii săi, și să nu obosească dându-le învățături și instrucțiuni.

Următoarele două versete sunt scrise pentru a ilustra că, din moment ce viața unei persoane este lipsită de condițiile nefavorabile urmării Căii care duce la eliberare, acea persoană trebuie să facă mari eforturi [n.t. în direcția Căii].

63.

**A fi născut ca cineva care aderă la o viziune greșită,
Sau ca animal, sau ca Preta sau ca ființă din infern,
Sau într-o regiune lipsită de cuvântul lui Jina,
Sau ca barbar într-o regiune îndepărtată,
A fi născut ca imbecil sau ca idiot,**

¹ n.t. Lucrare a lui Aṣaṅga, „Podoabă a Sūtelor Mahāyāna”, care se spune că i-a fost dictată de viitorul Buddha Maitreya. În ea este prezentată Calea Mahāyāna din perspectiva școlii Yogācāra.

² Vezi versetele 52-53.

³ n.t. Tripiṭaka. Se referă la învățăturile Sūtra (transcrierile învățăturilor lui Buddha, și a discipolilor săi principali), Vinaya (disciplina monastică) și Abhidharma (clasificări schematice ale dharmelor, liste, rezumate), ale căror transcrieri au fost efectiv așezate în trei coșuri mari, corespunzând celor trei categorii.

64.

Sau ca zeitate cu viață lungă:

Acestea sunt cele opt [nașteri] defectuoase și neprielnice.

Acum că ai găsit prilejul de a nu te fi născut în ele,

Străduiește-te să inversezi nașterea.

Există opt forme defavorabile de naștere. Trei dintre ele se referă la nașterea în stările inferioare de existență: (1) ca animal, (2) ca Preta¹ sau (3) ca ființă dintr-un infern. Patru cazuri se aplică nașterii umane: (4) a fi născut într-o regiune unde cuvântul lui Jina nu este prezent (de exemplu, într-o lume unde un Buddha nu a apărut încă), sau chiar dacă El a apărut, (5) a fi născut ca barbar într-o regiune îndepărtată unde cuvântul Lui nu s-a auzit; sau (6) chiar și născut într-o regiune centrală [n.t. unde se găsește Dharma], dar ca imbecil sau ca idiot [n.t. incapabil să o înțeleagă]; sau (7) nașterea ca unul care aderă la vederile false, care resping legea karmei și a rezultatelor sale, Nirvana și Calea care duce la ea. Cea din urmă formă inoportună este (8) nașterea ca zeitate cu viață lungă, cum ar fi „ființele fără concepte” (asaṃjñika)². A lua naștere în oricare dintre aceste opt forme se spune că este o stare inoportună, deoarece o asemenea ființă nu are ocazia să facă eforturi pentru Eliberare.

O Rege, ai găsit o formă umană excepțională, lipsită de aceste opt defecte, și ești capabil să urmărești Eliberarea; așadar, fă eforturi în practicarea Căii, pentru a reuși să inversezi ciclul [n.t. altfel] nesfârșit al nașterii.

¹ În tibetană: yi-dvags, spirit înfometat sau fantomă flămândă; vezi versetele 91-97.

² n.t. O naștere care durează foarte mult timp și care este efectul unor meditații incomplete sau incorecte. Învățarea și înțelegerea nu sunt posibile din cauza suprimării temporare (pe toată durata acelei vieți foarte lungi) a activității conceptuale. Oprirea conceptualizării are loc prin suprimare, prin blocare temporară, și nu prin realizarea naturii adevărate a tuturor lucrurilor.

(B) Dezvoltarea aversiunii față de Samsara prin contemplarea defectelor sale

Această secțiune este prezentată prin explicații scurte și mai amănunțite, cu un verset final drept sumar.

Capitolul 4: Prezentarea pe scurt și în amănunt

65.

**Mărite! Devino dezgustat de Samsara,
Sursa pentru atât de multă suferință: lipsuri materiale,
Moarte, boală, îmbătrânire și așa mai departe.
Ascultă în continuare câteva dintre defectele ei.**

Regele este numit „Mărite”. Întrucât Samsara este sursa pentru atât de multă suferință: lipsa bunurilor materiale (mâncare, îmbrăcăminte, și așa mai departe), o moarte inevitabilă la sfârșit, apariții ocazionale ale bolilor, îmbătrânirea (sau dispariția vigorii tinerești) și forme de nefericire cum ar fi jalea și țipetele de durere, trebuie să dezvoltăm aversiunea față de ea. Dacă nu întoarcem spatele acestei Samsara, nu va apărea dorința de Eliberare. Autorul spune că va menționa câteva dintre defectele Samsarei, adică numai o expunere parțială, pentru a ajuta la apariția acestei atitudini de renunțare. Așadar, să fim atenți la ele. Toate defectele Samsarei nu ar putea fi niciodată enumerate, dar totuși ascultarea chiar și a unei părți dintre acestea este suficientă pentru a face ca mintea să renunțe la Samsara. Urmează prezentarea unora dintre defectele sale, în șapte subcapitole.

1. Defectul de a fi lipsit de certitudine

66.

**Tatăl cuiva devine fiu, mama cuiva devine soție.
Dușmanii devin prieteni.
Și inversul acestor situații se întâmplă.
Astfel, în Samsara nu există absolut nicio certitudine.**

Pe măsură ce un om se naște din nou și din nou, cel care a fost tatăl său poate să-i devină fiu, o mamă din trecut poate să-i devină soție, sau un dușman dintr-o viață îi poate deveni prieten într-o alta. Și inversul se poate întâmpla, când fiul cuiva îi devine tată, etc. Astfel, din moment ce în Samsara nu există nicio certitudine despre cine este dușmanul și cine este prietenul, trebuie să abandonăm atașarea față de prieteni și antipatia față de dușmani.

2. Defectul de a nu deveni niciodată satisfăcut(ă)

67.

**Fiecare a băut mai mult lapte decât cele patru oceane,
Îar în Samsara care urmează pentru o persoană obișnuită
Mai este de băut cu mult mai mult decât atât.**

În trecut, absolut orice ființă a băut mai mult lapte decât apa din cele patru oceane din cele patru direcții, deoarece nașterile în care am băut lapte sunt fără început. Cu toate acestea, mult mai mult lapte va fi băut în Samsara care urmează pentru o persoană obișnuită (prthajana), adică până când ea intră pe Calea Ārya. Aceasta pentru că Samsara nu are sfârșit pentru ființele infantile care nu au reușit să dea naștere virtuții ce „coincide cu Eliberarea”.

3. Defectul abandonării [n.t forțate a] corpului, din nou și din nou

68a.

**Grămada de oase care a aparținut fiecărei persoane
Ar egala sau chiar ar depăși muntele Meru.**

Mărimea grămezii de oase din corpurile tuturor nașterilor anterioare din Samsara ale oricărei ființe ar egala sau chiar ar depăși ca mărime muntele Meru. Mai mult, dacă nu facem eforturi pe Cale, vom avea încă și mai multe schelete de abandonat decât cele de până acum.

4. Defectul de a fi conceput¹, din nou și din nou

68b.

**Pământul nu ar fi de ajuns să ne numărăm ființele din linia maternă,
Chiar de-am folosi fărâme de pământ de mărimea fructelor de ienupăr.**

Dacă am încerca să numărăm de câte ori fiecare ființă simțitoare a fost mama noastră, mama mamei și așa mai departe, socotind cu bucățele de sol de mărimea unui fruct de ienupăr, întreg solul planetei ar fi epuizat fără ca noi să ajungem la finalul socotelii. De fapt, nici măcar nu am ajunge să socotim numărul de dați în care o singură ființă ne-a fost mamă. Mai mult, dacă nu facem eforturi pe Cale, acest număr va deveni și mai mare. Lucrul acesta este exprimat într-o sūtra, după cum urmează:

Călugări! Să presupunem că o persoană ar lua biluțe de pământ din acest mare Pământ, fiecare [n.t. biluță] având mărimea unui fruct de ienupăr, și le-ar pune una lângă alta spunând: „Aceasta este mama mea, aceasta este mama mamei mele...” Solul acestui mare Pământ, O călugări, va fi foarte repede epuizat; cu toate acestea, eu spun că nu la fel s-ar întâmpla și cu linia maternă a unei ființe umane.

5. Defectul de a oscila mereu între stările remarcabile și cele josnice

69.

**După ce a fost Śakra, demn de venerația lumii,
Cineva cade din nou pe Pământ, prin forța karmei;
Sau după ce a fost un monarh Cakravartin,
Cineva ajunge din nou în Samsara în starea de servitor.**

Din moment ce până și zeii îl venerează pe Śakra, e de la sine înțeles că este venerat și de către alții. Totuși, după ce a fost o asemenea personalitate demnă de venerația lumii, el cade din nou pe pământ ca persoană obișnuită, sau chiar în stările inferioare, prin forța karmei anterioare de tipul celei care va fi trăită în alte vieți². Poate că cineva va fi fost chiar un monarh care a învârtit roata lumii

¹ În tibetană: nying-mtsams sbyor-ba. „Concepție” se referă la momentul în care continuumul conștiinței intră în pântece.

² n.t. Pentru tipurile de karma, vezi explicația de la versetul 30.

(cakravartin), înzestrat cu cele șapte bogății prețioase¹ și conducător al celor patru continente; totuși, în circumstanțele mereu schimbătoare ale Samsarei, prin forța karmei, acea persoană poate decădea până la statutul de servitor umil, sau chiar până în stările inferioare.

Acea mare putere nu este demnă de încredere, așa cum a fost afirmat, iar scopul versetului următor este de a arăta că nici plăcerile simțurilor nu sunt demne de încredere.

70.

**După ce a trăit vreme îndelungată plăcerea giugulelii
Sânilor și șoldurilor fecioarelor celeste,
Persoana simte apoi contactul insuportabil
Cu procesele zdrobirii, tăierii și ciopârțirii din iaduri.**

După ce ne-am născut ca zeități, putem să trăim foarte mult timp plăcerile giugulelii sânilor și șoldurilor fecioarelor celeste. Apoi, prin forța karmei rele anterioare, putem să ne naștem în iaduri, unde suntem striviți între munții imenși de fier din iadul Saṃghāta, tăiați de săbii în bucăți în iadul Kāla Sūtra, și sfârtecați de arme, de ciocurile sau de ghearele unor creaturi îngrozitoare în iadurile Tāpana și Mahātāpana. În plus, trebuie să trecem prin suferințele teribile ale acestor procese devastatoare pentru mult mai mult timp decât cel petrecut cu plăcerile de dinainte.

Următorul verset arată că plăcerile oferite de zona unde locuiește cineva nu sunt demne de încredere.

71.

**Contemplă că, după experiența plăcută a solului
Care se afundă la atingerea tălpii tale
Când locuiești vreme îndelungată pe vârful muntelui Meru,
Te vor lovi din nou suferințele îngrozitoare
Ale Gropii de Foc și ale Mlaștinii cu Excremente.**

Contemplă și ține minte următoarele: cineva poate să sălășluiască pe vârful muntelui Meru, care este făcut din cele patru feluri de materiale prețioase², și are calitatea minunată de a se scufunda ușor sub presiunea pașilor, și de a se ridica din nou atunci când piciorul este ridicat³, pe perioada a mii de ani celești și totuși, chiar și după ce această plăcere, [n.t. acea ființă] trebuie să treacă din

¹ Vezi comentariul de la versetul 106.

² În tibetană: rin-po-che sna bzhi, cristal, safir, rubin și aur.

³ n.t. Descrierea se referă la tărâmurile zeilor aflate deasupra muntelui Meru.

nou prin suferințele de a se mișca scufundat până la genunchi în tăciunii aprinși ai iadului Groapă de Foc (Kukūla) și de a călători prin iadul Mlaștina cu Excremente (Kuṇapa), un loc mizerabil și putred de excremente.

Scopul versetului următor este de a ne inspira să renunțăm la plăcerile trăite în crângurile plăcerilor.

72.

**După ce s-a zbunguit prin grădinile minunate și plăcute
Și a fost ospătat de fecioare celeste,
Din nou brațele, picioarele, urechile și nasul cuiva sunt tăiate
În Pădurea copacilor cu frunzele ca săbiile.**

Putem să ședem în minunate crânguri ale plăcerilor, unde suntem „ospătați de fecioare celeste”, și suntem înconjurați și serviți de un mare număr de fete tinere. Totuși, după ce ne-am zbunguit acolo foarte mult timp, bucurându-ne de plăcerile simțurilor, mergem în iadurile Copacilor care au frunzele ca săbiile (Asipattaravana). Aceste frunze, în formă de diferite săbii ascuțite, cad atunci când sunt mișcate de vânt, tăind brațele, picioarele, urechile și nasurile. Astfel, suportăm nefericirea ca propriul corp și toate membrele sale să fie tăiate și străpunse. Mai mult,

73.

**După ce s-a odihnit în Râul Care Curge Lin,
Cu lotuși din aur și cu fecioare celeste foarte plăcute,
Din nou acea ființă cade în apa insuportabil de caustică
Și clocotindă a infernalului Râu Fără Vad.**

Înconjurați de minunate fecioare celeste, putem să ne scaldăm în râul celest numit „Cel Care Curge Lin” (Mandā Kinī), prin care susură o apă având cele opt calități¹, și care este plin cu lotuși de aur. Însă după ce am trăit foarte mult timp aceste plăceri, vom cădea în apele infernalului Râu Fără Vad (Nadī Vaitaraṇī), un râu prin care curge o apă insuportabil de caustică și de fierbinte.

După ce s-a arătat că plăcerile celor două tipuri inferioare de zei din Tărâmurile dorinței nu sunt demne de încredere, următorul verset este scris pentru a indica faptul că nici plăcerile care țin de celelalte tipuri de zei din Tărâmul Dorinței, cum ar fi Yama, etc., și nici din cele două tărâmurii superioare Tărâmului Dorinței nu sunt demne de încredere.

¹ În tibetană: chu yan-lag brgyad-dang ldan-pa, apă ce are calitățile de a fi răcoroasă, delicioasă, ușoară, fină, limpede, fără niciun miros neplăcut, și care nu face rău gâtului sau stomacului.

74.

**După ce a trăit plăcerile nemăsurate ale tărâmurilor celeste,
Și până și extazul non-atașării al lui Brahmā,
Din nou cineva trece prin suferința neîntreruptă
De a fi un vreasc în focurile din iadul Avīci.**

Plăcerile simțurilor celor din categoria de zeități Yama și cele ale ființelor celeste superioare le depășesc cu mult pe cele ale zeilor inferiori lor; iar în tărâmul lui Brahmā există extazul de a fi transcens atașarea față de obiectele simțurilor¹. Însă chiar și după atingerea unor asemenea stări, prin forța karmei non-virtuoase de tipul care este experimentat în altă viață, suntem din nou forțați să devenim vreascuri în focurile iadului Avīci²; aceasta înseamnă că suntem arși continuu și fără niciun răgaz de focuri insuportabil de fierbinți.

Mai departe se spune:

75.

**Când cineva a atins starea de Soare și Lună,
Lumina corpului său luminează întreaga lume.
Și totuși, întorcându-se din nou în întuneric,
Nici măcar mâna întinsă nu i se mai vede.**

Afirmația despre obținerea unei nașteri sub forma ființei celeste a Soarelui și a Lunii și luminarea lumii cu propriul corp urmează vorba populară, fără a face distincția între locuință (Soarele și Luna drept corpuri materiale) și locuitor (Soarele și Luna ca ființe celeste). Mai precis, lumina de la baza sălașurilor celeste ale Soarelui și Lunii este cea care luminează întreaga lume.

După ce s-a născut într-o regiune întunecată aflată între sistemele de lumi³, unde lumina Soarelui și a Lunii nu ajunge, cineva nu își poate vedea nici măcar propria mână întinsă în față.

¹ n.t. Niciuna dintre aceste stări nu este stabilă și cu adevărat durabilă, ci este doar efectul karmei pozitive contaminate, adică făcută pe baza vederii greșite a realității.

² În tibetană: nNar-med, iadul torturii neîntrerupte; vezi versetul 77.

³ n.t. În spațiul dintre sistemele solare, sau dintre galaxii; afirmația de aici se referă la nașteri cum ar fi cea ca Preta, sau într-un infern.

6. Defectul de a fi lipsit de tovarășie

76.

**Astfel fiind defectele (Samsarei),
la lampa celor trei tipuri de merit,
Pentru că intrăm singuri în întunericul infinit
Care nu este afectat de Soare sau de Lună.**

Realizând că viața este nepermanentă, că ea constă dintr-o mare varietate de stări remarcabile și josnice, și că are defectul că moartea și consecințele ei sunt inevitabile, trebuie să luăm lampa care împrăștie marea întunecime a stărilor rele de existență. Acea lumină este meritul întreit, adică al generozității, moralității și meditației, sau al corpului, vorbirii și minții.

Dacă cineva este lipsit de lumina meritului, acea persoană este lipsită de tovarăș, și trebuie să intre complet singură în întunericul infinit al celor trei stări rele care sunt „neafectate”, adică nerisipite, de lumina Soarelui sau a Lunii. Într-un asemenea întuneric numai virtutea poate servi ca tovarăș, ca salvator sau ca lampă. „Lalita Vistara” exprimă aceasta în următoarele cuvinte:

Cu excepția karmei virtuoză înfăptuite, care vine ulterior,
Nu există niciun alt tovarăș pentru lucrurile (dharmele) compuse.
Ele sunt lipsite de salvator, de familie, de prieteni și de alai.

7. Suferințele specifice trăite de cele cinci feluri de ființe

Această parte are cinci diviziuni, prima dintre ele fiind:

Suferința din iaduri

Următorul verset este scris pentru a indica numărul de iaduri în general.

77.

**Pentru ființele care săvârșesc fapte rele,
Va urma suferința perpetuă în iadurile Saṃjīva,
Kāla Sūtra, Mahātāpana, Saṃghāta,
Raurava, Avīci, și așa mai departe.**

Ființele care săvârșesc fapte greșite cu cele trei porți¹ ajung să trăiască perpetuu nefericirile iadurilor Saṃjīva, Kāla Sūtra, Saṅghāta, Raurava, Mahāraurava, Tāpana, Mahātāpana, Avīci „și așa mai departe”: celelalte iaduri, iadurile parțiale (Pratyeka Naraka), și iadurile reci.

Cei născuți în iadul Saṃjīva se înspăimântă la vederea celorlați. Apoi, orice apucă devine o armă ascuțită pe care o aruncă unii în ceilalți, retezând membre și alte părți din corp. Ei cad inconștienți la pământ, până când o voce din cer rostește: „Reînviați!” Ridicându-se din nou, ei repetă acțiunile anterioare. Fiindcă aceste ființe suferă în acest fel o durată lungă de timp, aceste ființe sunt numite saṃjīva: „cele care sunt reînviat”.

Corpurile celor născuți în Kāla Sūtra sunt însemnate de către gardienii aceluia iad cu patru, opt sau cu mai multe dungi negre, și apoi sunt tăiate în bucăți cu multe feluri de arme ascuțite. Datorită faptului că suferă în acest fel o durată lungă de timp, aceste ființe sunt numite kāla sūtra: „cele cu dungi negre”.

Gardienii din Saṅghāta adună la un loc ființele născute acolo, și le împing să treacă printre munți de forma capului caprelor, oilor și a celor asemănătoare. Zdrobite de munți, aceste ființe sunt adunate din nou și puse într-un mecanism de fier care le zdrobește ca pe trestia de zahăr, cu sângele țâșnind din fiecare deschizătură a corpului. Apoi sunt din nou adunate, doar pentru a suferi dureri îngrozitoare atunci când sunt lovite de o mulțime de bolovani de fier. Deoarece suferă în acest fel pentru o lungă perioadă de timp, aceste ființe sunt numite saṅghāta: „cele care sunt zdrobite”.

Ființele din Raurava, căutând un loc de odihnă, intră într-un sălaș de fier. Odată ajunse înăuntru, izbucnește un foc și, arse de flacăra formidabilă, ele strigă cuprinse de disperare. Fiindcă suferă în acest fel pentru o lungă perioadă de timp, aceste ființe sunt numite raurava: „cele care urlă”.

Este de la sine înțeles că în iadul Mahāraurava ființele se găsesc într-un sălaș asemănător cu cel menționat mai sus, însă având două compartimente [n.t. mai fierbinți].

Gardienii din Tāpana fierb ființele în cazane de fier umplute cu metal topit, și le prăjesc în tigăi de fier incandescent. Ele le zdrobesc cu ciocane metalice pe o suprafață incandescentă de metal, și le străpung de jos în sus cu sulite care le ies prin creștetul capului și fac să iasă flăcări din fiecare por al trupului lor. Întrucât suferă în acest fel pentru o lungă perioadă de timp, aceste ființe sunt numite tāpana: „cele care ard”.

În Mahātāpana ființele trec prin suferințele tocmai menționate, dar în plus ele sunt străpunse de tridente care le ies prin vârful capului și prin ambii umeri, și fac să iasă flăcări din fiecare por al corpului. Ele mai sunt și înfășurate în cearceafuri arzânde de fier și străpunse (pe o suprafață arzândă din oțel) de sute

¹ n.t. Corp, vorbire și minte.

de țepe, și așa mai departe. Fiindcă suferă în acest fel pentru o lungă perioadă de timp, aceste ființe sunt numite mahātāpana: „cele care ard intens”.

Șuvoaie de foc din toate direcțiile se îndreaptă asupra ființelor din Avīci, devenind o singură flacără în interiorul corpului lor. Deși se aud urletele de suferință, nu se poate face deosebire între ființe și flăcări. Pentru că suferința în această regiune este continuă și fără răgaz, regiunea este numită Avīci, „tortura neîncetată”. Pentru că suferă în acest fel o lungă perioadă de timp, aceste ființe sunt numite „cele torturate neîncetat”.

Regiunile Înconjurătoare sunt localizate pe cele patru laturi ale fiecăruia dintre cele opt mari iaduri. Fiecare dintre aceste laturi are o poartă, dincolo de care se află încă patru feluri de suferință. Prima dintre ele, Kukūlam (Groapa de Foc) se află imediat în afara porților și constă din tăciuni aprinși în care ființele se afundă până la genunchi. Aici, pielea și carnea sunt mistuite când se pune piciorul jos, și cresc la loc atunci când se ridică piciorul.

Lângă ea este Kuṇapa (Mlaștina cu excremente) o regiune plină de excremente foarte putrede și cu un miros insuportabil. Sosind acolo, ființa cade în ea și se scufundă până peste cap. În mlaștină se găsesc ființe care străpung carnea cu ciocuri extrem de ascuțite. Lângă ea se află Kṣuramārga, Poteca Umplută cu Lame Ascute, unde carnea este distrusă când se pune piciorul jos, [n.t. simțindu-se dureri insuportabile,] și se regenerează atunci când piciorul este ridicat.

În imediata vecinătate a acestei regiuni se află Asipattravana, Pădurea cu Copaci cu frunze ca săbiile. O ființă vine aici pentru a se bucura de umbra înviorătoare, dar în loc de asta e trântită la pământ atunci când cad frunzele, retezându-i-se membrele și alte părți din corp. Apoi, câini sălbatici îi apucă trupul și încep să-l devoreze. În regiunea vecină Ayaḥśālmālīvana, Pădurea de Copaci Śālmālī de fier, ființele sunt forțate să urce și să coboare din copaci. În timp ce urcă, niște spini imenși sunt îndreptați în jos, străpungându-le și ciopârțindu-le carnea. Când ființele coboară, spinii se întorc în sus. Aici se găsesc și corbi cu ciocuri de fier, care le scot ochii și îi mănâncă. Datorită asemănării tipurilor de suferințe din ele, Poteca umplută cu Lame Ascute și celelalte două regiuni sunt numărate ca o singură regiune.

Lângă acestea se află Nadī Vaitaraṇī, Râul Fără Vad, prin care curge apă [n.t. caustică și] clocotită. După ce a căzut în el, ființa este împiedicată să iasă de către niște gardieni înarmați cu sulițe, aflați pe ambele maluri. Dacă reușește totuși să iasă, ființa este forțată să stea cu spatele lipit de o suprafață de fier arzând. Gura îi este ținută deschisă cu un instrument de fier, și ființa este obligată să înghită o minge de fier arzând, sau din cupru topit. Ea trăiește această suferință o lungă perioadă de timp.

Pentru că sunt patru pe fiecare latură, aceste regiuni sunt șaisprezece la număr. „Abhidharmakośa” afirmă în capitolul 3, versetele 58-59:

Pe lângă cele opt, mai sunt încă șaisprezece (regiuni):
Tăciunii Aprinși, Mlaștina cu Excremente,
Poteca cu Lame Ascuțite, etc., și Râul.

Ființele care sunt născute în iadurile reci trăiesc suferința frigului în felul următor: cele născute în [n.t. infernul] Arbuda („având răni mari”) sunt izbite de un vânt foarte puternic și foarte rece. Întregul lor corp se contractă și devine acoperit de răni. Rănilor se crapă în [n.t. infernul] Nirabuda („acolo unde rănilor se crapă”) și corpul se micșorează și mai tare.

Numele celor din [n.t. infernurile] Ațața, Hahava și Huhuva sunt date pe baza sunetelor pe care le scot aceste ființe în timp ce sunt chinuite de frig.

Un vânt foarte puternic lovește ființele din Utpala („lotusul albastru”), făcând ca pielea lor să devină albastră și să se crape în cinci sau șase părți. În Padma („lotus”) pielea se schimbă la culoare din albastru în roșu, și se mai crapă în încă zece sau mai multe părți. În Mahāpadma („marele lotus”), pielea devine foarte roșie la culoare și se mai crapă în încă o sută de părți, sau chiar în mai multe.

Suferința iadurilor parțiale este descrisă după cum urmează: un măcelar de vaci din Rājagrha s-a născut în formă de cal ale cărui urlete de suferință umpleau aerul, în timp ce ucenicul său s-a născut sub forma unei grămezi de oase cu un miros îngrozitor, ciopârțite de corbi.

Alte experiențe similare pot fi găsite în „Avadāna” lui Sangharakṣita. Una dintre ele este povestea unui om numit Śrona, care s-a pierdut pe lângă ocean. După ce a rătăcit prin deșert o vreme, el s-a întâlnit cu o persoană care în timpul nopții trăia plăcerile oferite de un conac celestial plin cu multe bogății paradisiace, însă odată cu venirea zilei conacul dispărea și omul se prăbușea la pământ, unde trăia suferința imensă de a fi ciopârțit și mâncat de bestii înfricoșătoare. Când venea noaptea, el trăia din nou în bogățiile paradisiace. Śrona a întrebat acea persoană de ce se întâmpla astfel și a primit următorul răspuns:

„Ziua luam viața altora,
Iar noaptea contempnam și urmam virtuțile moralității.
Pentru acele fapte,
Eu primesc acum aceste fructe bune și rele.”

Mergând mai departe, el a văzut un alt om, care ziua se bucura de bogățiile paradisiace, iar noaptea era înfășurat cu totul de o căpcăună imensă care îl mânca pe etape, începând cu capul. El trăia astfel suferințe de neîndurat, iar ziua

avea aceleași experiențe plăcute ca ale ființei de mai înainte. Śrona l-a întrebat despre acestea, ca mai înainte, și a primit următorul răspuns:

„Noaptea jinduiam după sex imoral,
Ziua contemplan și urmam virtuțile moralității.
Din pricina acestor fapte,
Acum trăiesc experiența acestor fructe bune și rele.”

Astfel descriu scripturile suferința Iadurilor Parțiale.

Următoarele versete sunt prezentate cu intenția de a ilustra câteva tipuri de suferință în Iadurile Fierbinți.

78.

**Unele [ființe] sunt presate ca susanul,
Altele sunt măcinate până când devin ca făina fină.
Unele sunt tăiate în bucăți cu fierăstraie,
Iar altele sunt spintecate cu topoare îngrozitoare, cu lame ascuțite.**

Unele ființe din Saṃghāta sunt zdrobite asemenea semințelor de susan, într-o presă din fier, cu jeturi de sânge țâșnind în toate părțile. Similar, altele sunt măcinate în mori de fier arzând, până ajung o pudră la fel de fină ca făina de orez sau de cereale. În Kāla Sūtra, unele ființe sunt tăiate cu fierăstraie în flăcări, în timp ce altele sunt spintecate de topoare arzânde, având lame foarte ascuțite.

79.

**Altele sunt forțate să înghită până la refuz
Lichid arzând din fier topit.
Unele sunt trase în țeapă pe sulite
Cu ghimpi, făcute din fier încins.**

La fel, ființele din Tāpana și cele de pe malurile Râului Fără Vad au neîncetat gurile ținute deschise forțat, și sunt umplute complet cu fier topit incandescent, plin de scânteii și clocotitor. Alte ființe din Tāpana sunt trase în țeapă pe sulite ghimpate din fier încins.

80.

**Sfârtecate de câini feroși cu colți de fier,
Unele își flutură mâinile spre cer,
În timp ce alte ființe neajutorate sunt ciugulite de corbi
Cu ciocuri ascuțite din fier, și cu gheare înspăimântătoare.**

Acestea sunt câteva dintre experiențele din regiunile care înconjoară iadurile. În Pădurea cu Copaci cu Frunze ca Săbiile, câinii feroce mârâie fioros în timp ce sfârtecă trupul unei ființe cu colții lor de fier. Când încep să îi mănânce trupul, ființa își ridică mâinile spre cer, urlând de durere. Altor ființe neajutorate, cocoțate în copacii șălmali, le sunt smulși ochii și carnea de către stoluri de corbi și de alte păsări, toate cu ciocuri ascuțite de fier și cu gheare teribil de ascuțite.

81.

**Unele nu pot să mai îndure durerile atunci când le ating
Viermi și insecte de toate felurile, mii de muște parazit
Și de albine negre; ele se zvârcolesc și se vaită
Atunci când cele care le provoacă răni grave le și devorează.**

Unele nu pot îndura senzația de a fi atinse de viermii din interiorul corpurilor lor, și pe dinafară de insecte de toate felurile, formele și culorile, și de mii de muște parazit și de albine negre. Ele sunt devorate de către cele care le provoacă răni grave și, incapabile să rămână nemișcate, se zvârcolesc și se vaită. Acestea sunt suferințele ladului învecinat.

82.

**Unele aflate în grămezi de zgură arzândă
Sunt arse fără încetare, cu gurile mereu căscate.
Unele sunt fierte cu capul în jos, în cazane mari,
Asemenea chiftelelor de orez.**

Gardienii din Tăpana ard ființele fără încetare, o durată foarte lungă de timp, într-o grămadă arzândă din zgură de fier. Aceste ființe sunt arse atât de grav încât gurile lor se cască; într-adevăr, ele nu mai au putere decât să își deschidă gurile.

Unele sunt fierte, cu capul în jos, în cazane fierbinți umplute cu apă caustică. Azvârlite în sus și în jos, ele arată ca niște chiftele de orez presat puse într-un vas cu apă clocotită.

Suferințele marilor iaduri fiind astfel descrise, pe scurt și aproximativ, versetul următor este menit să stârnească frica în cei care trăiesc într-un mod ce le va cauza nașterea acolo.

83.

**Acei răufăcători care sunt ținuți în afara iadurilor
Numai până când suflarea le va înceta,
Trebuie că au o natură dură ca diamantul
Dacă nu se înfricoșează într-o mie de feluri
După ce au auzit de suferințele nemăsurate ale iadurilor.**

Răufăcătorii [, adică cei] care au produs karma ce va genera cu siguranță experiențele iadurilor¹, sunt separați de acea suferință numai de perioada care le mai rămâne până când se va opri procesul respirației, din moment ce imediat după ultima respirație se intră în următoarea stare de existență. Astfel, orice persoană care, deși a auzit de suferințele nemăsurate ale iadurilor așa cum au fost descrise mai sus, nu devine înfricoșată într-o mie (adică în foarte multe) feluri și mintea sa nu este îngrozită, sau corpul său nu pare gata să explodeze, atunci cu siguranță are un corp și o minte dure ca diamantul. Altfel, ar fi cu siguranță îngrozită.

Motivul pentru aceasta este scris în următorul verset.

84.

**Dacă până și vederea figurilor unor statui,
Reamintirea, citirea sau auzirea de iaduri
Stârnesc spaimă, ce să mai spunem despre
Experimentarea acestei maturări îngrozitoare²?**

Dacă a vedea reprezentări ale iadurilor, a ne reaminti experiențele anterioare, sau a auzi de ele de la alții, a citi în scripturi despre asemenea experiențe sau a vedea figuri ale lor făcute din lut și așa mai departe, toate stârnesc frica, atunci nu mai e nevoie să vorbim despre frica ce însoțește experiența efectivă a acestor maturări îngrozitoare.

Suferința din iaduri nu este peste tot aceeași; de aceea, următorul verset este scris pentru a arăta că iadurile inferioare conțin suferință de intensitate tot mai mare, și că cel mai îngrozitor dintre toate este Avīci.

¹ n.t. Adică renașterea în iaduri.

² n.t. Maturare a rezultatelor acțiunilor malefice realizate.

85.

Așa cum dispariția jinduirii

Este cea mai presus dintre toate plăcerile,

Așa și suferința din iadul Avīci

Este cea mai teribilă dintre toate suferințele.

Dintre toate plăcerile, nu există niciuna mai înaltă decât extazul Eliberării, care este încetarea totală a dorinței pentru cele Trei Tărâmur¹. Astfel, acest extaz este cel mai mare, adică cel suprem. În același fel, iadul Avīci este cel mai mare și mai înspăimântător dintre toate suferințele care rezultă din non-virtute.

Cât de mare este suferința în iaduri? Versetul următor este scris pentru a spune că nu există nimic în lumea oamenilor care să se poată compara cu ea.

86.

Suferința de aici, de a fi împuns timp de o zi întreagă

De trei sute de sulite aruncate cu toată puterea, [n.t. repetat și neîncetat,]

Nu egalează și nici măcar nu se apropie de o fărâmbă

Din cea mai mică suferință din iaduri.

Suferința de aici, din tărâmul oamenilor, de a sta dezbrăcat și de a fi împuns cu cea mai mare forță posibilă de trei sute de sulite deodată, și asta pe perioada unei zile întregi, nici măcar nu aproximează vag cea mai mică dintre suferințele iadurilor, cum ar fi cea din Iadurile Parțiale, și nici nu egalează o fărâmbă din această suferință, cum ar fi a suta sau a mia parte din ea.

Cât de mult timp trebuie să fie trăite aceste suferințe? „Abhidharmakośa” explică lungimea vieții ființelor din fiecare iad în capitolul 3, versetele 82-83, după cum urmează:

În cele șase (iaduri), Saṃjīva, etc.,

O zi întreagă este echivalentă cu cea a zeilor [din Tărâmul] Dorinței;

Astfel, [durata] vieților lor este asemănătoare cu cea ale zeilor dorinței.

În Mahātāpana, [n.t. ziua] este o jumătate [de kalpa].

În Avīci, [n.t. ziua] este o kalpa medie.

Această afirmație generală fiind făcută,

¹ n.t. În sanscrită: Trailokya, tripla lume. Tărâmul Dorinței, Tărâmul Formei și Tărâmul Fără Formă.

87.

**Deși suferința atât de imposibil de îndurat
Va fi suportată chiar și pentru un miliard de ere,
Ființa nu va fi eliberată din acea viață
Până când non-virtutea nu va fi epuizată.**

Am putea trăi experiența celei mai teribile suferințe, în felurile tocmai descrise, chiar și un miliard de ere. Totuși, până când cauza (adică non-virtutea) nu este epuizată, nu vom fi niciodată eliberați din acea viață, deoarece karma a cărei experiență o avem în iaduri are o mare forță.¹

Versetul următor afirmă că, din moment ce suferința din iaduri (descrisă mai sus) apare din non-virtute, această cauză trebuie abandonată.

88.

**Semințele acestor [suferințe care sunt] fructele non-virtuții,
Sunt faptele greșite ale corpului, vorbirii și minții.
Trebuie să te străduiești din toate puterile pentru a preveni,
Prin orice mijloace, chiar și cea mai mică apariție a lor.**

Semințele suferințelor din iaduri, adică rezultatele non-virtuții, sunt faptele greșite ale corpului (cum ar fi luarea vieților), vorbirii (cum ar fi rostirea de neadevăruri) și minții (cum ar fi poftirea). Tu, O Rege, trebuie să previi prin orice mijloace posibile săvârșirea până și în cel mai mic grad a acestor trei genuri de fapte greșite. În acest scop, străduiește-te cu toată puterea pe care o ai.

Suferința animalelor

Versetul următor este afirmat într-un sens general.

89.

**O naștere ca animal are suferințe de multe feluri:
Acelea de a fi ucis, legat, bătut și așa mai departe.
Cea mai îngrozitoare soartă, aceea de a se mânca unii pe alții,
Îi așteaptă pe cei care au abandonat virtutea care aduce pacea.**

¹ n.t. Chiar dacă iadul respectiv este distrus cu totul, dacă non-virtutea ființei nu este epuizată, ființa este aruncată imediat în alt iad similar cu primul, și tot așa până când karma ei negativă este epuizată.

Din moment ce animalele, spre deosebire de oameni, nu merg în picioare ci oarecum aplecate, ele sunt numite „cele care merg aplecat” (tiryak). Ființele din acea stare de existență sunt ucise de oameni și de alte ființe, legate cu frânghii și cu altele asemenea, bătute cu bice și cu altele, și la modul general trăiesc vătămări nesfârșite, atât din partea ființelor umane cât și din partea ființelor non-umane.

Animalele au evitat virtutea care aduce pacea (adică Nirvana), cum ar fi cea care „coincide cu discernământul absolut” (nirvedha bhāgīya), însemnând că ele nu sunt potrivite pentru a genera asemenea virtuți. Și pentru că în mediul lor animalele seucid inevitabil unele pe altele pentru hrană, această soartă este numită „cea mai groaznică” [n.t. din lumea animală].

Următorul verset se referă la anumite tipuri de suferință ca animal.

90.

**Unele [animale] sunt omorâte pentru perle sau lână,
Oase, carne sau piele. Altele, neajutorate,
Sunt chinuite cu lovituri de picioare,
Cu pumni, bice, cârlige și toiege.**

Unele animale sunt ucise pentru perle, unele pentru lână, și unele cum ar fi elefanții, pentru oasele lor. Unele, de exemplu căprioara sălbatică, sunt ucise pentru carnea lor iar altele, cum ar fi leopardii, pentru blana lor. Alte animale, proprietatea neajutorată a zeilor și a oamenilor, cum ar fi caii, bivolii, măgarii, elefanții și boii, suferă nefericirea abuzului, fiind loviți cu picioarele, cu pumnii, cu bicele, cu cârligele și cu bețele.

Suferința fantomelor flămânde (Preta)

În general,

91.

**Printre preta există o suferință neîncetată,
Cauzată de lipsa lucrurilor materiale.
Ele trec prin cea mai teribilă suferință
Generată de frică, durere, foame, sete, frig și arșiță.**

Pe scurt, cineva care se naște ca preta trebuie să treacă prin suferințe neîncetate cauzate de lipsa totală a lucrurilor materiale. Termenul „neîncetat” înseamnă aici că din moment ce nu există nicio posibilitate de a obține lucruri materiale, o asemenea suferință nu poate fi ușurată.

Ne putem întreba ce fel de suferință este aceasta. Este o nefericire teribilă, creată de foame, de sete, de frig iarna și de arșiță vara. Este teama creată de fuga de colo-colo, în căutarea hranei și a băuturii, și frica inspirată de vederea persoanelor care mânuiesc săbii¹ și altele asemenea lor.

Pentru a arăta unele tipuri specifice de suferință, următorul verset se referă la cele ale foamei și setei.

92.

**Unele, cu gurile cât gaura acului de cusut
Și cu stomacurile de mărimea munților,
Sunt chinuite de foame,
Însă nu pot să mănânce nici măcar cea mai mică părtică
Dintr-o mizerie sau dintr-un excrement aruncat.**

Fiind atât de greu să umple un stomac de mărimea unui munte atunci când au o gură mică cât gaura unui ac de cusut, acești preta sunt chinuiți [mereu] de foame. Chiar dacă ar găsi vreo mizerie aruncată de cineva, cum ar fi urina sau excrementele, ei nu ar putea să o mănânce, pentru că gurile lor sunt foarte mici.

Următorul verset descrie urâtenia corpurilor de preta, și faptul că gurile lor sunt în flăcări.

93.

**Unele sunt despuiate, numai piele și os,
Asemenea vârfului uscat al unui palmier.
Altele au guri care ard noaptea cu flăcări mari,
Iar drept mâncare ele înghit nisip, care le cade în guri.**

Corpurile unor preta sunt descărnate, fiind numai piele și os. Ele nu au haine, deci sunt despuiate, iar înfățișarea lor este ca vârful unui palmier uscat și decojit.

Unele scot flăcări din gură în fiecare noapte, deși nu și în timpul zilei; nisipul fierbinte, care le cade în guri, le servește drept hrană.

Următorul verset ilustrează suferințele specifice ale categoriilor inferioare de preta.

¹ n.t. Chiar dacă nu mânuiesc săbii, acelor preta li se pare oricum că mânuiesc săbii, așa cum râurile și oceanele li se par secate, și copacii li se par complet uscați.

94.

**Cele din clasele inferioare nu pot găsi nici măcar mizerii,
Cum ar fi puroiul, excrementele, sângele sau altele asemenea.
Ele se atacă unele pe altele,
Mâncând puroi din glandele ce le supurează în gâtlej.**

Unele preta aparțin unei clase inferioare, ceea ce înseamnă că sunt extrem de nenorocite. Ele nu sunt capabile să găsească nici măcar puroi, excremente, sânge și alte mizerii de acest fel, și cu atât mai puțin ceva apetisant. Mai mult, atunci când se văd unele pe altele, se înfurie și se atacă reciproc, lovindu-se cu băte. Ele își contractă glandele din gât, care încep să supureze, și pentru supraviețuire mănâncă puroiul care se prelinge din ele.

Următorul verset este scris pentru a ilustra câteva alte feluri de suferință trăite de preta.

95.

**Vara, până și Luna li se pare fierbinte,
În timp ce iarna Soarele li se pare rece.
La simpla lor privire, copacii se golesc de fructe,
Iar râurile seacă.**

Vara, până și Luna le produce senzația de dogoare acestor categorii inferioare de preta, în timp ce iarna până și Soarele li se pare rece, atât de mare este suferința lor din cauza arșiței și a frigului. Mai mult, până și copacii plini de fructe coapte și atrăgătoare, cu ramurile îndoite sub propria greutate, le par uscați și goi atunci când îi privesc. Râurile, deși pline cu apa ce posedă cele opt calități excelente, li se par secate sau pline cu zgură arzândă, și cu mari cantități de mizerie infestată cu viermi.

Cât timp trăiesc ele aceste suferințe?

96.

**Trecând prin suferințe neîncetate,
Și strâns legate de lanțurile karmice ale faptelor lor rele,
Unele nu mor cinci mii sau chiar zece mii de ani.**

„Neîncetat” înseamnă că aceste ființe trec prin suferințe neîntrerupte. Unele, care trăiesc o viață întregă, nu mor timp de 5.000 sau chiar 10.000 de ani umani, deși nu sunt capabile să găsească mâncare și băutură etc., pentru că sunt legate strâns cu lanțurile karmice ale faptelor lor rele.

Ne putem întreba care sunt cauzele pentru care cineva trăiește această suferință.

97.

Cauza pentru gustul unic al acestor suferințe

Atât de diverse ale duhurilor

Este desfătarea ființei în avariția nemăsurată.

Buddha a declarat zgârcenia

Ca fiind dezonorantă, josnică.

Toate felurile de nefericire pe care le trăiesc preta, adică foamea, setea și celelalte menționate mai sus, sunt identice prin faptul că ele constituie suferință. Astfel, se spune despre ele că „au același gust” (eka rasa). Cauza lor este desfătarea în zgârcenie, adică avariția din obișnuință. Mai mult, Buddha a declarat că zgârcenia este dezonorantă, josnică, însemnând că este o non-virtute puternică. „Saṃcaya Gāthā” afirmă:

Un zgârcit va renaște în starea de preta sau,
Dacă va renaște ca om, atunci va fi foarte sărac¹.

Suferințele zeităților

98.

Mai mare decât plăcerile ființelor celeste

Este suferința morții lor.

După ce a contemplat aceasta,

Cel virtuos nu jinduiește după tărâmurile celeste trecătoare.

Deși în tărâmurile celeste ale zeilor dorinței există plăceri mari, constând în desfătarea simțurilor, suferința ce apare cu ocazia morții lor depășește cu mult acea plăcere. Așa cum explică o scriptură:

„Vai! Grădina cu felurite calești
Vai! Râul care curge lin
Vai! Zeiții cu mintea atât de frumoasă!”
Plângând astfel, ele cad pe pământ.

Cu o asemenea contemplare, virtușii, înzestrați cu reflecție și înțelegere, nu jinduesc după plăcerile tărâmurilor celeste, pentru că până și aceste plăceri se vor sfârși până la urmă, și de aceea nu au o valoare durabilă.

¹ n.t. Vezi „Prajñapāramita Sūtra în 8.000 de versete”, cap. XXXI, pe aceeași pagină web cu această traducere.

Ne putem întreba: „Cum se face că zeitățile trăiesc suferința în momentul morții, dacă ele iau naștere în mod miraculos și nu suferă nicio vătămare mortală?” Versetul următor arată că, deși nu există suferință fizică, zeitățile trec prin suferințe mentale extrem de mari atunci când văd semnele prevestitoare ale morții lor.

99.

**Înfățișarea corpului îi devine neatractivă,
Zeitetea simte antipatie pentru tronul său,
Ghirlandele i se ofilesc, îmbrăcămintea ei capătă miros,
Și corpul îi este murdar, ca niciodată până atunci [n.t. în acea viață].**

100.

**Acestea sunt cele cinci semne prevestitoare
Ce însoțesc moartea în tărâmurile celeste.
Ele apar pentru zeități
Într-un mod asemănător semnelor morții
Pentru pământenii care sunt pe cale să moară.**

Pe măsură ce o zeitete se apropie de momentul morții, aspectul frumos al corpului său pălește, și devine neatrăgător. Zeiteteii începe să nu-i mai placă să stea pe tronul său, iar ghirlandele de flori care o împodobesc încep să se ofilească. Hainele sale capătă un miros neplăcut, și corpul îi devine murdar, ceea ce nu s-a mai întâmplat până atunci [n.t. în acea viață]. Aceste cinci lucruri sunt semnele prevestitoare care însoțesc moartea zeităților din tărâmurile celeste, și apariția acestora le provoacă o mare nefericire. Ele sunt ca semnul contractării nasului și al „mirosului lui Yama”, care însoțesc moartea [n.t. unor] oameni de pe Pământ.

Suferința de acest fel, care le însoțește moartea, nu este singura suferință pe care o trăiesc zeitățile. Versetul următor afirmă că, după moarte, zeitățile sunt puse în fața suferinței stărilor rele.

101.

**Dacă după moartea în tărâmurile celeste
Nu mai rămâne nicio virtute,
Ființa intră neajutorată în starea de animal,
De preta, sau de ființă din infern.**

Dacă cineva care moare în tărâmurile celeste nu mai are virtute rămasă (care să îi permită să renască în stările superioare) atunci, incapabilă să mai rămână în

aceste stări, persoana va cădea într-una dintre cele trei stări: de animal, de preta sau de ființă din infern, și va trăi suferința respectivă.

Suferința semizeilor (Asura)

102.

**Asurașii, prin dușmănia lor naturală față de gloria zeităților,
Au mari suferințe mentale.
Deși inteligenți, ei nu pot vedea Adevărul,
Datorită blocajului dat de starea lor de existență.**

Datorită mării lor mândrii, Asurașii¹ simt în mod natural o puternică dușmănie față de gloria zeităților². Această intoleranță le cauzează mari suferințe mentale, deoarece invidia este foarte deranjantă pentru minte.

Acești asura suferă și din cauză că se luptă cu zeitățile, momente în care trupurile lor sunt tăiate și ciopârțite. Și deși sunt capabili să distingă virtutea de acțiunile rele, ei nu pot să obțină realizarea Adevărului, un blocaj caracteristic tuturor ființelor care se nasc în această stare, și care este o maturizare specifică și unică a karmei lor.

Unele comentarii spun că nașterea ca asura este una proiectată (ākṣipta)³ de karme non-virtuoase și împlinită (paripūrṇa)⁴ de karme virtuozose. Totuși, Ārya Asanga a declarat că, deoarece asurașii sunt ființe de forma zeilor, această stare de existență este proiectată de o karma virtuoză.

După ce au fost explicate astfel defectele Samsarei, versetul următor cu rol de concluzie este scris pentru a produce o senzație de antipatie față de ea.

¹ În tibetană: lha ma-yin, semizeii, ființe supraumane cărora le lipsește splendoarea zeilor, pe care îi invidiază și cu care sunt mereu în conflict.

² n.t. Această glorie sau splendoare este mare numai prin comparație cu cea a Asurașilor, și nu este comparabilă cu splendoarea unui Arhat sau Bodhisattva. Deși este nepermanentă și relativ redusă, gloria zeilor pare mare pentru Asurași, față de starea în care se află ei.

³ În tibetană: 'phen-byed-kyi las, karma „proiectoare”.

⁴ În tibetană: rdzogs-byed-kyi las, karma „împlinitoare”.

Concluzia

103.

Samsara fiind astfel, nu există naștere favorabilă,

Nici între zei, nici între oameni,

Nici între ființele din infernuri, preta sau animale.

Nașterea trebuie cunoscută drept un vas umplut cu multă suferință.

Deoarece Samsara este compusă din defectele explicate mai sus, nu există naștere, printre niciun fel de ființe, fie zeități, fie oameni, ș.a.m.d., care să fie favorabilă. Nașterea trebuie înțeleasă ca vasul sau baza pentru multe tipuri de suferință, cum ar fi „suferința relațiilor apropiate”, și așa mai departe.

(C) Urmarea Căii, după ce am contemplat virtuțile Nirvanei

Această parte are două capitole, primul fiind despre ceea ce este comun tuturor vehiculelor.

Capitolul 5: Ceea ce este comun tuturor vehiculelor

Prima dintre cele două secțiuni ale acestui capitol ilustrează că Nirvana are virtuți care o fac un lucru ce trebuie dobândit.

1. Ilustrarea virtuților care fac Nirvana un lucru ce trebuie dobândit

Următorul verset este scris pentru a ne inspira să ne străduim pentru obținerea Nirvanei, odată ce am generat, așa cum a fost explicat mai sus, o nemulțumire sinceră față de lume.

104.

**Chiar dacă propriul cap sau hainele ne-ar lua foc dintr-odată,
Nu trebuie să ne ocupăm de stingerea lor,
Ci să facem eforturi pentru a pune capăt renașterilor.
Niciun scop nu e mai presus de acesta.**

Dacă propriul cap sau hainele ne-ar lua foc din senin, noi am încerca repede să stingem flăcările, deoarece ne-ar putea distruge o parte a corpului sau chiar viața. Cu toate acestea, un om înțelept, cunoscând defectele Samsarei, va abandona orice efort de a stinge focul și, fără nicio considerație pentru viață sau pentru propriul corp, s-ar strădui să pună capăt renașterii. Aceasta deoarece pentru o ființă nu există niciun scop mai înalt decât sfârșitul renașterilor.

Cum poate fi obținută oprirea renașterilor? Următorul verset este scris pentru a ilustra că este obținută prin cele Trei Antrenamente Prețioase.

105.

**Prin moralitate, înțelepciune și dhyāna,
Trebuie să obținem Nirvana,
Starea imaculată de pace și de supunere [a minții]:
Fără vârstă, fără moarte, eternă
Și lipsită de pământ, de apă, de foc, de aer, de Soare și de Lună.**

Pe scurt, Nirvana este obținută cu ajutorul celor Trei Antrenamente: moralitatea, înțelepciunea și dhyāna, menționate mai sus.

Nirvana este de două feluri: cea „fără rest” (niravaśeṣa) și cea „cu rest” (sāvaśeṣa). Prima dintre ele este numită „pace” pentru că toate agregatele impure au încetat. Cea de-a doua se numește „supunere” deoarece constituie pacificarea sau liniștirea funcțiilor. Din moment ce ambele sunt lipsite de agitația perturbărilor mentale, ele sunt „imaculate”. Suntem „fără vârstă” deoarece nu mai are loc procesul îmbătrânirii, și „fără moarte” deoarece forța vitală nu mai este supusă schimbării. Nirvana este „eternă” pentru că nu se termină niciodată.

Pentru a distinge această eliberare de ceea ce unii non-buddhiști susțin că are culoarea zăpezii, a unei scoici, a laptelui prins, a ceții sau a unei perle, și forma unei umbrele albe, acest verset afirmă că trebuie să obținem starea „lipsită de pământ, apă, foc, aer¹, Soare și Lună”.

2. Instrucțiuni pentru acumularea de cauze pentru Nirvana

Această secțiune are șapte părți, dintre care prima se referă la cele Șapte Membre ale Trezirii (saptabodhyaṅga). Versetul următor este scris pentru a descrie dharmele care, odată obținute, duc la atingerea Nirvanei.

Cele șapte membre ale Trezirii

106.

**Reamintirea (sau conștiența), înțelepciunea, efortul, bucuria,
Agilitatea extremă, Samādhi și echilibrul mental:
Acestea șapte sunt Membrele Trezirii,
Colecția de virtuți care duc la obținerea Nirvanei.**

¹ n.t. Adică de cele patru elemente fundamentale (apărute dependent și ele). Spațiul se consideră în unele contexte ca fiind al cincilea element.

„Reamintirea” (smṛti) înseamnă a nu uita obiectele atenției: Adevărurile. „Înțelepciunea” (prajñā) înseamnă discernământul amănunțit al dharmelor. „Efortul” sau vigoarea (vīrya) este o desfătare în virtute, iar „bucuria” (prīti) este o stare de satisfacție mentală tot față de virtute. „Agilitatea extremă” (prasrabdhi) este o condiție bună a corpului și a minții. A șasea este Samādhi. „Echilibrul mental” (upekṣa) este o stare naturală și relaxată în care „întunecarea” și „excitarea” mentală sunt absente. Mai mult, toate acestea trebuie înțelese ca având loc cu ocazia Căii Vederii (darśanamārga).

Ele sunt numite „Membrele Trezirii” deoarece sunt membrele acelei Treziri care constă din Calea Vederii.

În ce sens constituie ele Membrele Trezirii Căii Vederii? Scriptura „Mahāyāna Sūtralaṃkāra” explică în capitolul 18, versetul 63, după cum urmează:

Membrul esenței, membrul sprijinului,
Și al treilea este membrul perseverenței.
Al patrulea este membrul beneficiilor,
În timp ce ultimele trei sunt membrele non-suferinței.

Reamintirea

Reamintirea este membrul de sprijin (niśraya) pentru Trezirea de pe Calea Vederii pentru că, prin păstrarea unei stări de reamintire, dharmele virtuozitate sunt împiedicate să degenereze, deoarece sunt reiterate constant în minte. Fiindcă permite cuiva să realizeze obiectele care nu au fost încă realizate, reamintirea este asemenea roții prețioase (cakratna) care permite cuiva să cucerească pământuri necucerite. Din nou, în „Sūtralaṃkāra”, capitolul 18, versetul 58:

Pentru a cuceri obiectele necucerite ale cunoașterii,
Practică întotdeauna reamintirea.

Înțelepciunea (discernământul dharmelor)

Înțelepciunea este membrul esenței (svabhāva) deoarece aceasta este natura esențială a Căii Vederii. Înțelepciunea este ca elefantul (hastiratna) care își distruge inamicul, pentru că ea înfrânge conceptualizările care înțeleg în mod greșit existența unui sine real și a entităților reale („Sūtralaṃkāra”, capitolul 18, versetul 59):

Prin acest discernământ
Toate semnele conceptualizării sunt distruse.

Efortul sau vigoarea

Efortul este membrul perseverenței (niryāṇa), deoarece permite cuiva să continue până când este atins scopul. Este asemenea calului suprem (aśvaratna) care duce pe cineva în ținutul înconjurat de marele ocean, prin aceea că produce repede obținerea cunoașterii supranormale (abhijñā). „Sūtralaṃkāra”, capitolul 18, tot versetul 59:

Acest efort este îndreptat
Către o realizare rapidă.

Bucuria

Bucuria este membrul-beneficiu (anuśaṃsa) deoarece aduce ușurare minții. Ea cauzează încântare, așa cum o face strălucirea nestematelor (maṇiratna) pentru un rege. „Sūtralaṃkāra”, capitolul 18, tot versetul 59:

... și cu sporirea luminii Dharmei,
Bucuria se dezvoltă constant.

Agilitatea extremă

Agilitatea extremă este „membrul prin care cineva nu își asumă nicio stare de perturbare mentală”, deoarece ea distruge cauza suferințelor mentale; concret, [ea distruge] toate stările vătămătoare (dauṣṭulya) ale corpului, vorbirii și minții. Această agilitate este asemenea reginei (strīratna) care face ca regele să trăiască extazul. „Sūtralaṃkāra”, capitolul 18, versetul 60:

Deoarece eliberează de toate obstacolele,
Extazul se obține prin agilitatea extremă.

Samādhi

Samādhi este „membrul în care nu apare nicio perturbare mentală”, pentru că în această stare devenim eliberați de astfel de suferințe. Samādhi este

asemenea ministrului regelui (gr̥hapati), deoarece îndeplinește toate scopurile dorite. „Sūtralaṃkāra”, capitolul 18, tot versetul 60:

Samādhi face ca cineva
Să obțină rezultatele dorite.

Ecuanimitatea

Ecuanimitatea (sau vederea nediferențiată) este prin natura sa o stare de absență a perturbărilor mentale, deoarece natura sa este de a fi lipsită de toate perturbările cum ar fi lăcomia și suferința mentală. Ecuanimitatea este asemenea comandantului militar (pariṇāyaka ratna) care aranjează cele patru divizii ale forțelor militare, ce rămân desfășurate așa cum dorește el. „Sūtralaṃkāra”, capitolul 18, versetul 61:

Prin echilibru mental, cineva rămâne
Peste tot așa cum dorește.

Aceste șapte reprezintă colecția de cauze virtuozitate care duc la atingerea Nirvanei, și de aceea trebuie să fie urmate.

Uniunea dintre Śamathā și Vipāśyanā

Următorul verset este scris pentru a arăta că Nirvana este obținută prin uniunea dintre Śamathā¹ și Vipāśyanā².

107.

Nu poate exista dhyāna fără înțelepciune;

Nu poate exista înțelepciune fără dhyāna.

Persoana ce le posedă pe amândouă

Reduce oceanul existenței

La mărimea unei urme lăsată de copita unui taur.

Fără înțelepciunea care înțelege corect însușirile individuale și generale ale dharmelor, nu putem să facem să apară dhyānele³. Aceasta pentru că

¹ În tibetană: zhi-gnas, literalmente „starea liniștită sau netulburată”.

² În tibetană: lhag-mthong, literalmente „reflecție profundă”.

³ Conform versetului 41.

înțelepciunea care este lipsită de îndoieli retează toate ideile superflue despre obiectele cunoașterii, și fixează cu ușurință mintea asupra obiectului meditației.

Mai departe, nu există înțelepciune (care este cunoaștere adevărată și exactă) fără dhyāna, deoarece a fost afirmat că cunoașterea adevărată și exactă apare atunci când mintea este perfect calmă.

Orice yoghin care posedă atât dhyāna (concentrarea unidirecțională a minții focalizată către un anumit obiect al meditației) cât și înțelepciunea (care este cunoașterea adevărată și exactă) reduce oceanul existenței la cantitatea de apă din urma copitei unui taur; aceasta fie pentru că el poate să-l sece repede, fie pentru că poate să-l traverseze repede.

În acest context, prin „înțelepciune[-cunoaștere]” se înțelege realizarea lipsei de natură proprie a ființelor și a dharmelor, deoarece nicio altă înțelepciune nu are puterea de a reteza rădăcinile existenței. Înțelepciunea fără dhyāna nu este fermă, și de aceea nu are puterea de a eradica suferințele și perturbările mentale. La fel, dhyāna fără înțelepciune poate doar suprima manifestarea efectivă a problemelor mentale, însă nu le poate elimina semințele. Așadar, calea Śamathā (calmul mental desăvârșit) și Vipāśyanā (reflecția și înțelegerea directă) în uniune este cea care duce la realizarea Nirvanei. Dintre acestea, Vipāśyanā este de o mai mare importanță decât Śamathā, deoarece se afirmă într-o stotra (imn de laudă):

Pentru persoana care nu este înclinată către învățăturile Tale¹,
Orbită de ignoranță, suferința va apărea din nou,
Și existența va fi prelungită,
Deși ea ar putea să atingă chiar și vârful suprem al existenței (bhavāgra)².

Și mai departe:

Deși un adept al învățăturilor Tale
Încă trebuie să obțină stadiul efectiv de dhyāna,
Totuși el întoarce existențele viitoare³,
Chiar dacă demonii se uită la el.

¹ n.t. Aici este vorba despre Divinul Buddha.

² n.t. Chiar dacă printr-un complex de factori favorabili acea ființă ar trăi o vreme în cea mai minunată naștere din întreaga existență, obținută în urma unor meditații de suprimare temporară a activităților mentale, totuși ea va cădea din nou și va suferi în continuare, mereu, cât timp nu va înțelege și nu va aplica învățăturile care îi explică în ce mod să procedeze pentru a sfârși definitiv cu suferința, deoarece tendințele latente nu sunt eliminate prin Śamathā.

³ n.t. Se eliberează de nașterile determinate de forța karmei.

Astfel, cei care doresc Eliberarea trebuie mai întâi să se străduiască să obțină puterea mentală a Śamathei și apoi să se străduiască, cu înțelepciunea discriminativă, în yoga meditației asupra celor două aspecte ale naturii lipsite de sine; ultimul stadiu începe cu practica „reamintirii bine stabilite” (smṛtyupasthāna). Meditația separată de înțelepciunea discriminativă este numai o liniștire a minții, care nu servește nici măcar la eliberarea cuiva de atașările lumești, și cu atât mai puțin la a-l duce la Eliberare.

Evitarea subiectelor nedemne de a fi analizate, și urmărirea înțelegerii apariției dependente

Următorul verset este scris pentru a descuraja contemplarea subiectelor nedemne de analizat, care sunt obstacole pentru viziunea corectă și pentru Calea care duce la Nirvana.

108.

Nu trebuie să contemplăm

Ceea ce a declarat Cel Asemenea Soarelui

Ca fiind cele Paisprezece (Vederi) Neexpuse,

Pentru că mintea nu va fi pacificată prin ele.

Cele Paisprezece Vederi Neexpuse (avyākṛtadṛṣṭi), așa cum a fost afirmat în „Dīrghāgama” de către Cel Asemenea Soarelui (adică Mărețul Buddha) sunt după cum urmează:

1. cele patru bazate pe trecut: că sinele și lumea sunt eterne (śāsvata), neeterne, ambele sau niciuna;

2. cele patru bazate pe viitor: că sinele și lumea au un sfârșit (antavān), nu au sfârșit, ambele sau niciuna;

3. cele patru bazate pe Nirvana: că Tathāgata continuă să existe după moartea sa, că nu continuă să existe, că atât va exista cât și nu va exista, sau că nici nu va exista și nici nu se va opri din a exista, și

4. cele două bazate pe corp și pe suflet („suflet” și „sine” fiind sinonime în acest caz): că sufletul și corpul sunt același lucru, sau că sunt diferite.

Ne putem întreba de ce aceste vederi sunt numite „neexpuse”. Întrebat aceste lucruri de către anumiți asceți non-buddhiști, Tathāgata a realizat că premisa lor fundamentală este credința într-un sine permanent¹. Înțelegând atât

¹ n.t. Acei asceți non-buddhiști tratează sinele, Samsara, Nirvana, Buddha etc., ca fiind existente cu adevărat, și pe această bază greșită pun cele paisprezece întrebări. Însă

că ar fi incorect să aplice atributele de a fi etern sau non-etern, etc. unei substanțe non-existente, cât și că nu ar servi la nimic bun să infirme existența sinelui, El nu le-a dat niciun răspuns. Din acest motiv, aceste vederi sunt numite „cele neexpuse”.

O altă explicație ar fi că acest „sine” este persoana pusă pe seama agregatelor și că „lumea” este chiar cele cinci agregate. Din moment ce acestea două apar în dependență, ele sunt lipsite de o natură existentă de la sine, și de aceea nu pot obține statutul de a fi eterne, non-eterne, și așa mai departe. Așa cum afirmă scriptura:

Ceea ce apare în dependență
Este, în însăși esența sa, pace.

Obiectele acestor vederi nu sunt așadar ceva ce poate fi descris ca etern, non-etern, impermanent, și așa mai departe. Buddha nu le-a declarat ca nefiind existente prin sine însele, deoarece nu i-a considerat pe acei non-buddhiști vase potrivite pentru „cel mai profund înțeles”. Din toate aceste motive, se spune că aceste vederi sunt neexpuse. Așa cum scrie în „Ratnāvalī”, capitolul 1, versetele 73-74:

Atunci când a fost întrebat dacă lumea are un sfârșit,
Jina a rămas tăcut deoarece
Nu ar fi prezentat învățătura profundă
Ființelor care nu erau vase potrivite.

Înțelepții au realizat că Divinul Buddha
Este atotcunoscător (sau omniscient).¹

Nu trebuie să contemplăm vederi ca cele tocmai prezentate, deoarece numai lucrurile care pot fi contemplate în mod corect și cu rezultate benefice merită să fie luate în considerare. Din moment ce ele presupun [n.t. ca existent] ceva non-existent, nu putem contempla aceste întrebări. Dacă le analizăm, ajungem să fim înșfățați de „șarpele” vederilor malefice care cauzează răspândirea otrăvii tulburărilor mentale, și în consecință mintea nu își va găsi pacea prin contemplarea lor.

ceea ce nu există decât în imaginație, nu apare, nu durează și nu dispăre. În termenii din Prajñapāramitā Sūtra: nicio dharma nu este produsă.

¹ n.t. Înțelepții și-au dat seama că Divinul Buddha este omniscient deoarece poate vedea până și dharmele atât de subtile cum sunt potențialitățile ființelor.

Următoarele trei versete sunt scrise pentru a indica faptul că ceea ce trebuie contemplat este Apariția Dependentă (pratīyasamutpāda), și că a face astfel prezintă beneficiul oferirii atingerii păcii.

109.

**Muni a declarat că
Din ignoranță apare karma,
Din ea apare conștiința,
Și din ea apare numele și forma;
Din ea [apar] cele șase facultăți,
Și din ele [apare] contactul.**

110.

**Din contact apare senzația;
Pe baza senzației apare jinduirea;
Din jinduire apare agățarea,
Din ea apare existența,
Și din existență apare nașterea.**

111.

**Acolo unde este naștere apare tristețea,
Boala, îmbătrânirea și sărăcia lucie, frica de moarte
Și așa mai departe, adică o masă imensă de suferință.
Prin oprirea nașterii, toate acestea vor înceta.**

Muni, Bhagavān a declarat în „Pratīyasamutpāda Sūtra”¹:

„Călugări! Când ceva este prezent, altceva se întâmplă. Pentru că aceasta a apărut, aceea va apărea. Este astfel: prin influența ignoranței, iau naștere procesele compoziționale (saṃskāra)² [...] prin influența nașterii apar îmbătrânirea și moartea, tristețea, strigătele de durere, suferința mentală, și toată frica și neliniștea. Astfel ajunge să existe această masă imensă de suferință.”

¹ n.t. „Sutra (sau discursul) despre Apariția Dependentă”.

² Cele 12 membre (sau verigi) ale Apariției Dependente sunt: (1) ignoranța, (2) procesele compoziționale, care în acest context se referă la karma, (3) conștiința, (4) numele și forma, (5) cele șase facultăți ale simțurilor, adică cele cinci simțuri plus mintea, (6) contactul, (7) senzația, (8) jinduirea, tânjirea, (9) agățarea, (10) existența sau devenirea, (11) nașterea, (12) îmbătrânirea și moartea.

Divinul Buddha mai face o afirmație asemănătoare:

„Atunci când ignoranța a încetat, procesele compoziționale vor înceta [...] atunci când nașterea a încetat, îmbătrânirea și moartea, tristețea, strigătele de durere, suferința mentală și toată frica și neliniștea încetează și ele. Astfel se sfârșește această masă imensă de suferință.”

Aceste lucruri sunt prezentate în versetele de aici.

În ceea ce privește membrele Apariției Dependente, din ignoranță (avidyā, vederea că agregatele constituie un „sine”, sau aparțin unui „sine”) apar cele trei feluri posibile de karma (numite aici saṃskāra): meritul (puṇya), non-meritul (apuṇya), și karma invariabilă (āniñya)¹. Din această karma apare conștiința (vijñāna), receptaculul tendințelor karmice și agentul care se naște.

Din conștiință apare numele și forma (nāma, rūpa), a căror natură este cea a celor cinci agregate în timpul stadiilor timpurii ale dezvoltării fătului. „Nume” sunt cele patru agregate ale senzației, percepției, voinței și conștiinței, în timp ce „forma” reprezintă cele patru elemente fizice însoțitoare, și produsele lor². Din dezvoltarea numelui și formei apar cele șase facultăți interioare (āyatana) ale văzului, auzului, mirosului, gustului, simțului tactil și simțului mental.

Din aceste șase facultăți apare contactul (sparśa), care rezultă din convergența obiectului, facultății simțului și a conștiinței. Din contact apar senzațiile (vedanā) de plăcere și de durere, iar bazat pe senzație apare jinduirea (tṛṣṇā), adică dorința de a obține plăcere și de a scăpa de durere.

Din jinduire apare apucarea sau agățarea (upādāna), care este o intensificare a jinduirii ce ne face să pornim acțiuni îndreptate către obținerea plăcerii și scăparea de durere. Din aceasta ia naștere existența sau devenirea (bhava). Este stadiul în care se activează înclinațiile karmice care cauzează renașterea. Din existență apare o naștere viitoare (jāti).

Odată cu întâmplarea nașterii, apare boala (un dezechilibru al constituției fiziologice), îmbătrânirea (jarā, pierderea vitalității tinerești) și moartea (maraṇa, terminarea forței vitale). Mai apare și durerea, chinuind atât corpul cât și mintea; o lipsă [n.t. parțială sau] completă de lucruri materiale cum ar fi mâncarea, îmbrăcămintea etc., precum și strigătele de durere și suferința mentală. Acestea

¹ În tibetană: bsod-nams, bsod-nams ma-yin-pa, și mi-g, yo-ba'i las. Karma care proiectează nașterea respectiv în stările plăcute ale Tărâmului Dorințelor, în stările rele, și în stările din cele două tărâmurii superioare [n.t. Tărâmului Dorințelor, adică Tărâmul Formei și Tărâmul Fără Formă].

² În tibetană: 'byung-ba bzhi și 'byung-ba-las gyur-ba. Cele patru „elemente”: pământ, apă, foc și aer, și „produsele” lor, adică cele cinci obiecte ale simțurilor.

alcătuiesc imensa masă de suferințe care nici nu constituie un sine, și nici nu aparține unui sine.

În mod asemănător, invers, această imensă masă de suferințe se va sfârși începând cu încetarea proceselor compoziționale prin încetarea ignoranței, și până la încetarea îmbătrânirii și morții prin încetarea nașterii.

Dacă ne vom întreba în cât timp ajung aceste douăsprezece membre să se împlinească, procesul complet implică trei vieți separate, deși ele pot fi intercalate printre multe alte vieți. Cele trei membre ale ignoranței, proceselor compoziționale și conștiinței ajung la împlinire în viața dinainte, deoarece ele sunt forța proiectoare pentru o naștere.

Membrele de la nume și formă și până la senzație ajung la împlinire în viața din mijloc, pentru că natura lor este aceea de a fi o maturare. Din moment ce membrele jinduirii, atașării și existenței apar prin influența acestor maturări, și ele vor ajunge la împlinire în viața din mijloc.

Nașterea, împreună cu îmbătrânirea și moartea, ajung la împlinire în viața de mai târziu, pentru că stadiul final al acestei vieți se petrece cu membrul existenței, iar nașterea apare prin influența ei. Îmbătrânirea și moartea, la rândul lor, apar prin naștere.

Primele două nașteri din descrierea de mai sus nu au loc neapărat una după alta, fiind posibil ca numele și forma din viața prezentă să fi fost proiectate de ignoranța de acum o sută de kalpa. Totuși, dacă este un caz în care maturarea este de tipul „karma care va fi trăită în viața următoare” (upapadya vedanīya), aceste două vieți au loc una imediat după alta.

Ultimele două vieți [n.t. dintre cele trei descrise] au loc mereu una imediat după cealaltă, deoarece nașterea, îmbătrânirea și moartea din viața următoare a unei persoane apare întotdeauna prin influența stării de existență din viața prezentă.

Astfel, nașterea din această viață, cu tot cu îmbătrânirea și moartea, nu este din același ciclu de Apariție Dependentă cu numele și forma etc. din viața prezentă, din moment ce ele nu apar prin influența dorinței și apucării din această viață. Ei bine, atunci cum se întâmplă?

Ele sunt din același ciclu de Apariție Dependentă cu numele și forma din viața trecută, fiindcă nașterea, îmbătrânirea și moartea din această viață apar prin influența dorinței, atașării și existenței din viața trecută.

Astfel, pentru toate persoanele obișnuite (pṛthagjana), toate cele 12 membre ale Apariției Dependente sunt prezente în viața curentă; totuși, ele reprezintă o combinație de membre care țin de trei cicluri diferite de Apariții Dependente. Adică: nașterea curentă, îmbătrânirea și moartea sunt legate de Apariția Dependentă a unei vieți trecute. Ignoranța, procesele compoziționale și conștiința din această viață sunt legate de o Apariție Dependentă viitoare, din

moment ce ele sunt forța care proiectează viețile viitoare. În sfârșit, cele șapte membre actuale de la nume și formă și până la existență țin de Apariția Dependentă a acestei vieți.

Prin urmare, cele douăsprezece membre ale Apariției Dependente din viața actuală ne permit să înțelegem natura vieților trecute și viitoare. Mai precis, membrele de la nume și formă și până la senzație sunt rezultatele proiectate din viețile anterioare; iar nașterea, îmbătrânirea și moartea sunt un rezultat care va fi obținut în viața viitoare. Din acestea, putem deduce existențele din viețile anterioare.

Cele trei membre ale ignoranței etc. sunt cauzele proiectoare (ākṣepaka) pentru o viață viitoare, iar cele trei membre ale dorinței (sau jinduirii) etc. sunt cauzele care o produc (abhinirvartaka). Astfel, putem deduce existențele din viețile următoare.

Cele douăsprezece membre ale Apariției Dependente care apar în viețile trecute și viitoare trebuie considerate ca având același fel de relații de cauză și efect cu cele descrise referitor la cele douăsprezece membre din această viață¹. Astfel, trebuie să ajungem să înțelegem cum se face că cele douăsprezece membre ale existenței se învârtesc mereu, fără început sau sfârșit, la fel ca o roată cu artificii. Așa cum Ācārya Nāgārjuna însuși a afirmat (în „Pratītyasamutpādaḥṛdaya kārikā”², versetul 3):

Două apar din trei,
Șapte din două,
Și din cele șapte apar cele trei;
Aceasta este roata Existenței
Care se învârtește mereu³.

Versetul următor este scris pentru a ilustra că, prin contemplarea Apariției Dependente cu însușirile explicate mai sus, vom vedea adevărata natură a dharmelor (adică tattva sau tathātā).

¹ Cele douăsprezece membre pot fi împărțite în cinci membre cauzale (ignoranța, procesele compoziționale, dorința, agățarea și existența) și șapte membre rezultante (cele de la conștiință și până la senzație, naștere, și îmbătrânire și moarte).

² n.t. „Esența apariției dependente” compusă de Ārya Nāgārjuna, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

³ n.t. Împărțirea în trei, două și șapte este făcută de către Ārya Nāgārjuna după alte criterii decât cele descrise aici; pentru lămurirea acestui citat, vedeți traducerea „Esenței apariției dependente”.

112.

**Această Apariție Dependentă este cea mai prețioasă
Și mai profundă comoară a învățăturii lui Jina.
Oricine este capabil să o vadă, îl vede pe Buddha,
Cunoscătorul Suprem al Realității.**

Această Apariție Dependentă este cea mai prețuită dintre toate învățăturile lui Jina, deoarece constituie sensul fundamental al tuturor cuvintelor sale sfinte. Este profundă în sensul că este greu de înțeles de către ceilalți, fiind lipsită de cele patru extreme¹.

Oricine ajunge la realizarea corectă a Apariției Dependente, îl vede pe Buddha, Cunoscătorul Suprem al Realității, deoarece Buddha constă din Dharmakāya², a cărei natură nu este diferită de cea a Apariției Dependente. Așa cum afirmă „Śalistamba Sūtra”:

Oricine cunoaște Apariția Dependentă cunoaște Dharma;
Persoana care cunoaște Dharma, îl cunoaște pe Tathāgata.

Următorul verset este scris pentru a arăta că cel ce posedă o înțelegere amănunțită a Apariției Dependente va da naștere căii focalizate pe cele Patru Adevăruri Ārya (sau Nobile).

Calea octuplă a Āryașilor

113.

**Vederea corectă, Mijloacele de trai, Efortul, Reamintirea,
Samādhi, Vorbirea Corectă, Activitatea Corectă
Și Conceptualizarea Corectă
Sunt cele Opt Membre ale Căii.
Meditază la ele pentru a atinge Pacea.**

Pentru rimă, membrele Căii sunt enumerate în altă ordine. Ordinea corectă este următoarea:

1. Vederea Corectă (saṃyag-dṛṣṭi) este înțelepciunea care face o examinare amănunțită a obiectului realizat pe Calea Vederii;

2. Conceptualizarea Corectă (saṃyak-saṃkalpa) este conceptualizarea ce dă naștere vorbirii care indică celorlalți ceea ce a realizat cineva;

¹ Vezi comentariul la versetul 27.

² Cf. „Corpului Dharma”, versetul 8.

3. Vorbirea Corectă (saṃyag-vāc) este exprimarea verbală adevărată și exactă care e generată de Conceptualizarea Corectă;

4. Activitatea Corectă (saṃyak-karmānta) este exprimarea fizică și verbală a cuiva care a abandonat faptele rele;

5. Mijloacele de Trai Corecte (saṃyak-ājīva) reprezintă un mod de a supraviețui sau subzista (prin mâncare, haine și așa mai departe) care este în acord cu Dharma;

6. Efortul Corect (saṃyak-vyāyāma) este efortul în meditația asupra Căii;

7. Reamintirea Corectă (saṃyak-smṛti) înseamnă a nu uita aspectele Căii, care reprezintă obiectele atenției;

9. Samādhi Corect (saṃyak-samādhi) înseamnă a rămâne fixat unidirecțional pe aceste obiecte.

Acești opt factori, care apar în timpul Căii Meditației (bhāvanā mārga), sunt numiți „Cele Opt Membre ale Căii”, deoarece ei sunt componente și elemente ale Căii Ārya.

Dintre acestea opt, Vederea Corectă este membrul „stabilirii”, pentru că stabilește sau constată corect și cu sens definitiv natura adevărată a lucrurilor (tattva) așa cum este trăită în timpul unei stări de calm mental. Deoarece dă naștere vorbirii care este bazată pe propria realizare, Conceptualizarea Corectă este membrul care „oferă înțelegerea” pentru ceilalți.

Următoarele trei (Vorbirea Corectă, Activitatea Corectă, Mijloacele de Trai Corecte) sunt membrele care „inspiră respect în ceilalți”. Dintre acestea, Vorbirea Corectă (printr-un dialog cu întrebări și răspunsuri) oferă celorlalți realizarea că moralitatea interlocutorului este absolut pură. Prin faptul că practicantul caută în mod deschis îmbrăcăminte și așa mai departe, Modul Corect de Trai îi face pe ceilalți să respecte acest fel de a trăi, ca fiind absolut pur.

Efortul Corect este membrul care purifică blocajele date de perturbările mentale, deoarece evitarea oricăror legături rămase (saṃyojana) se face prin generarea efortului. Reamintirea este membrul care purifică obscurațiile perturbărilor mentale secundare (upakleśa) deoarece, prin a nu uita caracteristicile śamathiei corecte, etc., se previne apariția tulburărilor mentale secundare ale „întunecării” (laya) și „excitării” (auddhatya). Samādhi este membrul care purifică întunecările de pe virtuțile extraordinare, deoarece el duce la obținerea înțelepciunii supranormale (abhijñā), și așa mai departe¹.

¹ Efortul Corect, Reamintirea Corectă și Samādhi Corect sunt grupate împreună ca „antidoturi”.

Aceste opt membre sunt înfățișate în scriptura „Madhyāntavibhāga”¹, în capitolul 4, versetul 10:

Cel care constată, cel care oferă înțelegere,
Trei care inspiră respect în ceilalți,
Si cele (trei) antidoturi pentru dificultăți:
Acestea sunt Cele Opt Membre ale Căii.

Trebuie să medităm asupra celor opt pentru a atinge pacea, Nirvana.
Versetul următor ilustrează că obiectele meditației pentru Adevărul Căii sunt cele Patru Adevăruri Ārya.

Cele Patru Adevăruri Ārya

114.

**Tot ceea ce apare este suferință;
Jinduirea e vasta sa origine sau cauză.
Încetarea ei este Eliberarea,
Iar Calea pentru obținerea Eliberării este Calea Ārya Octuplă.**

Apariția celor cinci agregate ale atașării este suferință (duḥkha). Așa cum se spune într-o sūtra: „pe scurt, cele cinci agregate apucate și apucătoare sunt suferință”. Jinduirea, atașarea de agregatele impure, este cauza sau originea (samudaya) acestei suferințe. O sūtra² spune:

„Care este Adevărul Ārya al Apariției Suferinței? Este jinduirea repetată, constând dintr-o atașare în care ființa se desfată, precum și dintr-o atitudine care caută plăcere: când aici, când acolo.”

Această jinduire este numită „vastă” pentru că este cauza tuturor nașterilor. Încetarea completă a acestei suferințe și a cauzei (sau originii) sale este Adevărul Încetării (nirodha satya), care în sine este Eliberare. Calea către obținerea sa este Calea Ārya cu opt membre, tocmai descrisă; aceste membre unesc pe cineva cu Calea, și duc la obținerea Nirvanei.

¹ n.t. „Versete care disting Mijlocul și Extremele”, o lucrare esențială în școala Yogācāra, atribuită în tradiția tibetană lui Maitreya, sau în alte tradiții lui Asanga (dar considerându-se că Maitreya este cel care i-a dictat-o).

² n.t. „Dhammacakkappavattana Sutta”, primul discurs al Divinului Buddha, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

115a.

**Așa stând lucrurile, străduiește-te neîncetat
Pentru a vedea cele Patru Adevăruri Ārya.**

Aceste Patru Adevăruri Ārya sunt ceea ce trebuie „realizat”, „evitat”, „manifestat”, și pe care „să ne bazăm”¹. Din moment ce aceste Patru Adevăruri sunt astfel, trebuie să facem eforturi în meditație pentru a vedea Realitatea, prin aceste Patru Adevăruri Ārya.

Deoarece, în sens relativ, acestea patru există ca Adevăruri Ārya („nobile”), ele sunt numite astfel; tot așa cum un termen corect și precis ar putea fi denumit termen „nobil” (Ārya). Mai poate fi explicat că ele sunt Adevăruri „Ārya” deoarece corectitudinea lor a fost văzută de către Āryași.

Cum poate un laic, angajat în guvernarea unui regat, să vadă Adevărul? Întrucât vederea adevărului depinde de propriul efort al individului, nu trebuie să devenim descurajați.

Câteva cuvinte de încurajare

115b.

**Chiar și laicii în ale căror poale stau imense bogății lumești
Pot, prin cunoaștere,
Să traverseze râul perturbărilor și suferințelor mentale.**

Chiar și un laic precum regele Bimbisāra, în ale cărui poale stăteau bogățiile unui regat (precum și bogățiile de a avea un fiu, și așa mai departe), a văzut adevărul și a traversat râul perturbărilor mentale cu ajutorul cunoașterii corecte. Tu, O Rege, trebuie să faci la fel.

Versetul următor descrie Calea Ārya ca fiind ceva obținut prin propriile eforturi ale individului.

116.

**Cei care au dobândit realizarea Dharmei
Nu au căzut din cer și nici nu au răsărit din pământ, ca plantele.
Înainte de asta, ei au fost ființe obișnuite,
Supuse perturbărilor mentale.**

¹ n.t. Trebuie realizat sau înțeles Adevărul Suferinței, trebuie evitate cauzele din Adevărul Originii Suferinței, trebuie manifestată Încetarea Suferinței, pe baza Nobilei Căi Ārya care duce la încetarea ei.

Oricâți Ārya (adică cei care au realizat în mod direct cele Patru Adevăruri) au apărut, niciunul dintre ei nu a fost astfel de la început. Ei nici nu au căzut din cer și nici nu au crescut din pământ ca plantele, ci au fost ființe obișnuite, dominate de tulburările mentale. Mai târziu, cu ajutorul unui învățător spiritual, ei au fost capabili să urmeze Calea și să devină Āryași. Astfel, și tu trebuie să te străduiești, fără să te descurajezi, în urmarea Căii.

117.

Ce nevoie este să predici mult celor neînfricați?

„Supune-ți mintea”: aceasta este cea mai folositoare și mai esențială dintre instrucțiuni.

Bhagavān¹ a spus că mintea este rădăcina Dharmei.

Regele, lipsit de grija că alții i s-ar putea opune, este numit „neînfricat”. Ce nevoie este să predicăm mult? Într-adevăr, nu este necesar. Învățătura fundamentală și esențială, care aduce beneficii și în sens temporar și în sens ultim, este aceasta: „supune mintea”, prin întoarcerea ei de la non-virtute și prin angajarea ei în virtute. În acest fel, toate acțiunile corpului, vorbirii și minții vor deveni virtuozitate.

Bhagavān a declarat [n.t. în „Dhammapada”, versetul 1] că „Lumea este produsă de minte, este făcută să apară de către minte. Toate lucrurile urmează din influența unui singur lucru: mintea”. În plus, „Bună este supunerea minții. Supunerea minții aduce fericire.”

Versetul următor este scris pentru a spune că stăruirea corectă în învățăturile lui Buddha nu se face numai prin practicarea a *tot* ceea ce este descris aici, ci că este valoroasă chiar și îndeplinirea unei părți din instrucțiuni.

118.

A împlini toate aceste învățături date ție,

Ar fi greu până și pentru un călugăr.

Dă sens vieții tale dezvoltând calitățile bune

Ale oricăror sfaturi [de aici] pe care le pui în aplicare.

„O Rege”, a pune în practică tot ceea ce a fost dat aici ca instrucțiuni ar fi greu până și unui călugăr care se angajează doar în activități virtuozitate. Cu atât mai mult îi va fi greu unui laic care este distras de multe responsabilități.

Cu toate acestea, oricare dintre aceste sfaturi le vei face esența practicii tale, dă sens vieții tale obișnuindu-te cu evitarea non-virtuții și cu cultivarea virtuții.

¹ n.t. Divinul Buddha.

Făcând astfel, stăruiești în învățăturile lui Buddha și ajungi treptat să obții și toate celelalte virtuți.

Capitolul 6: Urmarea Căii Mahāyāna, împreună cu rezultatul său

1. Activitățile Căii

119.

**Bucură-te de toată virtutea tuturor ființelor,
Și dedică dobândirii Buddhității¹
Propriile tale fapte bune întreite².
Apoi, cu această acumulare de virtute,**

120.

**Devino un maestru al yogăi în toate lumile zeilor și oamenilor³
Pe durata unui număr nemăsurabil de nașteri,
Și protejează numeroase ființe neajutorate
Cu fapte ca cele ale lui Ārya Avalokiteśvara.⁴**

121.

**În nașterea finală, fă să dispară boala, îmbătrânirea, dorința și ura.
Apoi, într-un tărâm-Buddha⁵,
Devino Protectorul Lumii, cu o durată infinită a vieții,
Așa cum a făcut Divinul Buddha Amitābha.⁶**

Bucură-te, spunând următoarele cuvinte: „Așa cum Buddhașii și Bodhisattvașii se bucură de toată virtutea, atât cea impură a ființelor obișnuite cât și cea pură a Āryașilor, așa mă bucur și eu”.

¹ n.t. Acest procedeu de dedicare și jubilară este descris și în capitolul VI din „Prajñāpāramitā Sutra în 8.000 de versete”, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

² n.t. Ale corpului, vorbirii și minții.

³ n.t. Renaște intenționat acolo, cu scopul de a ajuta ființele să atingă Trezirea Perfectă.

⁴ n.t. Vedeți „Sutra despre Ārya Bodhisattva Avalokiteśvara” de pe aceeași pagină web cu această traducere.

⁵ n.t. În sanscrită, Buddhakṣetra. Tărâm care există în universul primordial, în afara spațiului și timpului obișnuite, produs prin meritul și puterea unui Buddha.

⁶ n.t. Vedeți Sūtrele despre Buddha Amitābha de pe aceeași pagină web cu această traducere.

Dedică toate cele trei feluri de fapte bune ale tale, făcute cu corpul, vorbirea și cu mintea, pentru atingerea Buddhității, spunând: „Prin această virtute, fie ca eu să devin un protector pentru ființele care nu au un protector, un salvator pentru ființele care nu au un salvator!”

Versetul următor ne sfătuiește că trebuie, cu cantitatea de virtute acumulată din bucurie și dedicare, să „generăm o viață de durată infinită prin rămânerea ca Protector al Lumii, până când Samsara este golită¹.”

Ce trebuie să facem înainte ca toate acestea să se întâmple? Ele au loc numai după ce am perfecționat toate calitățile de Buddha și am maturizat ființele simțitoare. Prima dintre aceste două activități este făcută în felul următor: în perioada în care cineva urmărește Calea, se naște în lumile zeilor și oamenilor pentru un număr nemăsurabil de vieți, și se străduiește să stăpânească yoga-urile dhāraṇi, samādhi etc., ce posedă calități de neînchipuit.

În ceea ce privește a doua practică, aceea de a aduce ființele simțitoare la maturitate, trebuie să protejăm multe ființe simțitoare cu activități comparabile cu cele ale lui Ārya Avalokiteśvara, care a salvat atât de multe ființe de amenințările leilor, elefanților etc. Prin aceasta, acumulările de virtute și de înțelepciune devin complete. Apoi, după ce am luat naștere în existența finală², trebuie să ne eliberăm de boală și de îmbătrânire (incluse în Adevărul Suferinței), precum și de dorință, ură și așa mai departe (incluse în Adevărul Originii sau cauzei Suferinței).

Unde se face aceasta? Se face într-un tărâm-Buddha³, care a fost purificat prin propriile rădăcini ale virtuții. Cum se face? Trebuie să generăm un câmp, un alai⁴, durată de viață și așa mai departe, la fel cum a procedat Bhagavān Amitābha, care a atins Buddhitatea în tărâmul-Buddha numit Sukhāvātī.

Următoarele două versete sunt scrise pentru a ilustra că, după atingerea Buddhității și acționarea corectă pentru binele ființelor simțitoare, trebuie să obținem Nirvana.

¹ n.t. Ārya Nāgārjuna nu spune nimic despre „golirea” Samsarei, expresia îi aparține comentatorului, Je Rendawa.

² n.t. În ultima existență, în care devenim Buddhași.

³ n.t. Aici tărâm-Buddha este folosit în sensul mai larg, de tărâm unde apare un Buddha, și nu doar de Tărâm Pur generat de către un Buddha, așa cum este Sukhāvātī, Tărâmul Pur al lui Buddha Amitābha.

⁴ Compus exclusiv din Ārya Bodhisattvași.

2. Rezultatul Căii

122.

**După ce ai obținut stadiul Victoriei, care pacifică ființele omenеști
Și tinerele ființe cerești ce se desfată în plăcerile simțurilor,
Și face să dispară frica, nașterea și moartea
Pentru o mulțime de ființe perturbate și neajutorate,**

123.

**Răspândește faima înțelepciunii, moralității și generozității imaculate
În regiunile celeste, în spațiu și pe fața Pământului.
În cele din urmă, atinge stadiul transcendent:
[Un stadiu] doar cu numele, al păcii, al neînfricării, nepătat, și perfect.**

După ce am obținut stadiul Victoriei¹, să obținem stadiul de Nirvana, care este transcendent prin aceea că agregatele impure sunt terminate cu totul. Această Nirvana este „numai cu numele” pentru că nu este reală, este „pace” deoarece nu există vătămare, și „neînfricare” pentru că nu există frică; este „nepătată” pentru că este lipsită de impurități, și „perfectă” pentru că este fără schimbare.

Ce fel de stadiu victorios trebuie atins înainte de a obține aceasta? Această Nirvana este atinsă după ce am obținut stadiul victorios care îi descurajează pe cei neglijenți și nepăsători care se desfată în plăcerile senzoriale, fie aceștia oameni care trăiesc pe Pământ [n.t. sau în alte lumi materiale], fie tineri fericiți din cele șase categorii de zei ai dorinței, și îi pacifică prin a-i face să stăruie în preliminariile Căii Ārya (moralitatea și așa mai departe) și în Calea Ārya în sine. Este de asemenea stadiul care face să dispară frica (cauzată în primul rând din vederea perisabilului²), nașterea (produsă în primul rând prin ignoranță, karma și dorință) și moartea (produsă de epuizarea karmei și a duratei de viață, și prin neabandonarea mâniei, a furiei) pentru mulțimea de ființe simțitoare torturate de perturbările mentale și chinuite de suferință.

Ne-am putea întreba ce trebuie făcut înainte (de a intra în Nirvana). (Trebuie să intrăm în Nirvana) după ce am răspândit faima înțelepciunii-cunoaștere perfecte, care discerne la modul absolut adevărata stare a realității; a moralității perfecte, care posedă calitățile de a fi necoruptă, și așa mai departe; și a

¹ n.t. Asupra tuturor perturbărilor mentale și implicit asupra suferinței, asupra nașterii și a morții etc.

² Vezi versetul 49; vederea ansamblului trecător ca fiind existent, produs, etern, stabil, neschimbător, ca având un sine.

generozității perfecte, care este lipsită de atașare față de orice, prin lumile celeste, în cerul intermediar, și în lumea oamenilor de pe Pământ.

Acest lotus de afirmații bune, din comoara din apă a scripturilor păstrate de către Nāgași, este o sursă pentru miera virtuții. Ea trebuie deschisă cu razele de soare ale intelectului și savurată de roiul de persoane norocoase, asemănătoare albinelor.

„Câtă vreme Cuvântul Bun al învățaturii lui Muni și afirmațiile persoanelor mărețe sunt proclamate în această lume,

Acest tărâm va avea un protector adevărat și va rămâne frumos, cu lumina Soarelui strălucind pe un cer imaculat.

Însă pe măsură ce puterile Celui Cu Săgeți Ca Florile, distrugătorul virtuții¹, sporesc,

Învățătura lui Muni² se întunecă precum amurgul vieții unei persoane,³

Și numeroase ființe se îndepărtează de la Calea-Dharma a păcii.

Cei doritori de virtute trebuie să se bazeze numai și numai pe Calea Virtuții⁴.

Fie ca virtutea pură acumulată de acțiunea mea prezentă, albă ca polenul florii kumuda și al florii de lotus,

Să dea ființelor puterea de a traversa râul vederilor greșite, și să ajungă în Tărâmul Eliberării.”

¹ n.t. Adică Mara - Moartea. Distrugătorul și dușmanul a ceea ce este bine, pozitiv, binefăcător. „Ademenitorul” buddhist, personificarea tuturor relelor și pasiunilor, ale cărui momeli și capcane sunt plăcerile simțurilor și nu numai. Încercând să îl atace pe Buddha în noaptea în care a devenit Perfect Trezit, săgețile lui otrăvite deveneau flori atunci când se apropiau de Buddha, și cădeau inofensive peste El.

² n.t. Divinul Buddha.

³ n.t. Divinul Buddha a prezis dispariția treptată a Dharmei în această lume, dispariție datorată ignoranței ființelor. Buddha Maitreya o va readuce în această lume, apoi ea se va pierde din nou, până când va apărea următorul Buddha, ș.a.m.d. Sunt rare cazurile în care Dharma nu se pierde într-o lume obișnuită între aparițiile a doi Buddha succesivi.

⁴ n.t. Dharma.

Aceasta încheie Sensul Lămurit (Sphutārtha), un comentariu la „Epistola către un prieten” (Suhṛllekha) a marelui Ārya Nāgārjuna, compus la marea mănăstire Śākya de mine însumi, Śākya Bhikṣu gZhon-nu blo-gros¹, la porunca marelui și învățatului Maestru Tripiṭaka Upā-dhyāya rGyal-ba dpal, și ca răspuns la solicitările discipolilor mei: gTzo-mdo-ba kun-dga’ bzang-po, și alții.

¹ n.t. Venerabilul Je Rendawa.

Dicționar de termeni¹

AGREGATE (*upādāna-skandha*). Vezi SKANDHA.

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

ARHAT (*arhan*). Literalmente: „demn de respect”. Sfântul Hīnayāna perfect. El știe ceea ce este folositor pentru propria salvare și este mulțumit temporar cu Trezirea strict pentru sine însuși. O etapă temporară de pe Calea către Buddhitate.

ASURA. Ființe titanice, aflate în permanent în război cu zeii. Démoni. În funcție de clasificare, ei aparțin tărâmurilor lui Māra și sunt considerați un destin inferior și nefericit, sau sunt considerați un destin ceva mai bun, dar în ambele cazuri inferior celui de zeu și de ființă umană, și în oricare caz incapabili de a studia și de a urma Dharma.

ATENȚIE, CONȘTIENȚĂ (*smṛti*). A treia dintre cele cinci facultăți (mentale), al șaptelea pas de pe Nobila Cale Octuplă, primul dintre cele șapte membre ale iluminării, ale Trezirii. Sau: actul de reamintire care împiedică ideile să „zboare din minte” și care luptă cu uitarea, cu lipsa de grijă și cu distragerea. De asemenea, cea care permite observarea precisă.

BHIKSU. Un călugăr, cineva care și-a părăsit casa și care a depus jurămintele monastice.

BINE-PLECAT (*Su-gata*). Epitet pentru Buddha, care a plecat pe calea corectă și în locul corect.

BODHICITTA (*bodhi-citta*). Literalmente, mintea Trezirii. Este de două feluri: bodhicitta ultimă, care este mintea complet trezită care vede vacuitatea tuturor fenomenelor (dharmelor), și bodhicitta relativă care este aspirația de a practica cele șase perfecțiuni și de a elibera toate ființele de suferința din Samsara. Bodhicitta relativă se împarte în bodhicitta de aspirație și bodhicitta de perseverență.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*), *bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută Trezirea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși [n.t. și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BRAHMĂ. O zeitate foarte înaltă. Presupus drept creator al lumii în tradiția Brahmānică, în Buddhism fiind o simplă încarnare din Samsara, muritoare și supusă suferinței, deși trăiește foarte mult și în relativă tihnă. De asemenea, categorie de zeități având caracteristici similare.

¹ Compus de către traducătorul în limba română prin compilarea mai multor dicționare și definiții.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infinite”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

CĂILE (FELURILE, TIPURILE) POZITIVE DE ACȚIUNE, sau VIRTUOASE, sau BINEFĂCĂTOARE (*kuśalakarmapatha*). Zece, abținerea: 1) de la a lua viața, 2) de la a lua ceea ce nu este oferit sau dat, 3) de la comportamentul sexual nepotrivit sau greșit, 4) de la vorbirea falsă sau mincinoasă, 5) de la denigrare, 6) de la vorbirea aspră sau dură, 7) de la bârfă și de la vorbăria inutilă, 8) de la lăcomie, 9) de la reaua voință, 10) de la vederile greșite.

CHAKRAVARTIN. Un monarh care conduce o parte întinsă a unei lumi.

COMUNITATE (*sangha* în pali, respectiv *saṃgha* în sanscrită). Patru adunări: călugări, călugărițe, laici și laice care urmează Dharma. În ramura Theravada se acceptă doar primele două adunări. Una dintre cele Trei Nestemate.

CONCENTRARE (*samādhi*). O îngustare a atenției, care duce la un calm liniștit. Al optulea pas în calea octuplă (calea din opt părți). În mod tradițional, constă în trei tipuri de practici: 1) cele opt meditații (*dhyāna*), 2) cele patru Nelimitate, 3) puterile psihice.

CONDUCĂTOR (DE CARAVANĂ) (*sārthavāha*). Epitet pentru Buddha.

CONȘTIENȚĂ. Vezi ATENȚIE.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea, tânjirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și a realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, semne și caracteristici adevărate, etc.

COMUNITATE (*sangha* în pali, respectiv *saṃgha* în sanscrită). Patru adunări: călugări, călugărițe, laici și laice care urmează Dharma. În ramura Theravada se acceptă doar primele două adunări. Una dintre cele Trei Nestemate.

COMUNITATE SUPREMĂ (*ārya sangha*). Adunarea ființelor care au atins stadiul de Bodhisattva sau de Bodhisattva ireversibil, indiferent dacă sunt sau nu membri ai comunității monastice.

CREDINȚĂ sau ÎNCREDERE (*śraddhā*). Prima dintre cele cinci facultăți. O stare temporară necesară inițial, dar care devine tot mai puțin importantă pe măsură ce conștiința spirituală crește. Are patru obiecte: 1) credința în karma și în renaștere, 2) acceptarea învățăturilor de bază despre natura realității, cum ar fi producerea dependentă, 3) încrederea în cele trei refugii: Buddha, Dharma și Samgha, 4) încrederea în eficiența practicilor prescrise și în Nirvana, ca și cale finală de ieșire din toate greutățile și suferințele.

CUNOSCĂTOR AL LUMII (*loka-vid*). Epitet pentru Buddha.

DEDICARE (*parināmanā*). Transferul meritului cuiva către bunăstarea și Trezirea cea mai înaltă a tuturor ființelor. Pentru acest proces, se mai folosește și cuvântul „transformare”, ca în expresia „transformare în iluminare completă”, sau „dedicare”.

DESTINE (*gati*). Șase categorii de ființe animate, sau șase tipuri de nașteri; ele sunt 1) zei (*deva*), 2) semizeii, titani sau demoni (*asura*), 3) oameni (*manuṣya*), 4) animale (*tiryag*), 5) fantome (*preta*), 6) ființele din iaduri (*naraka*).

DESTINE DUREROASE. Destinele de animal, fantomă flămândă, ființă din infern. În unele cazuri, este inclus și destinul de titan sau de demon.

DEVA. Vezi ZEI.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr. Se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DHYĀNA. Patru, opt sau nouă. În ordine, cele patru Dhyāna ale formei, cele patru Dhyāna fără formă, și suprema „încetare a senzațiilor și percepțiilor” (*Nirodha-Samapatti*).

DIRECȚII (*diś*). Zece: cele patru puncte cardinale, cele patru direcții intermediare, și deasupra și dedesubt.

DISCIPOL, sau ASCULTĂTOR (*śrāvaka*). Cineva care ascultă. Tehnic, numai cei care au auzit (sau ascultat) Legea direct de la Buddha, însă în textele Mahāyāna se folosește asemenea și pentru cei care urmează Hīnayāna.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet pentru Buddha. De asemenea „Cel Binecuvântat”, dar în acest caz sensul nu este „binecuvântat de către cineva, de către altcineva”. Cuvânt care semnifică „cel care are toate [însușirile] extraordinare, toate puterile, toată faima, toate bogățiile, toată cunoașterea, toată renunțarea” și multe altele asemănătoare. În India, epitet pentru zeități sau divinități, iar în cadrul Buddhismului pentru Buddha.

DIVINITATE. În contextul Buddhismului, divinitățile se referă la Buddhași (ca divinități supreme), Bodhisattvași, Regi Ai Dharmei, divinități mânioase, divinități pentru meditație, și uneori și la zei. Aceștia nu sunt în niciun caz creatori, ci mai degrabă ghizi și ajutoare pentru o ființă care dorește să ajungă la Buddhitate.

EFORTURI CORECTE (*samyak-prahāna*). Patru: a-și stârni voința, a face un efort sau a exercita vigoarea, a concentra și activa gândurile, a se strădui în mod corect, pentru: 1) a evita producerea (viitoare) a dharmelor rele și negative (nevirtuoase) care nu au fost încă produse, 2) abandonarea (renunțarea) la dharmele rele și negative (nevirtuoase) care au fost produse, 3) producerea de dharme bune și binefăcătoare (virtuoase) care nu au fost încă produse, 4) menținerea, non-dispariția, dezvoltarea ulterioară și împlinirea completă a acelor dharme pozitive (virtuoase) care au fost produse.

ELEMENT (*dhātu*). 1) Cele patru elemente materiale: pământ, apă, foc și aer. Spațiul-eter și conștiința sunt uneori adăugate, pentru a deveni șase. 2) Cele optsprezece elemente, adică cele șase organe de simț (văz, auz, pipăit, miros, gust și minte), cele șase obiecte ale simțurilor (obiectele vederii, auzului, etc.) și cele șase tipuri de conștiințe ale simțurilor (conștiința văzului sau a faptului că se vede ceva, conștiința auzului sau a faptului că se aude ceva, etc.). 3) Elementul Dharma, sau al Dharmei. 4) Elementul lui Tathāgata.

ELIBERARE (*mokṣa*). Starea de încetare completă a jinduirii, în care nu mai are loc renașterea neintenționată. Stare caracteristică nivelurilor generale de Arhat, Pratyekabuddha, Bodhisattva și Buddha.

EON. Vezi KALPA.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FORMA (*rūpa*). Primul dintre cele cinci agregate (*skandha*); materia și energia, considerate ca fiind de fapt nediferențiate.

FRUCT (*pala*). Efect rezultat din acțiuni bune și rele (pozitive și negative).

GENEROZITATEA, sau **DĂRUIREA** (*dāna*). Prima dintre cele șase perfecțiuni. Constă în a dăruia lucruri materiale, instruire în Dharma, corpul propriu sau viața proprie, și meritul rezultat prin aceste acțiuni, pentru beneficiul celorlalte ființe.

GRIJI LUMEȘTI, OPT. Reacții de speranță și frică care împiedică o ființă să urmeze Calea. Sunt patru perechi, atașare de un aspect și aversiune față de aspectul opus. Ele sunt: atașare față de câștig, aversiune față de pierdere, atașare față de plăcere, aversiune față de durere, atașare față de laudă, aversiune față de critică, atașare față de faimă, aversiune față de o reputație proastă.

IAD (*niraya*). Un loc pedeapsă și de mare suferință. La fel ca oricare alt tărâm și alt destin, nici acesta nu este permanent, însă durata unei vieți într-un iad este imensă, iar suferința este imensă și ea. Mai mult, odată o ființă intrată într-un iad, ieșirea nu mai este sigură, pentru că, în încercarea de a scăpa de suferința din iadul respectiv, ființa va face multe acțiuni negative, negativitate care poate duce direct la renașterea în alt iad, după decesul în iadul anterior (deces care poate surveni și ca efect al distrugerii aceluia iad în urma unui cataclism) și astfel poate avea loc un sub-ciclu, în interiorul ciclului nașterii și morții.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigrației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele douăsprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

ILUMINARE (*bodhi*). În limba sanscrită, „bodhi” înseamnă trezire sau înflorire. Cu toate acestea, datorită influenței creștine asupra traducătorilor, el este tradus adesea ca „iluminare”, deși conform Buddhismului nu există o ființă supremă care să ilumineze prin grația sa o altă ființă, obișnuită. Traducerea corectă este „Trezire”. Am folosit ambele variante în traducere, pentru a familiariza cititorul cu această noțiune, însă în Dharma nu există niciun echivalent al cuvântului „iluminare”. Vezi TREZIRE.

ÎNȚELEPCIUNE - CUNOAȘTERE (*prajñā*). Cea de-a cincea dintre cele cinci facultăți. În buddhismul timpuriu, aceasta consta în contemplarea metodică a dharmelor și în meditația interioară asupra modului de existență al acestora. Nu este doar înțelepciune, deși este tradusă astfel, ci și cunoaștere directă, nemijlocită, realizarea realității. Înțelepciune izvorâtă din realizarea directă, completă, profundă. Nu este aceeași cu înțelepciunea bazată pe experiență, care este numai formațiune mentală.

ÎNVĂȚĂTOR (*śāstar*). Un Buddha.

JINA. „Cuceritor”, „Victorios”. Un epitet pentru un Buddha.

KALPA. Eon, eră, durata de timp a unei lumi, sau un interval de timp similar.

KARMA. O acțiune volitivă, care este fie pozitivă (virtuoasă), fie negativă (nevirtuoasă), este ceea ce trece, într-o continuitate neîntreruptă, dintr-un amalgam instantaneu al agregatelor către altul, fie în timpul vieții unei ființe, fie după moartea sa, până când rezultatul (*vipāka*) fiecărei activități voliționale a corpului, vorbirii sau gândirii a fost manifestat, s-a ajuns la el.

LAIC (*upāsaka*). Cineva care practică încrederea sau credința în înțelepciunea lui Buddha și adoptă refugiul formal în Buddha, Dharma și Samgha. Poate fi un gospodar și trebuie să creadă neabătut în învățături, cum ar fi în cele în Patru Adevăruri Nobile.

LAICĂ (*upāsika*). Vezi LAIC.

LEGEA BUNĂ (*saddharma*). Învățătura (sau doctrina) lui Buddha.

MAHĀYĀNA. Vezi VEHICULE.

MERIT (*punya*). Fructul faptelor bune și condiția pentru o fericire mai mare, sau pentru progresul spiritual.

MORALITATE (*śīla*). A doua dintre cele șase perfecțiuni, constă din a urma cele zece feluri pozitive sau virtuozitate de acțiune sau cele cinci precepte sau reguli.

MUNI. Înțelept. Vezi „Buddha”.

NĀGA. Spirite ale apei, șerpi sau dragoni, fie protectori, fie distrugători. Ființe în stadiul de zeu minor, care locuiesc pe Muntele Meru (unde îi păzesc pe zei de atacurile semizeilor), în apă și în peșteri. Unii pot lua temporar o formă umană.

NAȘTERE-ȘI-MOARTE (*samsāra*). Literalmente: „rătăcire” sau „lume”. Transmigrația în curs de producere, la care sunt supuse ființele. În învățăturile Mahāyāna, nu este fundamental diferită de Nirvana.

NESTEMATE (*ratnā*). Trei: Buddha, Dharma și Samgha (Sangha).

NIRVANA. „Încetare”, „stingere”. Calm liniștit, sublim, existență reală, nedistorsionată.

NON-SINE (*anātman*). Al treilea dintre cele trei semne. Exprimat în formula „Orice există, nimic nu este al meu, nu sunt aceasta, acesta nu este sinele meu.” Nu există de fapt un „sine” sau un „eu”, deși pare că ar exista.

PERFECȚIUNI sau TRANSCENDENTE (*pāramitā*). Șase: 1) generozitatea, 2) moralitatea, 3) răbdarea, 4) vigoarea sau elanul, 5) concentrarea sau meditația, 6) înțelepciunea. Lista din buddhismul Mahāyāna: Generozitatea, Moralitatea, Răbdarea, Vigoarea, Concentrarea, Înțelepciunea (cele șase principale), Priceperea în Mijloace, Hotărârea, Puterile spirituale și Cunoașterea; lista perfecțiunilor după categorisirea din canonul Pali, zece: Generozitatea, Moralitatea, Renunțarea, Înțelepciunea, Vigoarea, Răbdarea, Onestitatea sau rostirea adevărului, Hotărârea, Compasiunea, Liniștea și Echilibrul. Acțiuni pure, lipsite de concepte dualiste, pentru eliberarea ființelor din Samsara.

PERSOANĂ (*pudgala*). O entitate, un continuum care migrează de la o renaștere la alta.

PRATYEKABUDDHA. Buddha Solitar. Nu dorește și nici nu este capabil să îi învețe pe ceilalți. Are o realizare mai profundă a adevărului decât un Arhat. Etapă temporară pe Calea către Buddhitate, la fel ca cea de Arhat.

PRETA. Fantomă flămândă care bântuie pământul. Unul dintre cele șase destine, unul dintre cele trei destine inferioare, nefericite, dureroase.

RĂDĂCINI, POZITIVE, BUNE, sau BINEFĂCĂTOARE, sau VIRTUOASE, sau ALE VIRTUȚII (*kusāla-mūla*). Un termen pentru meritul trecut care își va aduce răsplata.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

SAMĀDHI. Cel de-al optulea element din Nobila Cale Octuplă. Absorbire meditativă stabilă, non-duală, perfect conștientă. Duce la Realizări. De multe ori, sinonim cu Realizările.

SAMGHA sau SANGHA. Una dintre cele Trei Nestemate. Vezi COMUNITATE.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în Buddhism este demonstrat ca inexistent.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discernе. Acestea sunt constituențele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În *Samyutta Nikaya*, se zice că Buddha a spus: „O «caleașcă» există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de «ființă» există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților

caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

SPIRIT, FANTOMĂ (*amanusya*). „Nu om”, o ființă supraumană (în unele enumerări include și zeii), un titan, un demon.

STUPA. Un relicvariu, o movilă, un altar, adesea în formă de clopot și construit pe teren deschis, special pentru a conține relicvele lui Buddha și ale discipolilor săi, sau pentru a comemora locul unor acțiuni ale lor.

SUFERINȚĂ, BOALĂ, RĂU (*duhkha*). Al doilea dintre cele trei semne. Primul Adevăr Nobil. Este de trei feluri: suferința evidentă, suferința schimbării, suferința atotpătrunzătoare. Sunt descrise mai pe larg în prefața ediției în limba română a „Prajñāpāramitā Sutra în 8.000 de versete”.

SUFLET (*jīva*). Forța unificatoare și generatoare de viață dintr-un organism. La fel ca orice altă dharma, nu este etern, independent sau neschimbător.

SUGATA. Epitet pentru un Buddha. „Cel bine plecat”, sau „Cel plecat la bine”.

SUMERU. Un munte localizat în centrul lumii și înconjurat de șapte lanțuri muntoase concentrice. De asemenea, Meru.

TATHĀGATA (*tathā-gata* sau *tathā-āgata*). Un titlu al lui Buddha, însemnând fie „Astfel-Plecat”, fie „Astfel-Venit”.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharme. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem, inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existentă). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește și pentru cale și pentru drum. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahāyāna. Trei: 1) Discipoli, 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hīnayāna, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei buddhiști care nu au acceptat noua învățătură Mahāyāna. 3) Mahāyāna, marele Vehicul; mișcarea din buddhism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea

de Buddha sau suprema, perfecta Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale.

VICTORIOS (*jina*). Un epitet pentru un Buddha. Vezi JINA.

VID, GOL (*śūnya*). 1) Zadarnic, futil, atunci când este aplicat lucrurilor din această lume, 2) non-existența unui sine (vezi SINE) și a unei esențe (vezi VACUITATE), 3) o dharma condiționată.

ZEU, ZEITATE (*deva*). Literalmente: „Cel care strălucește”. În niciun sens un creator, nici omniscient, nici omnipotent; pur și simplu, un locuitor al paradisului, cu durată de viață și inteligență limitate; unul dintre cele șase destine temporare.

Noțiuni fundamentale

CELE PATRU ADEVĂRURI NOBILE și NOBILA CALE OCTUPLĂ. Una dintre primele învățături predate de Buddha, esențială.

1) Natura suferinței (sau *Dukha*): „Acesta este adevărul nobil al suferinței: nașterea este suferință, îmbătrânirea este suferință, boala este suferință, moartea este suferință; tristețea, lamentarea, durerea, jelirea și disperarea sunt suferință; unirea cu ceea ce este neplăcut este suferință; separarea de ceea ce este plăcut este suferință; să nu obții ceea ce vrei este suferință; pe scurt, cele cinci agregate supuse atașării, agățării, aderenței, sunt suferință.”

2) Originea suferinței (*Dukha Samudaya*): „Acesta este adevărul nobil al originii suferinței: nesațul, jinduirea este cea care duce la existența repetată, însoțit de plăcere și dorință (senzuală), căutând încântare ici și colo, adică jinduind după plăcerile simțurilor, jinduind după existență, jinduind după distrugere.”

3) Încetarea suferinței (*Dukha Nirodha*): „Acesta este adevărul nobil despre încetarea suferinței: este dispariția fără urme și încetarea aceluiași nesaț, aceleiași jinduri, renunțarea la el, abandonul lui, libertatea față de el, nesprijinirea pe el.”

4) Calea care duce la încetarea suferinței (*dukha nirodha gamini patipada magga*): „Acesta este adevărul nobil al căii care duce la încetarea suferinței: este Nobila Cale Octuplă, adică: vederea (sau viziunea) corectă, intenția corectă, vorbirea corectă, acțiunea corectă, modul de trai corect (și de a câștiga în mod corect traiul, evitând spre exemplu implicarea în afaceri cu arme, otrăvuri, ființe, carne și intoxicanți), efortul corect, atenția (sau conștiența) corectă, și concentrarea (sau meditația) corectă.”

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Introducere.....	2
Cuvânt înainte la ediția în limba română.....	3
Nota editorului tibetan	4
Prefață.....	5
Despre traducere	6
O biografie a Venerabilului Rendawa.....	9
O biografie a lui Ācārya Nāgārjuna	13
Sensul lămurit (Sphutārtha)	21
Versete de prefațare.....	21
Partea întâi: O recomandare de a lua aminte	23
Partea a doua: Învățătura efectivă.....	25
(A) Sfaturi generale despre practicile virtuose	26
Capitolul 1: Sfaturi generale pentru laici și laice, cât și pentru cei care au renunțat la viața laică.....	26
1. Cele șase reamintiri	26
2. Cele zece căi	31
3. Cele șase Pāramitā.....	39
Capitolul 2: Învățături orientate în principal către laici	43
1. Respectarea tatălui și a mamei	43
2. Respectarea jurământului Upavāsa	43
3. Evitarea atitudinilor greșite	45
4. Practicarea atenției conștiente	46
5. Practicarea răbdării	49
6. Evitarea comportamentului indecent	50
7. Găsirea tovarășilor potriviți	52
8. Abandonarea dorinței pentru soția altuia.....	53
9. Alegerea unei neveste potrivite.....	69
Capitolul 3: Instrucțiuni pentru capii de familie și pentru cei ce și-au părăsit căminul, referitoare la dobândirea stărilor superioare și a supremei beatitudini	70
1. Dharma comună ambelor țeluri.....	70
2. Urmărirea Beatitudinii Supreme.....	77
3. Folosirea formei umane la potențialul ei maxim.....	88
(B) Dezvoltarea aversiunii față de Samsara prin contemplarea defectelor sale.....	96
Capitolul 4: Prezentarea pe scurt și în amănunt.....	96

1. Defectul de a fi lipsit de certitudine	96
2. Defectul de a nu deveni niciodată satisfăcut(ă)	97
3. Defectul abandonării [n.t forțate a] corpului, din nou și din nou	97
4. Defectul de a fi conceput, din nou și din nou	98
5. Defectul de a oscila mereu între stările remarcabile și cele josnice ..	98
6. Defectul de a fi lipsit de tovarășie	102
7. Suferințele specifice trăite de cele cinci feluri de ființe	102
(C) Urmarea Căii, după ce am contemplat virtuțile Nirvanei	118
Capitolul 5: Ceea ce este comun tuturor vehiculelor	118
1. Ilustrarea virtuților care fac Nirvana un lucru ce trebuie dobândit .	118
2. Instrucțiuni pentru acumularea de cauze pentru Nirvana	119
Capitolul 6: Urmarea Căii Mahāyāna, împreună cu rezultatul său	136
1. Activitățile Căii	136
2. Rezultatul Căii	138
Dicționar de termeni	141
Noțiuni fundamentale	150
Cuprins	151